

EESTI POLITSEI

POLITSEIASJANDUSE JA ADMINISTRATIIV-ÕIGUSE AJAKIRI

Sisu: K. Swilas, Leedu politsei. (Lk. 71). — L. Pruunmaa, Politseiteenistuse eeskirjast. (Lk. 75). — R. Vaharo, Politsei varustamisest gaasipüstolitega. (Lk. 78). — L. Puusild, Uuendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest. (Lk. 82). — T. Mitt, Politsei ja liiklemisõnnetused. Lk. 91). — Joh. Tohvert, Territoriaal-abikartoteek. (Lk. 95). — K. Sirel, Maalide võltsimise kindlakstegemisest. (Lk. 96). — S. Prii, Roimarite sugukondadest. (Lk. 99). — P. Samalo, Tallinna Politsei Spordiringi meistervõistlused käsipallimängudes. (Lk. 103). — Oskar Angelus, Perekonnanime ja nime muutmise põhjustest. (Lk. 108). — V. Velner, Omavalituste majanduslikust seisukorrast. (Lk. 117). — Kohtuotsuseid. (127). — Ametlik osa. (Lk. 130). Küsimusi ja kostmisi. (Lk. 134). — Kuulutusi.

1936

Nr. 2

1936

**Toimetuse ja talituse Siseministeerium
Tallinn**

JALANÕUDE VABRIK
„OWALD”

asub nüüd

Väike Ameerika 20. Telefon 474-91

Peakauplus: Tallinn, Viru 5. Telefon 443-11

Praakjalanõude äri asub vabriku juures Väike Ameerika 20

Tüüp 130.

Ökonoomne 4—5-istmeline
väikeauto, 4-sil., 26 H. J.,
õlipidurid, kiirkäik, õõts-
assid ees ja taga.

MERCEDES-BENZ

**Joachim Christ
Koch** Asut. 1747

TALLINN

Vene t. 12

Tel. 434-67

Järgmiste autode esindaja

Eestis:

**Rolls-Royce
Mercedes-Benz
Chrysler
Morris**

Mootorrattad

B. M. W.

Eesti Kinnitus-Aktsiaselts

Asut. 1920

„HANSAL”

TOIMETAB: tule-, murdvarguse-, klaasi-, transport-, väärt-
saadetiste- ja kaskokinnitusi.

Edasikinnitus kindlamates välismaa seltsides.

Juhatus: Tallinnas, Jaani 11. Kõnetraat 445-11. Tallinna peaagentuur:
Krediit Pank, Tallinnas, Suur Karja 20. Agendid teistes linnades.

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.
Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis.

Telefon 431-71.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.
Jooksev arve Eesti Pangas nr. 543.

Nr. 2 (474)

20. märtsil 1936. a.

XV aasta

Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
Aastas	Kr. 4.50	1/1 lhk.	Kr. 40.—	Kaantel	
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/1 lhk.	Kr. 45.—
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/2 "	" 22.50
		1/8 "	" 5.—	1/4 "	" 11.25
		1/16 "	" 2.50	1/8 "	" 5.65

Kindral-ltn. Julius Čaplikas,
Leedu siseminister.

E2 6577

Leedu siseminister kindral-ltn. Julius Čaplikas

on pärit Alytuse maakonnast, Merkiné vallast, sünd. 20. mail 1888. a. Peale vastava hariduse saamist Leedus läks Petrogradi vaimulikeseminari. Pärast seminari lõpetamist ta ei jäänud vaimulikuks, vaid hakkas õppima teistel aladel. Sõjaajal, 1915. a. astus Vilno sõjakooli. Leedu iseseisvuse võitluste alul astus 18. novembril 1918 Leedu sõjaväkke 1. jal. rügementi, võttes osa võitlusist enamlaste vastu 7. jaanuarist kuni 30. septembrini 1919. Pärast rügemendi ülema langemist lahingus jäi rügemendi ülema kohustetäitjaks. 17. okt. 1919 nimetati Ukmergė üksikpataljoni ülemaks, 18. veebruarist 1920 oli 8. jal. rügemendi ülemaks. 12. juulist kuni 13. sept. 1920 võttis osa lahinguist poolakate vastu I ja II diviisi koosseisus. 1921.—1922. a. oli Kėdainiai ja Traksi maakondade sõjaväe komandandiks. Hiljem oli 7. jal. rüg. ülemaks. 24. oktoobril 1923. läks erru ja tegutses mõni aeg kooliõpetajana. 27. aprillist 1925 kutsuti siseministeeriumi teenistusse, olles Traksi maakonnaülemaks, kust 1. veebruaril 1927 nimetati Kaunase maakonnaülemaks. 1. juulil 1928 astus ta uuesti sõjaväkke, olles nimetatud 2. jal. Leedu Suurvürsti Algirdas'e nimelise rüg. ülemaks.

K. Svilas,

Leedu politseidepartemangu direktor.

1930 lõpetas ohv. kõrgemad kursused. 12. juulil 1934 nimetati II jal. diviisi ülemaks, olles ühtlasi Kaunase garnisoni ülemaks, täites neid kohuseid kuni siseministriks nimetamiseni (6. IX 1935). Kindral-ltn. J. Čaplikas on lahinguis ülesnäidatud vahvuse eest dekoreeritud Vytiš'ė ristiga; Leedule ülesnäidatud teenete eest Vytautas Suure ja Leedu Suurvürsti Gediminas'e nimelise ordenitega. Peale selle on ta dekoreeritud välisriikide sõjaväe ordenite ja aumärkidega.

Leedu politsei.

„E. Politseile” kirjutanud Leedu politseidepartemangu direktor
K. S v i l a s.

Juba saksa okupatsiooniajal, 1918 a. lõpul, organiseeriti Leedu elanike poolt omakaitse organ miilitsa nime all. Selle miilitsa peamiseks ülesandeks oli kaitsta rahulikke elanikke röövsaikade ja saksa sõdurite vägivallategude eest ja abiks olla Leedu oma sõjaliste jõudude korraldamisel. Endastmõistetavalt püüdsid saksa okupatsioonivõimud igal viisil takistada rahvamiilitsa tegevust. Lisaks sellele levines idast enamluselaine, kuna lõunast kerkisid poolakad esile, kelle tegevuse vastu tuli sisemaal pidada võitlust.

Alles pärast seda, kui vaenulised väed olid tõrjutud välja ning nende edasitung pandud seisma, algas ajajärk, mil võidi pühendada rohkem tähelepanu raskeis oludes loodud politseiorgani edasiarendamisele. Siis haaras ka keskvalitsus asjast kinni. See tõeline politsei organiseerimise ajajärk kestis 1924. a. alguseni, mil Leedu politsei korraldus määrati peajoontes kindlaks, mis mõningate muudatustega tänini püsib.

Nagu enamikus teisteski maades on ka Leedu politsei riiklik asutus. Oma funktsioonidelt jaguneb ta kahte pealiiki: riigi sisemise julgeoleku ja piiride valve. Sisemise julgeoleku valve jaguneb omakorda välis-, kriminaal-, kaitse-, raudtee- ja jõepolitseisse, piirivalve — maa- ja merepiiride politseisse.

Kõiki neid politseiharusid juhitakse kahest keskusest, nimelt siseministeeriumi kahest departemangust: riigi julgeoleku departemangust, kes juhib kriminaal- ja poliitilist politseid, ning politseidepartemangust, kellele alluvad kõik teised politseiharud ühes piiripolitseiga.

Politseidepartemang koosneb politsei- ja üldasjade referentuurist ja politseiinspektuurist.

Suurima politseiharu moodustab välispolitsei. See politseiharu korraldati kohe pärast iseseisvuse kättevõitmist. Ta on jaotatud maakondade järgi ja allub üldisele kohalikule administratsioonile, nimelt maakonnaülemaile. Maakonnapolitsei tegelikuks juhiks on maakonna politseiülem. Maakonnad jagunevad politseijaoskondadesse, mille suurus võrdub enamasti ühele vallale. Väiksemad linnad kuuluvad maajaoskonna tegevuspiirkonda, kuna suuremad linnad omavad omaette jaoskondi. Nii näiteks on pealinnas Kaunases praegu 10 politseijaoskonda, millest 8 territoriaalset ja 2 eriuülesannetega. Väga väikestes valdades ei ole üldse jaoskonda, nendes on politseiüksuseks politseipunktid, mis aga ei ole iseseisvad. Linnades jagunevad jaoskonnad kvartaalidesse. Jaoskonda juhib jaoskonnaülem, kelle käsutuses seisab vastaval arvul politseiametnikke — politseivahtmeistreid, vanem-politseinikke, politseinikke ja kantseleiametnikke.

1932. aastal võeti maapolitsei võrgus ette muudatusi, kuna vähendati suuremaid jaoskondi, mille piiresse kuulus enne seda mitu valda. Kaunase politseis viidi teatava määrani läbi spetsialiseerumise põhimõttel baseeruv tööjaotus, eraldades näit. erimeeskonnad maksude sissenõudmiseks ja liiklemise juhtimiseks.

1924. a. algusest peale omab Kaunase politsei reservmeeskonna, kelle ülesandeks on toetada linnapolitseid erakordseil juhtudel. Reserv, mis seisab Kaunase politseiülema käsutuses, koosneb kolmest grupist: jala-, ratsa- ja motoriseeritud grupist.

Politsei ülesandeid Leedu raudteel täidab eriline raudteepolitsei, asutatud 1924. a. Enne seda täitsid raudteepolitsei aset sandarmid. Raudteepolitsei ülem allub vahetult politseidepartemangule. Analoogiliselt tavalisele välispolitseile jaguneb ka raudteepolitsei jaoskondadesse ja viimased omakorda politseipunktidesse, mis asuvad jaamades.

Laevasõidu ja palgiparvetamise järelevalveks suuremail jõgedel nagu Nemunasel ja Nerisel on asutatud jõepolitsei, kelle juht allub Kaunase politseiülemale.

Omavalitsused, eraettevõtted ja eraisikud võivad oma kulul palgata ametisse välispolitseinikke, milleks on vajaline siseministri nõusolek. Teenistuse ja distsipliini alal alluvad seesugused ametnikud kohalikule maakonna või jaoskonna politseiülemale. Enamasti on tähendatud politseiametnike ülalpidajaks omavalitsused, kes neid kasutavad maksude sissenõudmisel, korrapidamisel turul ja laatadel jne.

Klaipeda piirkonna politsei allub nimetatud piirkonna direktorile. Teda juhib omaette politseidirektor.

Kõigi politseiliikide (arvatud välja Klaipeda piirkond) tegevuse pildistamiseks toon mõned arvulised andmed:

Toimikute arv politseiasutuses oli 1932. a. 996.278, 1934. a. — 1.181.373; protokolle üleastumiste eest tehti 1932. a. 53.154, 1934. a. — 70.663; juurdlusi kuritegude ja raskete kuritegude asjus toimetati 1932. a. 31.599, 1934. a. — 38.940.

Teine politseiharu, mis arvult sisemise julgeoleku ja korra politseile peaaegu võrdne, on riigipiiride kaitsepolitsei. See politseiharu moodustati siseministeeriumi võimkonnas 1923.—1924. a. Enne seda teostas piiri valvet sõjavägi, osalt rahaministeeriumi piirivalve. Piiripolitsei ülesandeks on takistada loata üle piiri liikumist ja salakaubavedu ning üldse kaitsta piiri igasuguste ootamatuste eest.

Piiripolitsei jaguneb piirkondadesse, mille nimed vastavad naabermaade nimedele. Piirkonnad omakorda jagunevad distriktidesse, rajoonidesse ja valvepunktidesse. Distrikti ulatus vastab piirihoonele, mis asub naabermaa ja ühe Leedu maakonna vahel. Distriktiülem allub maakonnaülemale. Läti piiril puuduvad distriktiüllemad; seal täidavad nende kohuseid maakonna politseiüllemad. Piiripolitsei tegevus ulatub 7 km. piirihoonest sisemaale.

Merepiiri valve on allutatud Klaipeda piirkonna piiripolitsei juhile. See politsei on värbitud asjatundjaist meremehist ja on varustatud mootorpaatidega.

Piiripolitsei tegevuse iseloomustuseks toon mõned arvud: Loata üle piiri käijaid tabati 1932. a. 2030, 1934. a. — 2362; äravõetud salakauba väärtus oli 1932. a. 133,9 tuhat litti, 1934. a. — 137,3 tuhat litti.

Politsei koosseisud on määratud seadustega kindlaks. Kogu politsei koosseisud, arvatud välja Klaipeda piirkond, olid viimaseil aastail: Sisemise julgeoleku politseiharudes 2041. Neist oli: ametnikke (ohvitseri) 710, politseinikke 1139 ja kantseleiametnikke 192. Piiripolitseis kokku oli 2068, neist ametnikke 192, politseinikke 1871 ja kantseleiametnikke 15, kokku 4109.

Politseinikud ja kantseleiametnikud määratakse teenistusse maakonnaülemate poolt, politseiametnikud aga siseministri või politseidepartemangu direktori poolt. Politseinikeks võib võtta isikuid, kes on 21—28-aastased, kaitseväes teeninud, tugeva kehaehitusega, vähemalt 172 sm pikad ja vähemalt rahvakooli haridusega. Politseiametnikelt nõutakse gümnaasiumi haridust, kusjuures erandlikel juhtudel lepitakse ka keskkooli haridusega. Piiripolitsei ametnike kandidaatidelt nõutakse peale selle veel vähemalt leitnandi aukraadi. Kantseleiametnikelt ei nõuta mingit erilist kvalifikatsiooni.

Politseinikke valmistatakse ühe aasta kestel teenistuseks ette, mille möödumisel neile korraldatakse katsed ja alles siis kinnitatakse lõplikult ametisse. Politseiametnike kandidaadid valitakse politseinike hulgast, kellel on vastav haridus, kusjuures nad enne peavad lõpetama politseikooli kursuse, mille kestvus 1 aasta. Need, kes kursuse rahuldavalt lõpetanud, määratakse tavaliselt alamasse astmesse — politseivahtmeistri kohale. Edasine avansseerimine oleneb hoolsusest, kohusetruudusest, andekusest ja muistki omadusist, mida üks kord aastas hinnatakse ametniku atestatsioonilehel.

Peale peakursuse, millega valmistatakse ette kandidaate vahtmeistri kohtadele, korraldatakse politseikooli juures veel mitmesuguseid lühiajalisi kursusi politseinikele kui ka politsei-eriharude ametnikele.

Politseikool, asutatud 1922. a., asub Kaunases. Praegusel ajal on peaaegu kõik politseiametnikud ja hulk politseinikke lõpetanud kooli. Üle 70 prots. kooli lõpetajaist on jäänud püsima politseisse. 1923.—1926. a. tegutses veel erikool politseinikele, nüüd korraldatakse viimaseile ainult veel kursusi. Tegelik politseinike väljaõpetamine toimub nüüd suurimais keskuis praktilises teenistuses ja selle kõrval teenistusest vabal ajal.

Tähtsat osa politseiametkonna ettevalmistuses ja arendamises etendavad ka kohtadel tihti korraldatavad loengud, koosolekud, katsetööd ja ülevaatused kui ka vastav literatuur. Politsei keskjuhatus on annud välja rea käsiraamatuid ja 1922. aastast saadik

ilmub ajakiri „Policija“. Ajakiri ilmub praegu 2 korda kuus ja tema tellimine on sunduslik kõigile politseiteenistuses olevaile isikuile.

Riik kannab politsei ülalpidamiskulud; omavalitsused aitavad ainult väikesel määral kaasa, kandes kohalike välispolitsei ametnike ja teenijate arstimiskulud ja andes ruumid väiksemaile jaoskonnile.

Põhipalgad on järgmised: politseinikel — 180 litti, vanempolitseinikel ja vahtmeistrel — 200 litti, jaoskonnaülemal — 240—340 litti, maakonna politseiülemal — 450—600 litti kuus. Peale palga makstakse korteriraha, mille suurus on abielulistel 25—40 prots. ja vallalistel 15—30 prots. põhipalgast. Riidevarustuseks makstakse 280—350 litti aastas.

Iga rajooni- ja distriktiülem piiripolitseis kui ka jaoskonna- ja maakonna politseiülem, samuti iga ametnik, kes selleks kohustatud ülemuse korraldusega, peab omama isikliku liikumisabinõu — hobuse, auto või jalgratta. Isikliku liikumisvahendi ülalpidamiseks ja korrashoiuks saab ametnik riigikassast tasu, nimelt hobuse jaoks 90—115 litti, jalgratta pealt 7 litti kuus.

Osa piiripolitseist on varustatud oma telefoniliinidega, mis ühendavad mitte ainult distrikte ja rajoone, vaid ka valvepunkte. Tavaliselt kasutavad politseiasutused riigi üldisi telefone.

Politseiametnikele ja -teenijaile on seadusega keelatud osavõtt poliitilisest parteidest või organisatsioonest. Sellevastu on neile aga lubatud asutada oma majanduslikke, sportlikke või selletaolisi koondisi. Majanduslikest ettevõttest võiks nimetada mõnes maakonnas asutatud hoiu- ja laenukassasid, millel aga puudub oma keskkassa. Suuremaks ja tähtsamaks politseiametkonna ürituseks on kujunenud politsei spordiklubi, mis asutatud 1932. Tema eesmärgiks on arendada politseinike keskel sportimist, tõsta nende intellektuaalseid ja kehalisi võimeid. Pääegu kõik politseiametnikud ja -teenijad on klubi liikmed. Klubi sihid on kaunis suured ja ta on suutnud neid realiseerida võrdlemisi heade tulemustega. Muu hulgas võtab klubi tõhusalt osa 2. oktoobril igal aastal peetava traditsioonilise politseipäeva korraldamisest. Ta korraldab politseile laskevõistlusi, politsei osavõttu teiste Leedu sportlike organisatsioonide poolt korraldatavaist üritusist, samuti suvelaagreid jne. Leedu merekuurordis Balti mere rannikul, Palangas, omab politsei spordiklubi moodsa sanatooriumi 100 voodiga ja teeb praegu pingutusi uute sanatooriumide avamiseks teisteski ravimispaikades.

*

Toimetuse märkus: Järgmises „E. Politsei“ numbris ilmub Leedu riigikaitse departemangu direktori A. Powilaitis'e kirjutis Leedu kriminaal- ja poliitilisest politseist.

Politseiteenistuse eeskirjast.

L. Pruunmaa

Riiklikus ja ühiskondlikus elus seisab politsei väga vastutusrikkal kohal. Politsei ei ole üksi seadusesilm, korrakaitsja, vaid ka rahva kasvataja tõele, korrale ja õiglusele. Mida distsiplineeritum, haritum ja kõlbliselt tugevam on politsei, seda paremini täidab ta oma suurt ja vastutusrikast ülesannet riiklikus ja ühiskondlikus elus.

Politsei peamiseks ülesandeks on riikliku ja üldise korra ning julgeoleku kaitsmine ja hoidmine. Tegevus sel alal on õige mitmekesine ja laiaulatuslik ning nõuab politseiametkonnalt suuri teadmisi ja viimistletud vilumust. Ükski ametkond ei ole nii lähedases kokkupuutumises kodanikega kui politsei, seepärast peab iga politseiametnik teadma, et tema väiksemgi väärtus teenistuskohuste täitmisel võib kutsuda esile arusaamatust, põhjendatud nurinat ja teravat arvustust kogu ametkonna vastu. Üksiku ametniku sagedased väärtused ameti alal tekitavad kodanike hulgas kõigepealt umbusaldust enese vastu, kuid ühes sellega langetab ka kogu politseiametkonna autoriteeti. Et vältida sarnast nähet, politseiametkond peab olema hästi distsiplineeritud, varustatud laialdaste teadmistega üldkultuuri ja eriti oma ameti alal ja täitma *korrektselt, energiliselt ja täpselt oma ametikohuseid.*

Politsei elab kaasa pulseeriva rahvusliku, riikliku ja ühiskondliku eluga. Iga uus päev seab üles uusi nõudeid ja ülesandeid. Et sammuda kaasa aja nõuetega, politseiametkond peab aeg-ajalt varustuma uute teadmistega ja ennast värskendama oma ameti alal, ega tohi jääda maha üldisest kultuurilisest arengust.

Selle saavutamiseks tuleks korraldada prefektuuride, võimaluse korral ka politseikooli juures ametnikele teatud aegadel vastavaid teoreetilisi ja praktilisi õppusi. Seda ongi varem tehtud, kuid seni korraldatud õppused on olnud sisult mõnedel aladel õige lahkuminevad. Et tuua ühtlust ja süsteemi vastavate alade õppuste edaspidisesse korraldamisse ja seada üles uusi ajakohaseid nõudeid politseiteenistuse korra alal, Politseivalitsusel on praegu väljatöötamisel politseiteenistuse eeskiri, mis on jaotatud kolme ossa ja sisaldab üldiselt üheksa peatükki.

Eeskiri jaguneb järgmiselt: 1. osa. 1. peatükk. Politseiteenistuse iseloom ja põhijooni. 2. peatükk. Politseiteenistuse tavandid. 3. peatükk. Politseivormi kandmine. 2. osa. 1. peatükk. Politsei valveteenistus. 2. peatükk. Kriminaalpolitsei teenistus. 3. peatükk. Välis- ja kriminaalpolitsei koostöö kuritegude vastu võitlemisel. 4. peatükk. Politseiline vahistamine. 3. osa. 1. peatükk. Politseiasutuste ja -ametnike kantseiline asjaajamine. 2. peatükk. Politseiasutuste ja -ametnike kantseilise asjaajamise ja üldise tegevuse revideerimine.

1. osa esimene peatükk sisaldab politsei ülesandeid üldiselt. Peale selle seab ta üles esteetilisi ja kasvatuslikke nõudeid, millele peab vastama praeguse aja politseiametnik, et seista oma ameti kõrgusel ja oma tegevusega ning üldise käitumisega võita kodanike, ülemuse, alluvate ja kaasametnike poolehoidu ja usaldust. Sama osa teine peatükk näeb ette politseiteenistuse tavandeid, mis sisult jagunevad üheksasse jakku. Esimene jagu sisaldab üldiselt tavadite sihi ja otstarbe ja määrab ära ülema, vanema ja alluva ametniku mõiste. Järgnevad jaod näevad ette esinemise, tervitamise, ettekandega esinemise ja esitlemise korra. Viimasesse on võetud ka visiidi tegemise kord vastavaile riigi- ja omavalitsuse ametnikele ja avaliku elu juhtidele. Peale selle on üksikasjaliselt nähtud ette ka politsei paraadi, politseilise matuse kui ka kõrgemate külaliste vastuvõtmise korraldamine politseilisel pidustusil kinnises ruumis. Sama osa kolmandas peatükis on nähtud ette senine politseivormi kandmise eeskiri mõningate muudatustega rinnamärkide, kalosside ja talimütsi jne. kandmise korra kohta. Lihtvormi kandmises võib tulla väike muudatus, mis praegu kaalumisel.

2. osa esimene peatükk sisaldab korraldusi politsei valveteenistuse korra kohta ja jaguneb sisult kahte jakku: postiteenistus ja mitmesugused korrapidamised. Esimene jagu näeb ette korra valvepostide liigituse ja määramise, üldise korrastuse, postiteenistuse aja, kontrolli, riietuse ja varustuse kohta, samuti ka igasuguste relvade kandmise ja tarvitamise korra. Peale selle sisaldab vastavaid nõudeid posti piirkonna tundmise kui ka riigi- ja omavalitsusasutuste asukohtade teadmiste kohta. Järgnevalt on määratud ära valvepostil seisva politseiametniku tegevus ülcastumise, kuriteo või raske kuriteo kordadel, samuti ka juhud, millal valvepost võib kodaniku kinni pidada või vahistada. Sama jao lõpposas järgneb välisposti teenistuse ülesannete loetelu ühiskondliku julgeoleku ja heakorra, isikliku julgeoleku ja varanduse kaitse, tervishoiu, kõlbluse, liiklemise, tuleõnnetuste vältimise jne. aladelt. Liiklemise järelevalve osas on nähtud ette ka liiklemise juhtimise kord. Sama peatüki teine jagu sisaldab erinõudeid korrapidamisel asutuses, avalikel ettekandel ja lõbustusil, koosolekuil, kinodes, kohtutes jne. Sama osa teises peatükis on üksikasjaliselt määratud kriminaalpolitsei ametnike tööaeg, tööjaotus, asutuses korrapidamise kui ka ametnike komandeerimise kord. Sama osa kolmas peatükk sisaldab politsei vahiteenistuse korra ja jaguneb kolme jakku: a) vahistamine; b) vahi all pidamine ja c) vahialuste saatmine. Esimeses jaos on nähtud ette millal politseiametnik võib kodanikku vahistada ja kuidas sealjuures ametnik peab toimima. Vahialupidamise jagu sisaldab vastavaid nõudeid politseiarestimajade sisekorra kui ka arestimaja ülema või korrapidaja ametniku üldisi kohuseid vahiteenistuse pidamise korra kohta. Peale selle on määratud kindlaks kord vahialuste vastu-

võtmise ja paigutamise, vahialuste õiguste ja kohustuste, päeva-
korra, toitmise, arstiabi, vahialuste vabastamise jne. kohta. Samuti
on nähtud ette ka distsiplinaarkaristust kandvate ametnike kinni-
pidamise kord. Viimane osa määrab üksikasjaliselt ära vahialuste
saatmise korra.

3. osa esimene peatükk sisaldab korraldusi politseiasutuste ja
-ametnike kantseilise asjaajamise korra kohta. Kantseiline asja-
ajamine on jaotatud: a) kirjavahetuse pidamine, b) kirjade liiku-
mine asutuses; c) kirjade registreerimine; d) aruannete esitamine
ja e) arhiivi korraldamine. Peale selle sisaldab sama peatükk veel
korraldusi kantseleiametnike tööaja, tööjaotuse, vastutuse ja kri-
minaalpolitsei kantseleilise asjaajamise korra kohta. Esimeses
jaos on eeskätt määratud ära kirjavahetuse, ettekirjutuse, ette-
kande, vahekirja, ringkirja, pealdise, resolutsiooni ja käskkirja
mõisted ja kirjade liigitus, samuti ka nõuded kirjade vormi, sisu,
toon, täitmise tähtaegade, kirjavahetuse üldise korraldamise kui
ka kirjavahetuse pidamise kohta kõrgemate võimukandjatega,
välisriikide esindajatega, kohtuasutustega, kaitseringkonna üle-
matega, riigikeskasutustega jne. Teine jagu sisaldab nõudeid kir-
jade vastuvõtu kui ka nende täitmisele andmise ja kirjavahetuste
lõpetamise korra kohta. Kolmas jagu sisaldab kirjade registreeri-
mise korra. Siin on määratud ära, mis liiki kirju registreeritakse,
missuguseis raamatuis või registreis ja kuidas seda tehakse. Peale
selle on nähtud ette missuguseid raamatuid, registreid, nimestikke
ja kartoteeke peetakse kusagil asutuses. Neljas jagu sisaldab
aruannete ja teadete esitamise korra, mille juurde ühtlasi on antud
ka vastavad vormid ja juhtnöörid nende täitmise kohta. Peale
selle näeb sama jagu ette teadete või informatsiooni andmise korra
jooksvate sündmuste kohta. Viies jagu sisaldab arhiivi korralduse.
Selles on määratud kindlaks raamatute ja üldtoimikute sissead-
mise, pidamise, lõpetamise, arhiivi raamatusse sissekandmise,
arhiivi paigutamise ja alalhoiu tähtaegade määramise korra nõu-
ded. Peale selle on nähtud ette kord arhivaalide hävitamise kui ka
nende üleandmise kohta vastavaile asutusile. Järgmine jagu sisaldab
nõudeid asutuse ja kantselei juhatajate (sekretäri, asjaajaja) tege-
vuse, järelevalve ja vastutuse kohta kantseilise asjaajamise alalt,
samuti ka nõudeid tööaja kui ka iga kantseleiametniku vastutuse
kohta vastavalt tööjaotuse korras ettenähtud kohustuste piires.
Lõppjagu sisaldab kriminaalpolitsei kantseilise asjaajamise korra.
Suuremalt jaolt ühtub see eelpool tähendatud üldise korruga. Eri-
nevusi on siin ainult kartoteekide vormes ja nende pidamise
süsteemis. Sama osa teine peatükk sisaldab politseiasutuste ja
-ametnike kantseilise asjaajamise ja üldise tegevuse revideeri-
mise korra, mis jaguneb kolme jakku. Esimene määrab ära revi-
deerimise sihi ja otstarbe, teine näeb ette revideeritavad alad ja
revideerimise tehnika ja kolmas — revideerimise tulemuste aktee-
rimise, leitud puuduste kõrvaldamise ja kohtu alla andmise korra.

Seega on kokkuvõtlikult esitatud pilt politseiteenistuse eeskirjast. Tuleks pidada väga soovitavaks, et kohapealsed politseijuhid avaldaksid edaspidi oma arvamusi selle eeskirja kohta eeskirja käsitlemisel, mida selles oleks vaja muuta, täiendada või annulleerida.

Heatahtlikus koostöös saavutame oma kõrge sihi ja see siht on meile kõigile ühine, et politseiametkond oleks vaimliselt ja kõlbliselt tugev, hästi distsiplineeritud, võimas ja üksmeelne, riiklikes ja rahvuslikes küsmusis teadlik, et teenida ustavalt ja andumusega oma riiki ja rahvast.

Politsei varustamisest gaasipüstolitega.

R. Vaharo

Kuritegelise elemendi vastu võitlemiseks ja enda kaitseks on meie politsei seni olnud kasutada kaht liiki relvi: tulirelvad (püstolid, revolvrud, sõjapüssid, püstolkuulipildujad, kerge- ja raskekuulipildujad) ja külmarelvana kumminui ja ratsaüksusis peale selle veel mõök. Tulirelvade ja mõõga tarvitamine on seoses kehaliste vigastuste tekitamisega, need vigastused võivad olla isegi surmavad. Kumminuia tarvitamise puuduseks on *asjaolu, et sellega võib sundida vastast alistumisele vaid käelöögi ulatuses.*

Peale kurjategijate on politseil sageli tegemist kodanikega, kes alkoholi, meeltesegaduse või ärritatud meeoleu tõttu ei suuda aru anda oma tegevusest ning osutuvad ohtlikuks avalikule julgeolekule. Politseiametniku suulised korraldused lärmitsemise või kakluse lõpetamiseks annavad tihti vastupidiseid tulemusi. Joobnud olekus ärritatakse kiiresti, öeldakse haavavaid sõnu korralvurile või halvemal juhul tungitakse temale kallale. Niisugused juhud lõpevad sageli raskete vigastuste tekitamisega korralvuririle, kui viimane ei jõua pareerida kallaletungi või taanduda kallaletungijate ülejõu eest. Kui joobnud isikute kallaletungi pareerimiseks politseil avaneb võimalus enda ja avaliku julgeoleku kaitseks kumminuia ja tulirelva tarvitada, siis osutub nende relvade tarvitamine seda keerukamaks mittelubatud manifestatsioonide, koosolekute või rahvakogunemiste laialiajamiseks või muu passiivse vastupanu korral, kui hulgad ei alistu politsei nõudmistele laiali minna.

Rahvahulkade laialiajamiseks, määratsejate taltsutamiseks ja kurjategijate vastu võitlemiseks on välismaade politseides tulirelvade ja kumminuiade kõrval tarvitusele võetud gaasipüstolid ja -käsigranaadid ning nendegä saavutatud häid tagajärgi. Kodaniku vastupanu murdmiseks ei haarata kohe kumminuia ega tulirelva järele, vaid teda sunnitakse alistuma teisel teel. Nimelt kurjategija

või määratseja ümber tekitatakse tihhe gaasipilveke, mis kutsub tema silmades esile ägeda kipituse, tugeva pisarate voolu ja mõjub osaliselt ka hingamisorganeile, pannes gaasistatu aevastama, läkatama või oksendamata, oleneb gaasi iseloomust. Pisargaasi mõju inimese silmadele on momentaanne ja tugeva konsentratsiooni juures inimene muutub teovõimetuks veel 10—15 minutiks pärast gaasimõjupiirkonnast lahkumist. Oksendamapanevate gaaside mõju võib kesta 4—6 tundi pärast gaasitamist, olenevalt mürgi annusest, mis inimene on hinganud sisse.

Mõni aasta tagasi muretseti meie politseile mõned gaasipüstolid ja -käsigranaadid katseks. Katsetusele võetud püstolid on osalt ameerika, osalt saksa päritoluga. Ameerika gaasipüstol (Gas Riot Pistol) on rakettpüstoli tüüpi, ühelasuline, kal. 26,5 mm. Uuesti laadimiseks tuleb püstoli vasakul küljel asuvast õnarast lingi saba välja tõsta ja pöörata 180° tagasi. Sellega vabastatakse püstoli rauda ja pära ühendav hammas oma õnarast ja raud annab pöörlema allapoole, mistõttu avaneb padrunipesa. Tühi kest lükatakse välja pulgaga, kuna kestaväljaheitja puudub. Pärast uue padruni asetamist rauda tõstetakse rauaots alt üles kuni padrunipesa täieliku sulgemiseni ja pööratakse lingi saba tagant 180° võrra ettepoole. Ameerika gaasipüstoli padrun on metallist kestaga, mis võimaldab kesta uuesti laadimist. Kesta pikkus on 4" ja läbimõõt 1". Kest sisaldab endas želatiinist ampuuli, milles 34 g pisaraine lahust. Pisaraine lahuse väljaheitmiseks ning pihustamiseks on kesta 5 g musta püssirohtu. Laskmisel tekkiv gaasipilveke on umbes 11 m pikk ja 4,5 m lai. Mürgitatud õhu maht umbes 2600 m³. Ameerika gaasipüstoli hind on kr. 75, ja padruni hind kr. 11,43, franko Tallinn, ilma tollita.

Saksa politseis tarvitusel olev „Reizgas-Pistole C. F. S.“ on sama tüüpi ja samakaliibriline kui ameerika gaasipüstolgi, vahe on vaid padrunis. Nimelt saksa gaasipadrun on palju lühem, papist kestaga, ampuul on klaasist ja sisaldab kuni 5 g vedel-pisarainet. Kord tarvitatud padrunikesta pole võimalik ümber laadida, sest lasu tõttu rikutakse kesta ülemine äär. Kuna väljalastav gaasihulk on mitu korda väiksem kui ameerika padrunil, siis on ka temast tekkinud gaasipilveke hoopis väiksem ja nõrgema kontsentratsiooniga. Peale politsei gaasipüstolite on Saksamaal tarvitusel viielasulised kal. 12 mm gaasirevolvriv ja samakaliibrilised kolmelasulised gaasipüstolid. Nende padrunite gaasilaeng on hoopis väike ja tarvilik efekt saavutatakse lähedalt laskmisel. Hinnakirja järgi maksab saksa „Reizgas-Pistole C. F. S.“ RM 36,25 ja tema padrun RM 1,35; viielasuline „Trümmelrevolver“ kal. 12 mm — RM 10,50 ja kolmelasuline „Reizgas-Pistole“ kal. 12 mm — RM 13 ning padrun nende jaoks — RM 0,15. Hinnad on arvatud ilma tollita ja veokuludeta.

Politseis katsetusel olevad pisargaasi-käsigranaadid on ameerika tüüpi. „Non-Explosive Blind-X Hand Grenade“ süttides ei

plahvata, vaid sulab, ajades granaadi ülemises otsas olevast avausest välja pisargaasi ühes tiheda valge keemilise suitsuga. Gaasi väljavool algab 5 sek. pärast granaadi süttimist ja kestab üks minut. Gaas ühes suitsuga levib pilvena tuule suunas, kusjuures suitsulaine nurk on umbes 30° ja laine kõrgus 50 m kaugusel granaadist umbes 3 m ja 250 m kaugusel umbes 12 m. Gaas mõjub teravalt silmadele, tekitades valulist ärritust ja kutsub esile tugeva pisarate voolu. Pisargaasi-käsigranaate on otstarbekohane kasutada kinnises ruumis. Tema puuduseks aga on pikk aeg (5 sek.) süttimise ja gaasi väljavoolu alguse vahel, mis võimaldab välja viisata granaati ruumist enne selle mõju esilepääsemist. Samuti pole otstarbekohane kasutada seda ruumis, kus asuvad kergestisüttivad ained.

Gaasipüstoli tüüpi valimisel Eesti politseile jäadi peatuma ameerika gaasipüstoli ja tema padruni juures, kuna need oma omadusilt kõige rohkem vastavad üllesseatud nõudeile. Esiteks, ameerika gaasipadruni tugev püssirohulaeng võimaldab pihustatud gaasivedeliku heita alla tuult kuni 25 m kaugusele. Teiseks, tema suur gaasilaeng annab juba ühe lasu juures niivõrd tugeva gaasipilve, et teeb sellesse sattunud inimese vastupanuvõimetuks. Kolmandaks, metallist kesta on võimalik uuesti laadida, mis võimaldab kulude kokkuhoidu.

Kuna välismaa gaasipüstolid ja nende laskemoon on väga kallid, tegi Politseivalitsus katseid valmistada neid artikleid kodumaal. Mitmete katsete tulemusena õnnestus Politseivalitsusel gaasipüstolit valmistada vanast suurekaliibrilisest revolvrast „Smith ja Wesson“, millise relvaga politsei oli varustatud enne maailmasõda. Need tarvituselt kõrvaldatud ja kõlbmatuks muutunud relvad omavad vaid vana raua väärtuse ja neid saadi politseile muretseda odava hinnaga. Gaasipüstoli valmistamisel vanast revolverist jääb viimasest järele vaid päraosa ühes päästemehhanismiga. Vintraud ja muud osad tehakse uued, samuti on uus lukustusseade, mis ühtlasi palju hõlpsam käsitseda kui ameerika püstoli lingiga lukustus. Tühja padrunist eemaldamiseks rauast on püstol varustatud kestaväljaheitjaga. Et gaasipüstolit oleks võimalik tarbeks kasutada rakettpüstolina, on püstoli konstruktsioonile antud tugev kuju ning tema raud $2/3$ ulatuses asetatud teise raua sisse. Rooste eest hoidmiseks on püstoli metallosad kaetud kolmekordse niklikorraga. Eesti politsei tüüpi gaasi- ja rakettpüstolit on võimalik valmistada ka vanadest suurekaliibrilistest revolveritest „Vebley Scott“ ja saksa „Nagan’idest“. Viimaste, s. o. saksa „Nagan’ide“ ümbertegemine läheb mõne krooni võrra kallimaks kui „Smith ja Wesson’itest“ valmistamine, kuna „Nagan’idel“ puudub murdevõlv ja lukustusseade, mis võimaldavad relva laadimiseks rauda eraldada pära küljest. Vaatamata sellele väikesele hinnavahele tuleb ka vanast saksa „Nagan’ist“ valmistatud gaasipüstol kolm korda odavam ameerika omast, kusjuures see oma konstrukt-

sioonilt ja omadusilt ületab viimase. Gaasipadrunit valmistamiseks Politseivalitsus kasutab vanu rakettpadrunit vasest kesti, mille pikkus 10 sm ja läbimõõt 26 mm. Need kestad võimaldavad gaasilaskemoonaga ümberlaadimist lugematuid kordi. Gaasipadruni laenguks on želatiinist ampuul, milles 34 g 28 %-list klooratsetofenooni lahust broomäädikahappeetüleetris. Ampuul on ümbritsetud kieselkuuriga, mille tolmu gaasi väljapaiskamisel seguneb viimasega ning pikendab gaasiosakeste auramist kehal, kuhu ta sattunud. Gaasilaengu väljaheitmiseks on padrunis 5 g musta püsirohtu. Padruni avaus on pealt kaetud 2—3 mm paksuse kolofooniumi ja parafiini sulatisega, vahekorras 5 : 1. Padruni hind on üks kroon. Eesti politsei tüüpi gaasipadrunit tekitab laskmisel gaasipilve, mille maht 2720 m³. Gaasimõju silmadele on momentaanne. Gaas tekitab gaasitatu silmades tugeva näärmete ärrituse, paneb silmad kipitama ja kutsub esile tugeva pisarate voolu. Teravat kipitust on tunda ka näonahal, ninasõõrmetel ja huultel. Gaasipilvesse sattunud katmata silmadega inimene kaotab peaaegu silmapilkselt nägemisvõime ja muutub teovõimetuks 10—15 minutiks. Gaasilaskemoon, milles klooratsetofenooni kõrval tarvitatud difenüülarseenkloriiti, kutsub gaasitatu juures peale pisarate voolu esile veel aevastuse ja oksenduse, olenedes tarvitatava difenüülarseenkloriidi annusest.

Gaasipüstolist tulistamisel laskuri silmad peavad olema kaitstud gaasi eest gaasikaitse-prillidega; kui tarvitatakse laskemoona, siis tuleb kaitsta ka hingamisorganeid ja gaasitorbik asetada silmnäole. Vastasel korral võib laskur sattuda samasse seisukorda kui gaasitatu. Gaasipüstolist tuleb tulistada alla tuult. Püstoli toruots suunata allapoole vööd. Läheda maa pealt silma laskmisel võib kergesti vigastada gaasitatu silmi, kuna püssirohulaeng on õige tugev. Mõjuvaid tagajärgi saavutatakse tulistamisel 2—3 m kauguselt.

Kinnises ruumis tulistamisel on gaasi mõju suurem kui väljas, kuna puudub õhuvoolus, mis gaasi võiks ära kanda. Samuti ei kandu kinnises ruumis gaasivedelikuga immutatud kieselkuuri terakesed õhuvoolusega edasi, vaid jäävad püsima kohale ning jätkavad auramist. Gaasitatu tuba, heinaküün või laepealne jääb kasutamiskõlbmatuks paariks päevaks, kui ei võeta ette tuulutamist või desinfitseerimist. Parimaks desinfitseerimisaineks, mida võib silmadele kasutada, on 1 %-line keedusoodalahus. Bensool, piiritus ja eeter lahustavad pisarainet.

Gaasipüstoli laskevalmis seadmiseks tuleb teha järgmised toimingud: 1) tõmmata parema käe pöidlaga kukk kaitsevinna; 2) avada raud, vajutades vasaku käe pöidlaga ja esimese sõrmega külgriividele ja murdes pära alla; 3) võtta vasaku käega padrun ja asetada padrunipessa; 4) kerge löögiga rauaotsale alt üles sulgeda raud ja kontrollida, et raua riivid oleksid kinni; 5) vin-

nata parema käe pöidlaga kukk tahaseisu. Gaasipüstoli laadimisel ja tühja kesta eemaldamisel tuleb alati pidada silmas, et kukk asuks kaitsevinnas. Vastasel korral võib padrunipesa avamisel murduda kukest väljaulatuv lööknõela ots või laetud püstoli järsul sulgemisel lööknõel purustada sütiku, mistõttu tekib enneaegne lask. Laskmisel tuleb gaasipüstoli pära tugevasti peos hoida.

Kuigi gaasipüstol on politseile mõjuvaks relvaks võitluses kuringelise elemendi vastu, ei asenda ta kaugeltki tulireva ega kumminuia. Gaasipüstoli tarvitajal korralvalvuril peab alati olema tulirelv laskevalmis ja kumminui käepärast, et täiendada vajaduse korral gaasipüstoli tööd.

Gaasipüstoli hooldamisel on maksivad samad reeglid, mis määratud kindlaks teiste relvade kohta. Pärast laskmist tuleb püstol hoolikalt puhastada gaasidest ja kergelt õlitada. Lööknõel tuleb hoida eelseisus, et lööknõela vedru ei nõrgeneks. Kuna gaasipadrunis tarvitatava pisaraine lahus tardub juba 0° C ümber, siis tuleb pidada silmas, et padruneid ei hoitaks ruumis, kus temperatuur alla 0° C. Külmal ajal padrunite kaasaskandmisel hoida need sisemises taskus. Igakordsest gaasilaskemoona tarvitamisest tuleb ette kanda ülemusele kindlaksmääratud korras.

Ühendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest.

L. Puusild

Nagu lugejad juba teavad ajalehtedest, otsustati mõne aja eest Suur-Britis hakata tähelepanu pöörama muide sõjalennukite arvu suurendamisele, nende moderniseerimisele ja üldse kõigele, mis on ühenduses lennuasjandusega eriti sõjaajal. On selge, et sarnases olukorras pühendatakse senisest suuremat tähelepanu lennuasjandusele ka politseis, kusjuures politseile ei vaadata enam kui passiivse õhukaitse peateostajale, vaid ka teatava määrani kui aktiivsest õhukaitsest osavõtjale. Sellest ajast peale, mil lennuasjandus on teinud hiigla-edusamme, ei kaitse meri ja järelikult laevastik üksi enam Suur-Britit, tal peavad alati valmis olema näiteks ka suuremad õhujõud, kes suudaksid riiki kaitsta igasuguse õhurünnaku puhul. Lennuasjandus on tähendatud põhjusil võetud juba politseikoolide õppekavasse. Alguse tegi Liverpooli linna politseikool, mille programmi võeti läinud aasta 1. oktoobrist arvates lennuasjandus korraliku õppeainena kõigile politseiametnikele. Õppekava täiendamine sündis kohaliku politseiülemal korraldusel. Seejuures ei piirdu õppus ainult teoreetiliste loengutega, vaid viimaseid täiendavad laialdased praktilised õppused, mis suuremalt jaolt võetakse ette Liverpooli õhusadamal. Samal

ajal, mil Suur-Briti siseministerium organiseerib ja valmistab ette politseid aktiivseks õhukaitseks, astub ta samme ja võtab tarvitu-sele abinõusid passiivse õhukaitse arendamiseks ja täiendamiseks. Suuremat muret sünnitavad sel ajal kaubalaevad; nad võivad lah-tisel merel viibides kergesti langeda õhurünnaku ohvriks ja veel rohkem: nad võivad vaenlase gaasirünnaku tagajärjel sada-masse tulles kaasa tuua mürgitamise hädahoitu veel teiste-le. Siseministeriumi väljaandel ilmus hiljuti gaasikaitse käsi-raamat, milles leidub hulk eeskirju ja gaasikaitse-abinõusid kauba-laevadele. Raamatus juhitakse muide tähelepanu sellele, et tule-viku sõjas rünnatakse kaubalaevu kahtlemata gaasidega, mille mõju kiiresti ei haihtu, mis jäävad n. öelda laeva külge, seni kui laev pole põhjalikult pestud ja gaasidest vabastatud. Sadamates kavatsetakse selle raamatu järgi ellu kutsuda erilised ametikohad, kelle peaulesandeks jääbki abiandmine kaubalaevadele, mis on sattunud vaenlase gaasirünnaku alla. Ametikohtade juhtideks on erilised gaasikaitseohvitserid, kellele antakse abiks teatud arv ametnikke olenevalt vastava sadama suuruselt. Viimaste koku-seks on muu seas õhurünnaku ajal mürgitatud kauba desinfitsee-rimine. Kui kaubalaev on sattunud ulgumerel vaenlase gaasirün-naku alla, peab tema juht sadama tulles sellest viivitamata tea-tama ametivõimudele, mida arvatavasti tehakse erilise lipu tõst-misega. Kaubalaevalt, millel lehvib gaasilipp, ei tohi keegi lah-kuda erilise loa saamiseni, tema pardale ei tohi sama aja jooksul ka keegi astuda, arvatud välja gaasikaitsevõimud. Kaubalaev sa-tub sel viisil omamoodi karantiini, millest ta ei saa lahkuda enne, kui gaasikaitsevõimud on annud talle seks loa, mis mõistagi võib sündida alles pärast laeva uurimist ja puhastamist.

Suur-Briti asumaadest omab praeguses olukorras Vahemerel erilise tähtsuse Gibraltar, kus asub võrdlemisi tugev politsei jõud. Seal elab praegu ümmarguselt 21.000 elanikku, kellest vähemalt üks neljandik teenib sõjaväes või -laevastikus. Terve asumaa suu-rus (mis õieti moodustab ainult kindluse) on umbes viis ruutkilo-meetrit. Gibraltaril on oma politseiüksus, kes allub vahenditult Suur-Briti siseministeriumile. Sellesse üksusse kuuluvad: 1 poliitseikomandant kõrgema politseivõimu esindajana ja teostajana asumaal, 1 politseikomandandi asetäitja, 5 politseiinspektorit ja 98 politseiseersanti ja kordnikku. Politseiteenistusse võetakse isikuid ainult Gibraltarist enesest. Ametnikud kannavad sama mundrit nagu Inglismaalgi. Võrdlemisi suur politseinike arv on seletatav seega, et Gibraltaril liigub palju kõiksugust kahtlast ele-menti, praegu leidub teda seal muidugi eriliselt palju, kuid ka poliitiliselt vähem põnevatel aegadel leidub teda võrdlemisi ohtrasti. Need on kõiksugust liiki salakuulajad, lihtsad juhusteotsijad, kõik-sugused kahtlase minevikuga tegelased mitmesuguseilt aladelt ja peale selle mõistagi veel kõige harilikumad kurjategijad.

Ühenduses mitmesuguste, viimasel ajal P r a n t s u s m a a l

asetleidnud rahutustega, mässukatsetega jne. on prantsuse siseministeeriumi poolt astunud samme politsei osaliseks ümberkorraldamiseks tema löögijõu ja valmisoleku tõstmiseks hädaohu päevadel. Läänud aasta oktoobrikuu lõpul võttis prantsuse valitsus siseministri ettepanekul vastu terve rea määrusi ja korraldusi politsei reorganiseerimiseks, kusjuures tähtsaimaist ja huvitavaimaist ettevõetud sammudest tuleks nimetada järgmisi: 1) Politseivõim anti kohtadel prefektide kätte. Prefekti all ei tule Prantsusmaal mõista politseiprefekti meie korra mõttes, vaid valitsuse kohalikkude esindajat, umbes kubeneri taolist. Seni kuulus prefektidele — valitsuse esindajaile ainult järelevalve teostamise õigus politsei üle, nüüd antakse terve politseivõim provintssides nende kätte, millega taotletakse esijoonel mitmet liiki politseiasutuste töö ühtlustamist provintssides ja politseiasutuste parema koostöötamise saavutamist. Kuna prefekt ise ei ole harilikult politseiala eritundja, antakse talle abiliseks ja politsei otsekoheks juhiks provintsis eriametnik, n.-nim. Commissaire divisionnaire; 2) politseiasutuste ja ja -üksuste riigistamine, esialgu Pariisi lähemas ümbruskonnas. Kuna Pariisi politsei on juba ammu riigistatud, teotsesid Pariisi ümbruskonna omavalitsusis kommunaalpolitsei asutused, nagu enamvähem kõikjal Prantsusmaal. See tõi enesega kaasa hulk ebasoovitavaid ja politsei tegevuse ühtlust takistavaid nähteid. Peapuuduseks sarnase korra juures oli, et omavalitsusis teotsesid tihti parteipoliitiliselt mõjutatud politseiosad, kes pidid oma tegevust kooskõlastama oma leivaisade — omavalitsuste esindukogu enamuse — poliitiliste vaadetega ja seetõttu sattusid rahututel aegadel raskesse, isegi väljapääsematusse olukorda. Otsustati riigistada kommunaalpolitsei 161 omavalitsusis Seine-et-Oise departemangus ja 19 omavalitsusis Seine-et-Marne departemangus; 3) tähtsa abinõuna politsei löögijõu kõvendamiseks otsustati suurendada Garde républicaine mobile (sandarmivägi) koosseisu ühe kolmandiku võrra, tõstes seda koosseisu 15.000 mehe pealt 20.000 mehe peale. Sõjaväeliselt organiseeritud sandarmivägi, n. n. Garde républicaine mobile, täidab politseilisi funktsioone ja on paitsatud laiali üle terve maa. Ta asub kasarmutes või vähemalt ühiselamutes ja on kohtadel koondatud kompaniidesse ja rühmadesse. Tema peaülesanne seisab teotsemises erakorralistel aegadel ja puhkudel; kui tekivad rahutused, kui on ette näha suuremaid poliitilisi demonstratsioone, kui puhkevad suuremad tulikahjud või on tegemist raskete loodusõnnetustega. Sandarmiväge täiendatakse ainult tegevas sõjaväes teeninud isikutega, kusjuures sõdur, kes soovib astuda sellesse sandarmiväkke, peab — seni maksnud korra järgi — vähemalt üks aasta üle sundaja teenima harilikus sõjaväes. Kuna aga koosseisude kiireks suurendamiseks ei jatkunud alalise sõjaväe üleajateenijaist, muudeti ühtlasi üheaastane üle sundaja teenimise nõue sõjaväes, nii et püsima jäi vaid põhimõte, et sandarmiväkke võetakse ainult sõdureid tegelikust sõjaväest.

Kuid nende sammudega ei piirdunud prantsuse valitsuse poolt ettevõetud abinõud. Ühes nendega lahendati veel politseile väga akuutne küsimus: palga küsimus. Teatavasti vähendati läinud aasta 1. juulist alates kõigi prantsuse riigiametnike palgad, mis omal ajal kutsus esile protestide saju ja isegi rahutusi. Palkade vähendamine võeti ette eelarve tasakaalustamiseks ja ta tegi välja keskmiselt 10% ametnike palgast. Riikliku politsei osas muudeti see palgavähendus. Kuna seda ei soovitud teha erandi näol üldisest riigiametnike kohta maksvast palgakorrast, suurendati siseministri korraldusel riikliku politsei teenistuses seisvate isikute eritasu (mis ka varem juba maksti, kuigi väiksemal määral) selle summa võrra, mida tuli igal kuul ära anda palga vähendamise tagajärjel. Arvata võib, et samasugune kord pannakse maksma ka kommunaalpolitsei ametnike ja teenijate suhtes. Muide eeltähendatud palga vähendamine ei puudutanud üldse sõjaväge ja seetõttu ka sandarmiväge, eelnimetatud Garde républicaine mobile osa ja Pariisi erisandarmiväge (Garde républicaine de Paris), kes kuuluvad ametlikult sõjaväe hulka ja saavad tasu samadel alustel nagu sõjavägi.

Mitmes Ühendriikide linnas keelati läinud aasta lõpul raadio tarvitamine sõiduautodes, kuna seal hakkas valitsema arvamus, nagu juhiks raadio autojuhi tähelepanu kõrvale ja aitaks seega tekitada liiklemisõnnetusi. Prantsusmaal tekkis sama kartus, kuid seal ei otsustatud küsimust oletuste põhjal või tunnete najal, vaid hakati tegema praktilisi katseid. Pariisis on 2500 raadioaparaadiga varustatud taksoautot. See arv oli sama suur juba aasta eest ja seda ei lubatud ühe aasta jooksul suurendada. Olemasolevate kogemuste ja tehtud katsete najal jõuti Pariisis otsusele, et raadiomuusika ka auto sõidu ajal ei takista juhti teotsemast nii, nagu ta peab teotsema, muusika ei juhi tema tähelepanu kõrvale. Erilisi liiklemisõnnetusi, mille tekkimise oleks põhjustanud taksoauto raadioaparaat, ei ole Pariisis terve aasta jooksul konstateeritud. On vaid tähele pandud vastupidist. Pikkade sõitude juures maal, mis väsitavad autojuhi silmi ja temale muutuvad igavaks ja üksluiseks, eriti siis, kui maastik on igav või hästi tuttav, valitseb alati hädahoht, et autojuht jääb tukkuma, kuid mõnesekundiline tukkumine võib tähendada suurt õnnetust ja surma. Raadioaparaadid aitavad juhi üle igavusest ja magamajäämise hädahohust, tuues seega kasu oodatud kahju asemel.

Üheks vanemaks Ameerika Ühendriikide politsei-asutuseks, kes on säilinud meie ajani, tuleb kahtlemata lugeda 1858. aastal asutatud New Yorgi sadamapolitseid, kes allub New Yorgi riiklikule politseile ja nimelt nn. politsei mereväe divisjonile. New Yorgi sadamapolitsei koosseisu kuulub praegu: 1 kapten, 3 leitnanti, 8 seersanti ja 147 patrullametnikku. Sadamapolitsei alla kuulub New Yorgi 27. politseijaoskond. Tema järeivalvele kuulub rand, mille pikkus on umbes 900 kilomeetrit, seal

leidub kokku 750 maandumiskohta. Sadamapolitsei alla kuuluvad kõik New Yorgi administratiivpiires leiduvad veekogud, kus võivad liikuda laevad. Sadamapolitsei jaguneb 7 mootorpaadiosakonda, kellele tuleb lisaks veel üks eriline mootorpaadiosakond, kelle tegevus seisab politseiliste ülesannete täitmises veespordi võistluste puhul. Üldse on sadamapolitsei kasutada kümme mootorpaati, millest neli on varustatud raskete kuulipildujatega võitluseks põgenevate kurjategijatega. Kõik politsei mootorpaadid on varustatud raadioga, pisargaasipommidega, kandraamidega, arstirohtudega ja mitmesuguse muu sanitaarmaterjaliga. Peale celloetletud ülesannete lasub New Yorgi sadamapolitseil veel nende saarte üle valvamine, mis asuvad tema tegevuspiirkonnas (arvult 23); see ülesanne omab erilise tähtsuse seetõttu, et neil saartel asub muide ka vanglaid. Viiel saarel asub alaline sadamapolitsei post. — Ühenduses eeltooduga võiks mainida, et Ühendriikide kohtuministeriumi andmetel teotseb praegu Ühendriiges kokku 5304 kohalikku politseivalitsust.

S a k s a m a a l on viimasel ajal hakatud pöörama erilist tähelepanu kommunaalpolitsei ametnike ettevalmistamisele kriminaalalal. Juba teenistuses seisvaile kommunaalpolitsei ametnikele korraldatakse erikursusi kriminaalalal ja tutvustatakse neid ka praktiliselt kriminaalametnike tööga. Praegu täiendatakse kommunaalpolitsei koosseisu välispolitsei koosseisust, missugune täiendamine sünnib ühe keskuse ja nimelt Potsdami linna politseipresidendi kaudu. Kõigile neile, kes soovivad astuda kommunaalpolitsei teenistusse, peab siseministri viimase korralduse põhjal antama võimalus praktiliselt osa võtta kriminaalpolitsei tegelikust tööst. Välispolitsei ametnikud, kes soovivad astuda kommunaalpolitsei teenistusse, võivad kolme kuu jooksul oma alalise teenistuskoha kriminaalpolitseis praktiliselt osa võtta kriminaalpolitsei teenistusest, kuna teised isikud, keda võetakse vaid piiratud arvul kommunaalpolitsei teenistusse, võivad seni osa võtta kriminaalpolitsei teenistusest, kuni nad seisavad politseiametnike kandidaatide nimekirjas. Kandidaadid töötavad oma alalise elukoha kriminaalpolitseis. Kandidaatideks võetakse ainult usaldusväärseid isikuid, kelle minevik ja elukombed tagavad, et kandidaadist võib saada hea politseinik. Selle õppimissüsteemi juures maksab põhimõtte, et sellega ei tohi koormata ei riigikassat ega omavalitsuste eelarveid. Sellest tingituna ei saa ametisse võtta eriametnikke, kes õpetaksid sarnaseid kommunaalpolitsei ametnike kandidaate, terve õppetöö tuleb viia läbi kohalike jõudude abil. Samuti ei tohi nendele välispolitsei ametnikele, kes soovivad minna üle kommunaalpolitsei teenistusse ja tutvuvad kriminaalpolitsei tööga, määrata erilisi asemikke, palgates neid juurde olemasolevaile koosseisule. Tasu maksmist ei ole, s. o. tasu ei maksta mingil näol neile kandidaatidele, kes soovivad astuda kommunaalpolitsei teenistusse, kuid ka neil kandidaatidel ei tule maksta mingit tasu ei

riigile ega omavalitsustele õpetamise ja praktiseerimise eest. Kandidaatidel ei ole mingisugust õigust nõuda enesele kohta kommunaalpolitseis: nad peavad selle kohta isegi andma erilise allkirja, mis lisandatakse nende teenistuslehele.

Ut korda kavatsetakse ka luua kriminaalstatistika alal, mis seni oli mitmeti puudulik ja peaausjalikult ebauhtlane. 1. jaanuarist s. a. peale tuleb koostada statistika kõigi kuritegude kohta, mille jälitamine ja selgitamine on politsei käes. Lõpetatud asjad siia alla ei käi. Kuriteo toimepanemise katse on statistiliselt võrdne kuriteo toimepanemisele. Seni maksis Saksamaal kord, mille järgi üksikud osariigid pidasid omaette statistikat, mis oli igas osariigis kokku seatud eri alustel ja ei võimaldanud üldpildi saamist või vähemalt raskendas seda üldpildi saamist väga tunduvalt. Preisis näiteks peeti kriminaalstatistikat ainult riikliku politsei asutasis, kommunaalpolitseis aga ainult omavalitsusis, mille elanike arv tõusis üle 50.000. Loomulikult ei annud sarnane kord täpset ülevaadet. Nüüd peavad statistikat kõik politseiasutused ja üksused kuni sandarmipostini maal, viimane ühes arvatud. Materjal kogutakse kokku Berliini kriminaalpolitseiametis ja sellest keskusest saab siis tulevikus täpseid ülevaateid ja kokkuvõtteid. Iseloomustav saksa korrale on see asjaolu, et isegi selles statistikas kavatsetakse vahet teha aarialaste ja mitteaarialaste vahel; sel viisil tahetavat kindlaks teha, kui suur on juutide poolt toimepandud kuritegude arv ja kas ta on suhteliselt suurem kui aarialaste poolt toimetatud roimade arv.

Mis puutub juutidesse, siis on iseloomustav veel järgmine kõrgema kohtuvõimu poolt tehtud otsus. Selles tähendatakse, et tegelik elu näitab, et praegugi veel paljud Saksa kohtud arvestavad otsuse tegemisel juudi soost autorite arvamusi, mis on väljendatud üksikuis artikleis või juriidilisis raamatuis. Sarnane talitusviis ei olevat õige ja ei olevat kooskõlas Saksa riigis maksva vaimuga. Juudisoost juristidel puuduvat võimalus tungida õiguse vaimu, nagu sellest saab aru saksa rahvas. Peale selle mõjuvat sarnaste autorite tsiteerimine ja õigusmõistmine niisuguste juristide arvamuste põhjal halvavalt Saksa kodanikele, kellel võivat tekkida mulje, et nad kaotasid kohtuprotsessi seetõttu, et mõni juudi soost jurist asus teatud küsimuste suhtes arvamusel, mis osutus kahjulikuks saksa soost kohtuskäijale.

P o o l a s on hakatud järjekindlalt politseiohvitseride koosseise täiendama kaitseväes. See käib esijoones muidugi riikliku politsei kohta, kuid laieneb tulevikus arvatavasti ka kommunaalpolitsei peale. Nii viidi läinud aasta oktoobrikuus 69 tegevas sõjaväes teenivat ohvitseri üle riikliku politsei teenistusse. Enne politseiteenistusse astumist tuleb neil ja üldse kõigil politseiteenistusse üleminevail ohvitserel läbi teha pikemaajalised politseiohvitseride kursused, mis korraldatakse Varssavis asuvas politseiohvitseride koolis. — Läinud aasta sügisel pandi maksma uus kord

Poola naispolitsei ametnike kohta, mis muide reguleerib ka nende ametnike mundri küsimust. Need naispolitsei ametnikud, kes teenivad kriminaalpolitseis, muidugi mingisugust mundrit ei kannan, samuti nagu nende meeskaastöölised. Küll peavad mundrit kandma naisametnikud, kes on määratud välisteenistusse. Naisametnike munder koosneb: mütsist, nelja nööbiga jopist, madrusekraega, pikast kuuest, poolpikkadest mustast nahast nõrsoabastest ja padrunitaskust. Relvastatud on naisametnikud püstoliga. Märgid, mundri värv ja nööbid on samasugused nagu nende meeskaasteenijail. — Suurt rõhku pannakse Poolas viimasel ajal maanteede ehitamisele. Seda tehakse mitmel põhjusel. Esiteks nõuab järjest kasvav autode ja mootorrataste arv maanteede parandamist ja kordaseadmist, teiseks näivad aga maanteede parandamiseks ja uute maanteede ehitamiseks olevat strateegilised põhjused. Maanteid kavatakse nii korraldada ja ehitada, et nende keskkohaks oleks pealinn Varssav, kust maanteed lähevad laiali üle vabariigi. Ühes maanteedega tuleb ehitamisele ka terve rida sildu. On selge, et politsei ülesanded tunduvad raskenevad ja suurenevad ühenduses maanteede arvu suurenemisega ja selle tagajärjel tekkiva liiklemise kasvamisega.

Belgias vähendati läinud aasta alul ametnike palgad, kusjuures esialgu kavatseti Prantsusmaa eeskujul politseiametnike palku mitte kärpida, hiljem aga sellest loobuti, nii et ka politseinike palku vähendati samal määral nagu teistelgi. Palkade tase seati seejuures ühendusse elukallidusega ja loodi nn. jooksev palgaredel. Palga kärpimine viidi läbi 10% ulatuses. Vahepeal tõusid Belgias tarbeainete hinnad, millest oli tehtud sõltuvaks ametnike palgaredel, nii et läinud aasta 1. oktoobriks tõusis ametnike palk 5% võrra. Kuna vahepeal vastavate ainete hinnad on veelgi tõusnud, arvatakse, et peatselt tõusevad ka ametnike palgad arvatavasti 5% võrra, nii et tegelikult saavad ametnikud siis kätte endise palga. See kord maksab niihästi riigi- kui ka provintsi- ja omavalitsusametnike kohta.

Hollandis muudeti pärast pikki eeltöid endine politseiseadus, mis pandi maksma 1851. a., mis oli ammu juba vananenud ja kuidagi enam ei vastanud elu nõudeile. 6. augustil 1935 hakkas maksma uus riigipolitsei seadus, mis vastab moodsa politsei nõudeile ja muudab tunduvalt politseiasutuste ja eripolitseide alluvuse korda ning ühtlustab politseiasutuste ja üksuste tegevust üle terve riigi.

Uuendusist Taani politseis võiks märkida, et Taani pealinn Kopenhaageni politseid suurendati möödunud aastal ja korraldati ümber. Kopenhaageni politsei on kommunaalpolitsei ja tema koosseis on nüüd järgmine (Kopenhaagenis elab ümmarguselt 654 tuhat elanikku): 1 politseidirektor (riigiametnik), 3 politseiosakonna juhatajat, 1 liiklemispolitsei juhataja, 14 politseiülemat (neist üks insener), 16 politseiülema kohustetäitjat, 70 politsei va-

nem-ametnikku (neist üks naisametnik), 117 politsei inspektsiooni-ametnikku, 966 kordnikku (nende seas seitse naisametnikku), 77 politsei kantseleiametnikku, kokku seega 1265 politseiametnikku. Peale selle allub Kopenhaageni politseidirektorile pealinna kriminaalpolitsei, kes koosneb 135 ametnikust, kes koosseisult kuuluvad riikliku kriminaalpolitsei ametnike hulka (üldarv 480).

Ühenduses Taaniga on huvitav vaadelda Islandi kuningriigi politseid, mis on arvult väike, nagu Islandi elanike arvgi. Island on teadupärast alates 1918. aastast iseseisev kuningriik, millel on Taaniga vaid ühine kuningas. Islandis elab praegu ümmarguselt 105-000 inimest. Politsei koosseis on 150 meest ja politsei allub kohtuministrile. Politsei on jaotatud 15 osakonda, mis on jaotatud üle riigi. Iga osakonna eesotsas seisab politseimeister, suuremais osakonnis on tema alaliseks asemikuks politseimeistri asetäitja. Suurima politseiosakonna moodustab muidugi pealinna Reykjaviki (35.000 elanikku) politsei, kelle koosseisu kuulub: 1 politseimeister, kaks politseimeistri asetäitjat, üks komissar eriliste ülesannete täitmiseks, 45 välispolitsei ametnikku ja 2 kriminaal-ametnikku. Peale selle on pealinna politseimeistri käsutada veel eriline politseireserv, kes koosneb umbes 100 tuntud ja usaldusväärsest kodanikust. Politseimeister ja tema asetäitjad nimetatakse ametisse kuninga poolt, nad loetakse riigiametnikeks; bariiduselt peavad nad olema ülikooli lõpetanud juristid. Teised politseiametnikud ja teenijad loetakse provintsiametnikeks; nende ülalpidamiskulude osaliseks katteks kannab riik üks kuuendik kuludest, kuna viis kuuendikku jäävad vastava omavalitsuse kanda.

Ungari politsei rikastub lähemal ajal huvitava leiutise, nn. tumma kordniku võrra. Nimelt leiutas Budapesti linna politsei-ülema asetäitja mehaanilise kordniku liiklemise reguleerimiseks Budapesti tänavail. Leiutis on patenteeritud ja ilustab lähemas tulevikus arvatavasti juba mõnd Budapesti tänavnurka. Automaadil on käes valgustusaparaat, mis annab teatud ajavahemiku järele vaheldumisi rohelist, kollast ja punast valgust ja seega avab vastava tänava nurgal ühes või teises sihis liiklemise või paneb selle liiklemise seisma. Automaadil on selja sees telefon, mis annab ühenduse lähema politseirajooniga ja sanitaarpunktiga. Automaadi taskus leidub Budapesti linna plaane ja liiklemise eeskirju mitmes maailmakeeles. Need plaanid ja eeskirjad on nii asetatud taskusse, et neid küll vaadata ja lugeda võib, kuid välja võtta ja kaasa viia ei saa. Kõige selle juures valitseb esialgu vaid üks kartus, et inimesed kogunevad tumma kordniku ümber ja hakkavad teda põhjalikult uurima, tekitades sel viisil suuremat liiklemise takistust, vähemalt kõnniteedel.

Šveitsis kavatakse sisse seada eriline politseipäev või õieti -pidu, millega kavatakse käesoleval aastal algust teha ja mis peab kujunema traditsiooniliseks politseipäevaks riigis ning näitama kodanikele politseid ka teisest küljest. Päevast peab kuju-

nema politsei propagandapäev. Praegu teeb tarvilikke eeltöid eriline selleks moodustatud komitee, kelle ettepanekul esimene Šveitsi politseipäev korraldatakse käesoleva aasta juunikuul alul. Politseipäev leiab esialgsete arvamuste ja kalkulatsioonide põhjal aset Genfis. Pidu algab suure politseiparaadiga, millest osa võtavad kõigi kantonide ja linnade politseiosad. Sellele järgnevad mitmesugused ettekanded ja demonstratsioonid ja lõpuks spordivõistlused. Väga võimalik, et politseipäev kestab ka kaks päeva, kuna praegu ettenähtud kava on liig pikk selleks, et seda ühe päeva jooksul viia läbi. Politseipäevaga käib ühes ka loterii, mille sissetulek kavatsetakse anda politseiametnike matusekassale. Viimasele antakse arvatavasti üle ka peo sissetulek.

Õhukaitse sünnitab Šveitsis nagu varemgi palju muret. Bernis leidis hiljuti aset nõupidamine, millest võtsid osa tööstuse õhukaitsekomisjon (kuhu peale teiste kuulub ka politsei esindaja) ja suuremate tööstuste juhtivad isikud. Nõupidamise aineks oli tööstuse õhukaitse korraldamise ja edukalt läbiviimise küsimus. Komisjoni liikmed jõudsid üksmeelsele otsusele, et seni ettevõetud sammud tööstuse kaitseks õhurünnakute puhul pole küllaldased ja ei taga kaugeltki veel kaitset tarvilisel määral: nii passiivse kui ka aktiivse õhukaitse organiseerimise alal olevat vähe tehtud. Otsustati tööstuse õhukaitsekomisjoni juurde luua tehniline nõuandekoht tööstuse jaoks, mille peamiseks ülesandeks oleks kuidagi passiivse õhukaitse paremini korraldamine ja selleks nõu andmine.

Türgis on politsei viimaseil aastail põhjalikult ümber korraldatud. Üldjoontes on Türgi politsei organisatsioon praegu järgmine. Türgi politsei allub erilisele avaliku julgeoleku direktioonile, kes omakorda allub otseselt siseministrile. Avaliku julgeoleku direktorile alluvad otseselt seitse kohalikku direktorit (Türgi on jaotatud seitsmesse provintsi), kelle käsutada on, rippuvalt provintsi suurusest ja tähtsusest, 500 kuni 1300 politseiametnikku. Ei saa öelda, et Türgi politsei oleks koosseisult suur: ümmarguselt 13,5 miljoni elaniku peale tuleb kokku 5837 politseiametnikku (kantseleijõud ühes arvatud). Ühes politsei organisatsiooni ümberkorraldamisega moderniseeriti ka politseiametnike tehniline ja sõjaväeline varustus. Huvitav on märkida, et Türgi politseil on kasutada oma telefonivõrk, mis läbibast terve riigi ja ühendab kõiki politseinikke. Ühenduses üldise politsei reorganiseerimisega seati Türgis sisse ka naispolitsei Euroopa riikide eeskujul. Läänud aasta augustikuus seati ametisse esimene naispolitseinik Türgis, kellele pandi liiklemispolitseiniku ülesanded Istanbulis. Peale selle — mundrikandja — naisametniku teotseb veel 18 naispolitseinikku mitmes sadamalinnas, kelle ülesandeks on hoolekanne, valve hädaohu sattunud naiste ja laste üle ja samuti kombluspolitsei töö. Need naisametnikud mundrit ei kannu.

Norra s loetakse raskeimaks politseialaks piiripolitsei ja seda mitte ainult seetõttu, et tal tuleb palju võidelda salakaubitsejate

ja salaja üle piiri käijate vastu, vaid ka seepärast, et temal on liikumine mägises ja lumega kaetud maastikus õige raske. Mitmete katsete tagajärjel võeti nüüd Norra piiripolitseis tarvitusele eriline liikumisvahend, mis kujutab enesest jalgratta ja suusa kombinatsiooni.

Politsei ja liiklemise õnnetused.

T. Mitt

Meie kõik teame, et õnnetusjuhtumite arv, mis on tingitud liiklemisest, pea kõikjal kasvab. See on sõltuv mootorsõidukite arvu alalisest kasvamisest, nähe, mida jällegi võime konstateerida igas riigis. Seejuures ei suurene kõnesolevate õnnetusjuhtumite arv mitte ainult linnades, vaid ka maal, võib isegi öelda, et see arv suureneb eriti just maal. Maanteedel juhtub hulk sõidukite kokkupõrkeid, maanteedelt lendavad sõidua autod, bussid ja veoautod tihti kraavi, mille tagajärjel hukkub palju väärtuslikku inimaterjali, mille tagajärjeks on tihti suuremad materiaalsed kahjud autode hävimise või kaasasveetava kraami purunemise või muidu hävimise näol.

Võitlust liiklemise õnnetuste vastu peab esimeses järjekorras politsei, s. o. välispolitsei. Kuigi meil liiklemist reguleeriv politsei asub ainult suuremais linnus ja maal sootuks puudub, sest seal tema järgi pole tarvidust, nagu suuris riiges väga käidavail maanteil, ei saa ometi öelda, et mure liiklemise korrapärasuse üle lasub ainult eeltähendatud liiklemist reguleerivate politseiametnike õlul. Tõsi küll, peale politsei tunnevad küsimuse vastu huvi ka teised asutused ja isikud. Siia kuuluvad esijoones koolid, kus lastele selgitatakse hädaohte, mis on ühenduses liiklemisega, kuidas neist hoiduda ja kuidas juhtida ka vanemate, kuid vähem teadlike inimeste tähelepanu liiklemisega ühenduses olevale hädaohule. See õpetus ja kasvatus koolis ja mujal, kui tarviline ta ka ei ole, ei vabasta politseid tema ülesandest ja suurest vastutusest hoolitseda julgeoleku ja korra eest ja katsuda võimaluste piires vähendada liiklemise õnnetusjuhtumite arvu.

Praegu meil puuduvad kahjuks veel üldkokkuvõtted liiklemise õnnetuste kohta üle terve riigi ühes nende õnnetuste põhjuste loeteluga, kuid sarnaseid täpseid andmeid meie kõnesoleva küsimuse arutamisel käesoleva artikli piires ei vaja. Meie teame igapäevast elust kõik, kuidas need õnnetused juhtuvad ja mis neid enamalt jaolt põhjustavad. Välispolitsei ametnikud on küllalt tegele nüüd liiklemise õnnetustega, et olla teadlikud selles, milles asi õieti seisab. Muidugi on ka juhtumeid, mille selgitamine osutub ühel või teisel põhjusel võimatuks, kus politsei seisab lahendamatu mõistatuse ees, kuid neid õnnetusi juhtub harva, need on näppudel

ülesloetavad. Kui meie neid juhtumeid ei arvesta, siis peame üldreeglina tähendama, et iga liiklemise õnnetus oleneb sõiduki mõnest tehnilisest veast või ühe liiklemisest osavõtnud isiku määruse- ja korravastasest liiklemisest (või aga, mis hoopis harvem juhtub, mõlema liiklemisosalise eksimusest maksvate liiklemisreeglite vastu). Muidugi ei ole veel iga sõiduki tehnilise vea tagajärjeks liiklemise õnnetus, ja iga liiklemise vastu eksimine maksvate liiklemisreeglite vastu ei too enesega veel kaasa õnnetusjuhtumit, kuid — ja see ongi politseile väga tähtis — iga sarnane tehniline viga ja iga niisugune reeglivastane liiklemine võib alati põhjustada õnnetust, võib alati enesega kaasa tuua inimeste vigastamisi ja isegi surma. Seepärast ongi politsei ülesandeks valvata liiklemisreeglite täpse täitmise üle, valvata nii palju ja neis piirides, mida maksvad seadused ja määrused näevad ette. Politsei suur ja peab ütlema suurim töö liiklemise alal seisabki sarnases ärahoidvas tegevuses, nagu lõpuks politsei töö üldse.

Missugused on siis need sõidukite tehnilised vead, mis võivad kergesti põhjustada liiklemise õnnetusi ja millele seepärast tuleb pöörata erilist tähelepanu? Siin peab kohe märkima, et politseid võivad huvitada liiklemise korra mõttes vaid niisugused vead, mis võivad põhjustada õnnetusjuhtumeid, kõik teised vead ei sünnita talle loomulikult muret. Esijoones peavad igal mootorsõidukil korras olema pidurid, nimelt kõik pidurid, s. t., et autode juures peavad takistamatult funktsioneerima nii jalg- kui käsipidurid. Edasi peab eeskujulises korras olema autorool; valgustus peab täpselt funktsioneerima ja sõidukite kummid peavad olema heas korras. Peale selle — see aga ei olene enam autojuhist või -omanikust — peavad kõik liiklemise reguleerimiseks väljapandud sildid ja pealkirjad olema heas korras, nii et nad tarviliku kauguse pealt oleksid hästi ja selgesti loetavad. Mis puutub autokummidesse, siis peavad eeskätt esimeste rataste kummid olema täiesti korras: esimeste kummide tühjaksjooksmine on liiklemisel hoopis hädahohtlikum kui tagumiste rataste kummide lõhkemine ja tühjaksjooksmine. Olgu muu seas tähendatud, et viimasel ajal on Saksamaal pandud tähele võrdlemisi palju autoõnnetusi, mille põhjuseks on kummide tühjaksjooksmine. See nähe on arvatavasti tingitud sellest, et autokummide saamine on seal raskemaks muutunud võrreldes endiste aegadega seetõttu, et Saksamaal puudub välisvaluuta tarviliku toormaterjali sisseveoks nõuetaval määral.

Sõidukid, mille pidurid või üks neist ei funktsioneerid või mille rooliratas ja -seadeldis on korrast ära või mille valgustusseadeldis on puudulik või mille rattakummid äratavad kahtlust, tuleb kinni pidada ja katsuda kõrvaldada liikumisest kuni puuduste eemaldamiseni. Tihti on puudused kohe likvideeritavad: kahtlane kummi asendatakse terve kummiga, valgustusseadeldist võib enamalt jaolt kiiresti parandada jne. Meil maksev kord ei võimalda kahjuks alati kiiret teotsemist politsei poolt. Jõuvankrite sea-

duse elluviimise määruste (RT 27 — 1933 ühes hilisemate muudatustega) § 12 kohustab jõuvankreid registreerivaid omavalitsusi korraldama üldist jõuvankrite tehnilist järelevaatust tarviduse järgi, kuid vähemalt üks kord aastas ja nimelt enne jõuvankrite aastamaksu tasumist. See tähendab praktiliselt seda, et järelevaatust tegelikult toimetatakse vaid üks kord aastas, nagu see meilgi sünnib, sest üldist järelevaatust on tõesti tülikas sagedamalt toimetada: see on tülikas nii autojuhile, -omanikule kui ka järelevaatust korraldavale omavalitsusele. Peale selle on sama paragrahvi järgi jõuvankreid registreerivail asutusil õigus igal ajal nõuda, et jõuvanker toodaks selleks määratud kohta järelevaatuseks. Sarnane järelevaatus toimub loomulikult ainult siis, kui registreerival asutusel on kindlad andmed, et auto pole enam sõidukõlvuline, mis, näiteks, sünnib politsei teadaande põhjal asetleidnud õnnetusjuhtumi tagajärjel. Jõuvankrite omanikelt võetakse ära, tarbekorral politsei abiga, luba, registreerimistunnistus ja -märgid, kui jõuvanker järelevaatusel osutub liikumiskõlbmatuks või kui jõuvanker tähtajaks ei ole toodud järelevaatusele, või kui järelevaatusel ilmumist takistavad põhjused registreerimisasutuse poolt ei ole tunnustatud mõjuvaiks. Registreerimistunnistust ja -märke võib politsei ära võtta oma algatusel ja nõudel, kui selleks volitatud järelevaateametnik või komisjon tunnustab jõuvankri liikumiskõlbmatuks. Välismaail on politseil mitmel pool võimalus kiiremini ja seetõttu edukalt teetseda. Kui politseiametnik satub liiklemisel olevale sõidukile, millel on tehnilised puudused, ja karta on, et see võib muutuda hädaohlikuks liiklemisele, võtab ta autojuhilt loa ära, samuti ka sõiduki numbri, ja laseb sõiduki viia lähema maja hoovi või — väljaspool elamute piirkonda — põllule, heina- või karjamaale jne. Asja kohta koostatakse protokoll ja asi läheb kohtusse või seal, kus politseil on vastav administratiivsel teel karistamise õigus, vastava politseijahi kätte. Sõiduk ise tuleb kohal korda seada, kui see aga osutub võimatuks, viiakse sõiduk politsei saatel lähemasse paranduskotta või omaniku koju. Kui ühe ja sama sõidukiga või ühe ja sama juhiga juhtub mitmel korral sarnaseid asju, antakse asi vastava riigi- või omavalitsusasutuse kätte, kes peab otsustama, kas juhilt luba üldse ära võtta või sõiduk tunnustada üldse liikumiskõlbmatuks. Kui sõiduki tehnilised vead on kergemat laadi, võib politseiametnik nõuda vigade otsesest kõrvaldamist, seades jällegi kokku protokollile leitud vigade ja puuduste kohta. Tarbekorral saadab politseiametnik aga sarnastel puhkudel auto ühes juhiga lähemasse paranduskotta või garaaži.

Vastavalt eeltooduga talitatakse ka teiste sõidukitega. Kui, näiteks, liigub vanker, millel õhtul puudub latern ja tuli, peetakse sõiduk kinni seni, kuni kutsar on muretsenud tuld, ühtlasi koostatakse protokoll. Karistamise alla langevad muidugi ka jalgratturid, kes sõidavad pimedas tuleta. Viimaste kohta on mõnel pool maksivad eriti rasked reeglid. Jalgrattur, kes pimedas liigub jalg-

rattal tuleta, sunnitakse seisma jääma, õhk lastakse kummidest välja (et takistada edasiliikumist pimedas) ja õhupumpamise koht pitseeritakse politsei poolt kinni. Pitsser võetakse ära, kui jalgrattur ilmub jaoskonda määrustekohaselt kinnitatud laternaga. Selle kõrval käib jällegi protokoll, kusjuures mõnel pool politseiametnikul on õigus jalgratturit otsekohe karistada rahatrahviga. Jalgrattaid, millel puudub tuli, lubatakse ainult käe kõrval lükata. Sama kord maksab kärude, veovankrite ja üldse kõigi sõidukite kohta, mis liiguvad ja määruste kohaselt võivad ainult liikuda väljaspool kõnniteid.

Kuid õige karm ollakse ka jalakäijate suhtes, sest ka nemad põhjustavad oma ettevaatamatusega ja määrustevastase liikumisega (näiteks üle platside ja tänavate) tihti liiklemise õnnetusi. Neid karistatakse enamalt jaolt otsekohe rahatrahviga kinnipidava politseiametniku poolt, ja ainult siis, kui neil pole raha kaasas või nad eelistavad kohtuprotsessi, läheb asi vastava kohtuniku lahendada.

Raske on muidugi loendada kõiki neid määruste vastu eksimusi, mis võivad põhjustada suuremaid liiklemise õnnetusi. Libisev auto, mis satub kõnniteele, jalgrattur, kes liiga hilja märku annab oma sõidusuunast ristteel, jalakäija, kes ettevaatamatult astub kõnniteelt sõiduteele, kõik nad võivad halval juhtumil anda põhjust suuremale õnnetusele. Ei saa vahet teha, eriti politsei ei saa seda teha õnnetuste ärahoidmise huvides, missugune on suurem või väiksem määruste vastu eksimine.

Lõpuks veel mõni sõna autojuhtidest. Et autojuht peab sõidul olles kaine olema, on kindel nõue. Ei saa kunagi öelda, et „mõni väike naps“ midagi ei tähenda. Ta on tegelikult paljudel kordadel nõudnud mõne inimese elu. Ühendriiges maksab kord, mille järgi liiklemise õnnetuse puhul sõidukijuht viiakse otsemat teed arstlikule järelevaatusele ja, kui selgub, et juht on enne sõitu tarvitanud kas või ainult pisut alkoholi, võetakse temalt sõiduluba ära kas jäävalt või ajutiselt, rippuvalt mitmest asjaolust. Arstil pruugib ainult konstateerida, et juhi kehas on alkoholi, ja loa äravõtmine on otsustatud, seejuures võib juht paista kõrvalt täitsa kainenena. See kõva kord pandi Ühendriiges maksma just seetõttu, et seal selgus statistiliste andmete põhjal, et sõidukijuhi ebakaine olek on enamalt jaolt liiklemise õnnetuse põhjuseks, kui selle põhjuseks oli sõiduk, mitte aga mõni teine tegur.

Territoriaal-abikartoteek.

Joh. Tohvert

Kriminaalpolitseis tarvitatakse peakartoteegi kõrval, nagu see on kujundatud välja „Eesti Politsei“ nr. 1 — 1936 toodud artiklis, nn. territoriaal-abikartoteeki teataval territooriumil asuvate kurjategijate märkimiseks. Et sellel kartoteegil on kuritegude vastu võitlemisel väga suur tähtsus, tahangi lähemalt vaadelda seda kartoteeki.

Eeskiri, mis on pärit 1926 lõpust, räägib selle kartoteegi kohta järgmist: „Abikartoteek kahtlaste isikute kartoteegi juurde peetakse kahtlaste isikute elukoha järele: Tallinnas, Tartus — tänav, väiksemates linnades — linnajagu, maal — alev, vald. Allpool järgnevad kahtlaste isikute nimed, kes elutsevad kaardi ülémisel veerul näidatud territooriumil. Iga nime taha märgitakse: Tallinnas, Tartus — majanumber, linnajagudes — tänav ja majanumber, alevis — maja, vallas — küla ja talu. Abikartoteegi asemel võib pidada kahtlaste isikute kartoteeki kõrvadega kartoteegi näol.“ Sama leiame selle kartoteegi kohta ka insp. Liit'i poolt koostatud raamatus „Kuritegude jälgimine“ (lk. 168 ja järgmised), kuid lisaks sellele annab inspektor samas ka ülevaate kõrvadega kartoteegist.

See kartoteek on siiani leidnud vähe rakendust, vähem küll ta sisseseadmise ja märksa rohkem ta korrashoiu mõttes; teiseks on seda rakendatud erinevalt. Nii on Tallinnas kasutusel raamatusüsteem, kus raamatu leht annab eeskirjas tähendatud kaardi tänava nimetusega ja edasi järgneb seal nimede märkimine vastavalt eeskirjale. Tartus sellevastu on 1935 sügisest kasutusel täielik kartoteegi süsteem, kus igale isikule on eri kaart nime ja tegevusalaga, mida võib võrrelda umbes kõrvadega kaardiga, kuid selle vahega, et viimasel näitavad rajooni ja kuritegevuse ala kõrvad, aga Tartu kartoteegis näitavad rajooni — tänavat vastavad värvilised (punased) kaardid, mis ulatuvad üle teiste ja mille ülémisel serval leidub tänava nimi, ja selle järele asetuvad isiklikud kaardid, kus elukohana on ainult maja numbriga. Maakonna kohta on kasutusel kartoteek vastavalt eeskirjale, kus igale vallale ja alevile on eri kaart.

Nagu näha, on need kartoteegid erinevad hüvedelt ja puudu-silt. Kui esiteks vaadata Tallinna süsteemi, siis leiame siin samu hüvesid, mis esinevad üldse raamatusüsteemi juures: lehed on kindlalt kohal ja neid ei saa asetada valesse kohta; nimed on kirjutatud järjekorras lehele, nagu seda näeb ette eeskiri. Pahena esi-neb asjaolu, et lehe täissaamisel on seda tülikas asendada uuega; suurearvulisel tarvitamisel lagunevad lehed rutem kui kartoteegi kaardid; et selgusele jõuda, kes kahtlasist isikuist elavad meid huvitavas majas, selleks tuleb kogu tänava leht (resp. lehed) läbi

vaadata, tähendab, see on teatava rajooni kartoteek, mitte aga täpne territoriaal-kartoteek.

Kõrvadega kartoteegi pidamisest annab insp. Liit eeltsiteeritud raamatus selge ülevaate ja seepärast mina seda siin pikemalt ei puuduta. Selle süsteemi eeliseks, võrreldes Tallinna ja eeskirja järgi korraldatud kartoteegiga, on asjaolu, et igal isikul on oma kaart, mis võimaldab kõik ühe maja elanikud koondada ühte ja seega saada otsekohe tervikliku ülevaate meid huvitavast majast. Teise hüvena esinevad kõrvad. Külgekõrvad näitavad meile kätte rajooni, ja niipea, kui kaart on sattunud valesse kohta, näitab külgekõrv seda, ja meie võime ta asetada õigesse kohta. Ülemised kõrvad annavad ilusa ülevaate tegevusaladest ja kaarti välja võtmata on meil näha palju teatavas rajoonis elab teatava ala „spetse“. Kõrvadega kartoteegi kui abikartoteegi pidamise muudab raskeks asjaolu, et seal, kaardi järgi otsustades, nõutakse samu andmeid, mis on nõutavad peakartoteegis. Kui täpselt pidada kinni neist nõudeist, siis muutuks ta paralleelkartoteegiks peakartoteegile, ainult selle vahega, et see peetakse elukohtade järgi. Ta võimaldab eraldamist ainult teatavate rajoonide — valdade ja tänavate grupi järgi, kust edaspidine otsimine peab toimuma üksikul kaardidel leiduvate elukohtade järgi, kuid suuremas kogus muutub see raskeks. Kõrvadega kartoteek on täiel määral ja väga heade tagajärgedega kasutatav vähemate linnade ja maakondade kohta.

Tartu süsteemi paremuseks on see, et rajoonide arv, võrreldes kõrvadega kartoteegiga, ei ole piiratud ja elukohta on võimalik määrata täpsemalt, aga paheks on, et kuritegevuse liik on näha ainult isiklikul kaardil.

Tartu ja kõrvadega kartoteekide süsteemid on tunduvalt paremad Tallinna ja eeskirja järgi korraldatud abikartoteekidest, sest siin kaarte järjestades majade järgi on otsekohe näha, kui mõni maja muutub eriti eelistatuks kuritegelisele elemendile. Tartu süsteemi eelis seisab just rajoonide piiramatuses ning lihtsuses, sest ei ole mõtet pidada paralleelkartoteeke, piisab ju abikartoteegi isiklikest teadetest, kuriteo liigist ja elukohast, kuna kõik teised teated saame peakartoteegist.

Maalide võltsimise kindlakstegemisest.

K. Sirel

Maalide võltsimine ja selle võltsimise kindlakstegemine pole meil ja järelikult ka meie politseis akuutne aine. Meil on küll katsutud võltsida marke, meil pole puudunud ka valerahategijad, kuid maalide võltsimiseni pole meie kurjategijad õnneks veel jõudnud. Põhjuseks on muidugi see asjaolu, et maalide võltsimiseks on vaja suurt annet ja palju oskust ja et meilt võib asjatult

otsida Düreri, Rubensi ja teiste maailmakuulsuste maale. Kui siiski maalide võltsimise teemi juures peatuda veidi pikemalt, siis ainult selleks, et näidata, kuivõrd osavasti töötab mõni kurjategijate liik ja kuidas roima toimepanemiseks kasutatakse andekust, sest vanameistrite täpseks kopeerimiseks on vaja suurt annet.

Võib üldse tähendada, et maalidega kaubitsemine on kõikjal maailmas kriminalistidele võõras ala, arvatud välja üksikud erandid, kes ainult asja vastu isikliku huvi tundmise tõttu on suuteliised asjatundjatena kaasa rääkima. Harilikul kriminalistil puuduvad sel alal tarvilised eelteadmised ja nõutavad kogemused. Viimaste puudumine on seletatav seega, et neil tuleb sarnaste kuritegudega harva tegemist teha ja seda mitte seepärast, et neid võltsimisi väga harva toime pannakse, vaid seetõttu, et neist kuritegudest õige harva teatatakse kriminaalpolitseile: sissekukkunud ostja kannatab meeeldi materiaalselt kahju, kui et lasta tekkida arvamust, nagu ei tunneks tema maale, nagu võidaks teda sisse vedada. Kui mõni asi siiski kostab kriminaalpolitsei kõrvu, siis viimane lohutub seega, nagu näitab välismaa praktika, et asi läheb niikuinii kohtu lahendamata ja et viimasel tuleb tahes-tahtmatult appi võtta asjatundja ekspert. Sageli maalid lähevad käest kätte, ühe maalidega kaubitseja käest teise kätte, enne kui nad satuvad inimese kätte, kes neid ostab enesele ja mitte edasimüümiseks, äritegemiseks. Tihti on raske kindlaks teha, kas võltsitud maal müüdi ehtsa pähe edasi heas usus, et ta tõesti on ehtis maal, või teadis müüja müügioperatsioonil, et tegemist on võltsimisega.

Kõigele sellele vaatamata peab kriminalist neis kohtades, kus võltsitud maalidega kaubitsemine on võimalik ja tegelikult ka ette tuleb, mõndagi teadma kurjategijate praktikast sel alal. Saksa-maa pärast-maailmasõjaaegsed suurprotsessid võltsitud maalidega kaubitsemise alal (Spitzwegi protsess Hamburgis 1923. a. ja Berliini protsess maalidega kaubitseja Wackeri vastu, kes müüdas suuremal arvul kuulsa hollandi kunstniku Vincent van Goghi võltsitud maale) näitasid, et kriminalistid on võhikud käsitataval alal ja et selle aine mittetundmine hõlbustab kurjategijate tööd ja võimaldab neile peaaegu takistamatult teotseda pikemat aega. Kriminalistil peavad olema vähemalt algelised teadmised kunstiajalooost (muidugi mitte kõigil, vaid mõnel üksikul) ja ta peab ka omama teadmisi võltsimiste toimepanemise viiside kohta. Meie aja kriminalistide kasuks on see asjaolu, et praegune tehnika tunneb hulk abinõusid võltsitud maalide kindlakstegemiseks, mis puudusid varematal aegadel ja varematal põlvedel.

Kunstiteoste võltsimine on küll sama vana kui kunst ise. Võib olla, et kõige vanematel aegadel puudus võltsimistel pettuse motiiv, taheti lihtsalt järele teha seda, mis meeldis ja teistele näis kaunis olevat. Nii näiteks on Egiptuses vanade haudade lahtikavamisel neis leitud võltsitud ehteasju: ehtsate kalliskivide kõrval

on seal leitud kirjust klaasist valmistatud ehteasju. Harilikult olid nn. „pärlid“ lihtsast klaasist. Teadliku võltsimisega on tegemist Rooma maailmariigis. Seal võltsiti peaaasjalikult ehteasju, kuid vanas Roomas leidis ka valerahategijaid. Samuti valmistati võltsitud pärle, peaaasjalikult lubja, magneesia ja teistest ollustest. Keiser Nero õpetaja Seneca jutustab suurtest valeehteasjade valmistamise ettevõtetest. Võltsimine õitses ka keskajal. Kui mõne eseme kogumine läks moodi, leidis ka kohe võltsijaid sel alal: nii võltsiti keskajal — ja peab tunnistama õige hästi — manuskripte, raha ja gobelääne. Uuel ajal tuleb lisaks nendele võltsimistele veel: vana mööbli, kunstklaaside, portselaani ja lõpuks tuntud meistrite maalide võltsimine. Viimaseist pole vist ükski pääsenud võltsimisest. Huvitava asjaloona peab märkima, et juba kuulsal Düreril tuli protsessida võltsijatega „kes tema eluajal valmistasid „ehtsaid Düreri maale“. Kuigi kurjategijaid tol ajal ei karistatud säärase võltsimiste eest, läks Düreril vähemalt korda seda kätte saada, et neile keelati maalidele panna Düreri ees- ja liiginime esimesed tähed, mistõttu tollaegsed Düreri maalide ostjad olid kindlad, kui tema nimetähed leidsid tema nime kandval maalil.

Kõigist elloetletud võltsimisist on — peale raha võltsimise — maalide võltsimine muutunud teatud kurjategijate lemmikalaks: maalide (eriti vanemate ja tuntud kunstnike maalide järgi on suur nõudmine) võltsimine annab heal juhul head kasu ja see võltsimine on tehniliselt kõige enam arenenud. Seejuures ei võltsita enam üksnes vanameistrite maale, nagu varemadel aegadel, vaid ka uuema aja kunstnike omi. Viimane töö on kurjategijail kergem, sest sarnaste võltsimiste juures jääb ära vaev, mis vaja üles näidata maali vanaaegseks muutmiseks. Nende võltsimiste juures on kergenduseks veel see, et võltsija ei tarvitse tunda teatud aja-järgu maalitehnikat ja ei pruugi erilist hoolt kanda materjali, eeskätt värvide eest. Sellevastu aga on uue aja kunstnike maalide võltsimine hoopis kergem ja väiksema ajakuluga võimalik kindlaks teha kui vanameistrite maalide võltsimine. Materjali muretsemine uue aja maalide võltsimiseks on äärmiselt kerge, sest see materjal on vabrikutöö ja seetõttu kõikjal külluses saada. Võltsija mure on vaid muretseda vastavast kauplustest vastavat paberit või lõuendit, värvi valikul käia võltsitava kunstniku maalide järgi ja maalida võltsitava kunstniku stiilis ning aineil.

Hoopis raskem on vanade kunstnike maalide võltsimine, kuid see on selle eest jälle palju tulusam ja sissekukkumise hädadoht on väiksem. Aja jooksul on just vanade maalide võltsimise alal kujunenud välja õige arenenud tehnika, mille abil on petetud paljusid. Pearaskus sarnaste võltsimiste juures seisab vastava „ehtsa“ materjali, eeskätt vana lõuendi muretsemises, siis ka veel vanade raamide ja naelade soetamises. Raamid ja naelad pole seejuures väga olulised, sest vanade maalidega on tihti juhtunud, et

need on lõigatud välja vanast raamist ja asetatud uutesse. Et saada nõutavat lõuendit, selleks muretsevad võltsijad enesele vanu, kuid väärtusetuid maale; lõuendilt kõrvaldatakse värv pesemise või hõõrumise teel mergli, pimsskivi või erilise klaaspaberi abil. Kui värv sel teel on kõrvaldatud (täieline kõrvaldamine on raske, kuid võltsija kõrvaldab värvi ainult niivõrd, kui võrd see talle on vajaline uue maali valmistamiseks), valmistatakse uus maal vanal põhjal. Neid võltsimisi on võimalik kergesti kindlaks teha: Röntgeni kiired toovad võltsimise otsekohe päevavalgele. Kuid sellel on siiski veel üks raskus: mitmed vanameistrid kraapisid oma maalidel samuti maha esimese maali ja valmistasid vanal, s. o. juba kord tarvitatud lõuendil uue maali. Nii tuleb Röntgeni kiirte abil kindlaks teha: 1) kas vana maal on valmistatud juba kord tarvitatud lõuendil ja 2) kas endine maal võib olla sama meistri maal, kelle nime all esineb uurimise all olev maal.

Teine trikk, mida tarvitatakse väga sageli, on nn. marouflage, s. o. kleepimistöö. Võltsija valmistab maali moodsal lõuendil ja kleebib selle siis vanale lõuendile, millel olev maal jällegi kõrvaldatakse eelkirjeldatud viisil. Maali tagumise külje uurimine ei anna tagajärgi, sest seal asub vana lõuend. Ka äärte uurimine ei anna tagajärgi, sest võltsija püüab neid katta paksu värvikattega. Sarnaste maalide ehtsust saab kergesti kindlaks teha nn. nõelaprooviga. Kui torgata terav nõelaots uuel ajal valmistatud maali, siis tekib väike ümmargune nõelaauk: värvid on võrdlemisi värsked; kui on tegemist aga tõesti vana maaliga, siis praguneb värv nõelaaugu ümbruses, mida kergesti näeb suurekstegeva klaasi abil. Muidugi võib, kui tekib kahtlus, kas pole tegemist kleepimistööga, maal võtta raamist ja uurida, kas see ei koosne kahest lõuendist. Peab märkima, et kirjeldatud võltsimisviisi oli omal ajal väga levinud ja aitas võltsijaile teha head äri: keegi ei tulnud mõttele, et võib tegemist olla mitme lõuendiga.

Kuid ega vana materjali leidmine pole enam kerge, pealegi maksab see raha, kuigi mitte väga palju, kuid siiski tuleb raha võltsimisse investeerida. Kui nüüd võltsijal ühel või teisel põhjusel pole käepärast vana materjali, eskätt lõuendit, ei jää muud üle, kui kunstlikult teha maal vanemaks kui see on, mis sünnib väga mitmel viisil. Kui maal on valminud, asetatakse see päikese kätte kuivama. Itaalia võltsijad kuivatavad sel viisil oma maale nädalate või isegi kuude viisi. Sarnase kuivatamise eesmärgiks on tekitada pragusid maalile, sest, nagu teada, esineb vanades maalides alati pragusid, mis on pikaajalise värvide kuivamise tulemus. Kuid vanadel maalidel on veel teine omadus, mida kätte ei saa päikese käes kuivatamisega, need maalid on, nagu igaüks teab, kes kord elus on näinud vanu maale, tumedad: värvid on aastasadade jooksul tuhmunud. Kunstlik maalide tuhmistamine sünnib maalide hõõrumise teel teega, kohviga, lagritsamahlagaga või isegi tahmaga. Kohv teeb maali tumedamaks kui tee, lagritsa-

mahl omakorda tumedamaks kui kohv. Tahma halb külg seisab selles, et tema olemasolu saab kergesti kindlaks teha mikroskoobi abil. Kui tekib kahtlus, et maal on kunstlikult tuhmistatud, jätkub maali pesemisest alkoholiga, et võltsimist avastada. Tarvitakse veel teisi viise maalide kuivatamiseks ja tuhmistamiseks. Kuivatamine soojas ahjus teeb korruga maali tuhmiks, sest maali katab õhuke tahma kord. Eriti kasulik sarnasele protsessile on ahju kütmine männipuudega. See kuivatamisviis tekitab hoopis rohkem pragusid maalile kui kuivatamine päikese käes. Viimasel ajal on hakatud võltsitud maale maa sisse panema, kuhu need jäetakse tükiks ajaks seisma. See viis on annud võltsijaile häid tagajärgi.

Vanameistrid ei maalinud ainult lõuendile, vaid laialdasel määral ka puule. Sarnaste puule maalitud kunstiteoste võltsimine sünnitab veel suuremaid raskusi kui lõuendile pandud maalide võltsimine. Esmalt on väga raske anda puule aastasadade vanune välimus. Teiseks, vanameistrid tarvitasid sageli sarnast puumaterjali, mille saamine praegu on õige raske, kui isegi mitte võimatu. Kui võltsija maalib ükskõik missugusele puusordile, siis tekib kohe hädaoht, et võltsimine tehakse kergesti avalikuks, sest vanameistreist tarvitas igaüks erilist puusorti, näit. seedripuud. Puumis on seisnud mitusada aastat, on pea eranditult kannatanud puutõugu all. Seepärast on võltsijad sunnitud ka puutõugu tööd võltsima. Seda tehakse mitmel viisil, kuid igal sarnasel võltsimisviisil on oma head ja halvad küljed. Mõni võltsija kihutab puusse laengu kõige väiksemaid haavleid. Seega tekitatakse puusse väikesed avaused ja käigud, kuid viimased lähevad edasi otsejoones, kuna puutõugu käigud ei lähe sentimeetritki edasi otsejoones. Puuriga valmistatud käikudel on sama pahe, ka need lähevad edasi otsejoones. Mõni võltsija katsub õnne veel elusate puutõukudega. Kuid ka see ei anna soovitud tagajärgi. Värskesse puusse puutõuk üldse ei lähe. Nad poevad küll vanasse puusse ja tekitavad seal nii väga ihaldatud käike — kuid nad on elus. Elusad puutõugud äratavad loomulikult kohe kahtlust, seepärast on neid vaja surmata. Surmamine sünnib kergesti petrooleumi abil, kuid selle lõhn jääb maali külge kauemaks ajaks ja annab asjatundjale kohe teada, mis on sündinud. Kõige parem puutõukude tapmisviis on Röntgeni kiirte abil, seda peab oskama, igal juhul on see kallis protseduur.

Kui maal on valmis, s. o. kui eelkirjeldatud viisidel on ühes maaliga võltsitud ka lõuend või puu, tarvitatakse veel hulk trikke, et maalile anda igapidi vanameistri töö ilmet. Esijoones katsutakse tekitada kunstlikke pragusid maalidesse. Neist oli ülal juba jutt. Peale eelkirjeldatud pragude tekitamisviiside on võltsijaile tarvitusel veel hulk teisi. Nende üksikasjaline loetelu viiks liiga pikale, seepärast toon ainult mõne viisi. Kui maal kuivatatakse päikese käes, pritsitakse temale aeg-ajalt vett, selle pritsimise ta-

gajärjel tekivad praod. Mõnikord rullitakse pilt ka kõvasti kokku, ka selle tagajärjel tekivad praod, mis on liiga sirgejoonelised selleks, et uskuma panna, et tegemist on vana maaliga. Kui on tegemist puule tehtud maaliga, siis tekivad praod osaliselt puu kokkutõmbumise tagajärjel pika aja jooksul: seetõttu lähevad vanades maalides maali praod kokku puupragudega, võltsitud maalides seda kooskõla muidugi on raske tekitada. Mõni võltsija maalib pragusid ka „kunstiteosele“. Suurekstegev klaas näitab otsekohe neid võltsimisi, mis on harilikult kõrvaldatavad veega. Mõni kurjategija tõmbab oma võltsitud maalile kriipse ja katab neid mustusega. Ka neid võltsimisi avastab suurekstegev klaas väga kergesti.

Et maalidele anda vanameistriteoste välimus, kasutatakse veel teisigi abinõusid. Vanad maalid on mõnikord kaetud hallituskorraga. Sarnast hallitust saab kunstlikult tekitada. Maal hõõrutakse sisse suhkru- või lagritsavedelikuga ja asetatakse kuskile pimedasse ja niiskesse nurka. Hallitus tekib sarnasel korral isenesest. Mõned võltsijad katavad pildi liimi ja tahma abil kunstliku kärpsemustusega. Kuid need ja sarnased trikid on üldiselt väga läbipaistvad ja ei suuda harilikult petta asjatundja silma. Ka jätkub maali pesemisest alkoholiga, et kõrvaldada seda hallitust ja mustust; eriti tähtis on viimane, tegelik kärpsemustus ei lähe kergesti maalilt, kuna kunstlik maali mustamine alkoholi mõjul otsekohe kaob. Alkoholi kasutamine maalide ehtsuse proovimisel peab sündima asjatundjate järelevalvel, sest mõnede vanameistrite maalid võivad kannatada sarnaste katsete juures. Pealegi katavad mõned võltsijad maali õhukese liimikorraga, mis alkoholile vastu paneb. Seda liimi saab kõrvaldada sooja veega. Üks on kindel, kui on tarvitatud liimi, on tegemist vana maali võltsimisega.

Varematel aegadel oldi arvamusel, et Röntgeni kiired mõjuvad kahjulikult maalile ja võivad teda isegi hävitada. Seetõttu tarvitati seda võltsimisi kergesti paljastavat abinõu õige harva maalide uurimisel. Viimase aja uurimised ja kogemused näitavad, et Röntgeni kiired ei mõju halvavalt (rääkimata hävitamisest) maalidele, mistõttu nüüd on hakatud hoopis suuremal määral tarvitusele võtma Röntgeni kiiri võltsimiste avastamiseks. Kuid siiski peab Röntgeni kiirte kasutamine sündima asjatundjate juuresolekul ja juhtimisel.

Viimasel ajal on suure eduga ka lahutusteadust rakendatud võltsimiste avalikukstegemiseks. Keemiliste uurimiste tagajärjel on kerge selgusele jõuda, kas uuritava maali valmistamisel on kasutatud värve, mis olid vastava meistri ajal üldiselt kasutamisel või mitte. Kui on tegemist moodsate värvidega, on võltsimine selge. Teiselt poolt tarvitavad üksikud vanameistrid ainult teatud värve, mida praegu üldse enam pole saada või mida on raske saada. Harilik võltsija ei tea enamalt jaolt neist erivärvidest mi-

dagi, mistõttu keemia abil tema tööd saab kergesti kvalifitseerida selleks, mis nad on, võltsimisteks, olgu nad nii osavasti ja mõnikord suure kunstimaitsega tehtud.

Lõpuks peab mainima, et mõni võltsija sisse kukub vaatamata suurele ettevaatusele, oskusele ja osavusele mõne mõtlemise vea tagajärjel. Mõne aasta eest valmistas keegi võltsija suure vaevaga tuntud meistri Franz Halsi maali; peab ütleva: võltsimine oli toimetatud väga andekalt, suure osavuse ja ettevaatusega. Kõik oli maalil, mis kujutab meeste gruppi, korras — ainult kandsid mehed kindaid, missuguseid kantakse meie päevil, millest aga polnud aimu Franz Halsil ega tema kaasaegsel.

Roimarite sugukondadest.

S. Prii

Ammu juba on teada, et roimarite lastest harilikult võrsuvad jällegi roimarid, kuid millisel põhjusel — selle kohta ollakse mitmel arvamusel. Esimesi selle küsimuse ülestõstjaid ja uurijaid oli kuulus itaalia vaimuhaiguste õpetlane Cesare Lombroso, kelle tööd on ka meie päevil põhjapaneva tähtsusega, kuigi meie ei saa päri olla kõigi Lombroso vaadete ja järeldustega. Ameerika Ühendriigid — vähemalt suurem osa tema osariigist — ja viimasel ajal ka mõned Euroopa riigid, nagu näiteks Saksamaa, on eelmainitud nähtest teinud praktilisi järeldusi: lõikuse teel võetakse teatud kuritegude toimepanemise eest karistatud isikutel siginemisvõimalus. Sellise radikaalse talitusviisi õigluse kohta lähevad arvamused küll lahku, kuid näib, et mitmed Euroopa ja Lõuna-Ameerika riigid lõpuks hakkavad käima sama rada nagu praktilised ameeriklased ja sakslased. Ka meil on see küsimus — roimarite steriliseerimine — olnud mitmel korral päevakorral ja mitmelt poolt üles tõstatud, lõplikkude lahendamist ei ole ta meil seni veel leidnud.

Pikemat aega on uurinud Dresdeni õpetlane dr. R. Felscher kuritegude toimepanemise küsimust roimarite laste ja lastelaste poolt; temale tehti omal ajal Sakseni kohtuministeeriumi poolt ülesandeks üldse uurida Saksenis asuvate, teotsevate ja kinnipeetavate roimarite elu-olu ja nende poolt kordasaadetud kuritegude põhjusi ja motiive, et saaks laiemat ülevaadet kõnesoleva küsimuse kohta ja et selle tagajärjel avaneks võimalus kuritegevuse ja selle — mitmes riigis tähelepanetava — kasvamise vastu edukalt võidelda.

Dr. Felscher jõudis ülesseatud küsimuse uurimisel kokkuvõetult järgmisele arvamusele. Kui lähemalt vaadelda ja kokku võtta asjatundjate arvamusi kuritegude põhjustest, siis näeme, et uurijad seisavad üldiselt kahel vastupidisel seisukohal. Ühed uurijad arvavad, et kuritegude põhjuseks on ainuüksi elu tingimused, inimeste sotsiaalne olukord. Teised uurijad on sootuks teisel arvamusel: nemad ütlevad, et määravat osa mängib ainult inimese iseloom, tema kalduvused, kuna sotsiaalsed tingimused on tähtsuse-

tud. Ühed uurijad toetuvad vaid väliseile põhjusile, teised ainult sisemisile. Siinkohal peab tähendama, et uurijad, asudes kõnesoleva küsimuse lahendamisele ja valgustamisele, ei ole tihti erapooletud, maailmavaated takistavad neid kahjuks asja objektiivselt uurimast, ja et oma seisukohta — pealegi enne küsimuse uurimise juurde asumist juba võetud seisukohta — kaitsta, valgustatakse asja tihti ebaõigelt ja vaigitakse tõsiasi just.

Mis nüüd puutub mõlemasse arvamusse, siis peab tähendama, et esimese seisukoha poolt kõneleb asjaolu, et varguste ja teiste sarnaste kuritegude arv tõuseb, nagu näitavad statistilised andmed, kui tõuseb elukallidus, samuti kõneleb selle seisukoha poolt see tõsiasi, et kuritegusid võrdlemisi rohkem pannakse toime vaesesse kihti kuuluvate isikute poolt, arvud ei räägi ainult absoluutselt, vaid ka suhteliselt vaesemate vastu. Kui aga asuda sellele seisukohale puhtal kujul, siis võib järeldada vaid üht: kuritegevus kaob üldse, kui majanduselu on korraldatud ja vaesus ning viletus on kadunud. Teiselt poolt ei saa salata, et selles vaates küsimuse lahendamisel on palju õigust, ainult see ei paku absoluutset küsimuse lahendamist. Käsitatud seisukoht ei aita seletada nähteid, mis igapäevane elu toob esile ja mida igaüks meist on võinud küllalt jälgida. Mispärast panevad kuritegusid toime ühe ja sama perekonna liikmetest ainult üksikud, mispärast mitte kõik? Muidugi tuleb kõne alla perekond, kelle liikmed elavad kõik ühtedes ja samades tingimustes. Samuti ei saa käsitatud seisukohale asudes seletada, mispärast näiteks tööta töölisist ainult mõned üksikud varastavad hädapäevadel, õigemini nn. leivakotivargusi toimetavad, kuna kaugelt suurem osa neist ei tee seda, vaatamata kõigile raskusile ja kiusatusile, mis raskeil elupäevil on muidugi eriti suured. Mispärast eksivad rahutuste ja revolutsiooniaegadel vaid üksikud ühte sotsiaalsesse kihti kuuluvad inimesed kriminaalseaduste vastu, mispärast ei käi kõik seda eksimuste teed? Meie näeme, et see välise olukorra teooria pole puhtal kujul õige, ta peab paika ainult osalt, mistõttu seda tervel kujul ei saa pooldada, kuid ka mitte sootuks kõrvale jätta kui eluvõõrast.

Eeltoodust järeldab dr. Felscher, et kuritegude toimepanemisel etendavad suurt osa sisemised põhjused, s. o. põhjused, mis on tingitud inimeste iseloomust ja nende kalduvusist. See paistab meile otsekohe silma, kui hakkame lähemalt vaatlama roimarite sugukondi. Praegu kahjuks meil puuduvad sel alal täielised statistilised andmed; praegu on meil võimalik vaid üksikuil, väga harvadel juhtudel kindlaks teha, kui suur on mõne roimari järeletulijate arv ja mis neist on saanud teises või kolmandas põlves. Mõne isiku kohta on meil siiski andmed olemas. 1740. aastal suri keegi kuritegeliste kalduvustega joodik; tema kindlakstehtud järeletulijate arv on praegu 834. Meil ei ole andmeid kõigi nende järeletulijate ja nende elukäigu kohta, kuid 709 järeletulija kohta

on meil andmed ja need ei paku sugugi rõõmustavat pilti. Nende 709 isiku seas leidis ja leidub: 181 avalikku naist, 142 kerjust ja hulgust, 40 parandusmaja elanikku, 76 rasket roimari (nende seas 7 mõrtsukat). Ühe Ühendriikide roimari järeletulijate arv tõusis 75 aasta jooksul pärast tema surma ümmarguselt 1200 isiku peale. Nende 1200 inimese seas leiame muu seas: 310 elukutse- list kerjust ja hulgust, kes kokku viibisid parandus- ja töomajades ei enam ega vähem kui 2300 aastat, 50 avalikku naist, 7 mõrtsu- kat, 60 varast, 130 kurjategijat, keda karistati mitmesuguste teiste kuritegude toimepanemise eest mitmel korral. Ühel 1827. aastal surnud avaliku maja naisomanikul on praegu umbes 800 järele- tulijat; neist on ümmarguselt 700 vähemalt kord elus kinni istu- nud kergema või raskema kuriteo kordasaatmise eest; edasi leiame selles teadlaste peres kurva kuulsuse omandanud perekonnas: 342 joodikut, kes on elus rännanud töomajadest haiglatesse ja varju- paikadest hullumajadesse, 127 lõbunaist; 37 sellesse perekonda kuuluvat isikut mõisteti aja jooksul surma mitmesuguste raskete kuritegude toimepanemise eest.

Niisuguseisse sugukonnisse kuuluvate isikute eluloo vaatlemisel ja uurimisel jõutakse väga tihti lihtsale otsusele, et kuritegevus on päritav, jättes kõrvale tähtsaid kaalutlusi, mis on toodud ette ühe või teise õpetlase poolt. Kõigepealt unustatakse, et sarnastes perekondades leidub hulk normaalinimesi, kes just seetõttu, et nad on normaalsed, kaovad uurijate silmapiirilt: nendega pole midagi kriminaalset juhtunud ja nad on jäljetult kadunud ajalukku. Edasi on loetletud perekonnad vaid üksikud, nende ajaloo põhjal ei saa veel teha üldistavaid ja kaugeleulatuvaid otsuseid. Need erandlikud perekonnad on pealegi kõik olnud väga lasterikkad ja nende ajalugu on saadud kergesti rekonstrueerida tänu kohtu- aktidele ja tänu ainult neile. Kõige tähtsam silmapaari vahele jäänud asjaolu on vast järgmine. Nagu teada, abielluvad maail- mas üldreeglina ühte ja samasse kihti, ühte ja samasse ringkonda kuuluvad mehed ja naised. Seetõttu elavad koos, nagu seda teab iga tegelik kriminaalametnik oma praktika põhjal, kuritegeliste kalduvustega mehed samasuguste naistega. Mis võib elus saada lastest, kes sünnivad sääraseist vanemaist ja kes kasvavad mür- gitatud õhkkonnas, kes elu esimesist päevist alates puutuvad kokku kuritegude ja nähetega, mis vaid laostavalt võivad mõjuda nende hingeelule? Neile lastele mõjubki ümbruskond hävitavalt, just vii- mane saab nendele hukatuseks.

Seejuures on tõsiasiaks veel see asjaolu, et kirjeldatud abi- elupaaridel sünnib võrdlemisi palju lapsi vaimliste ja kehaliste defektidega, mis otseselt või kaudselt võivad viia inimesi kuritege- vusele. Kui küsimust uurida, missugused päritavad puudused kõige rohkem soodustavad kuritegude toimepanemist, siis vastavad sel- lele küsimusele jällegi statistilised andmed. Kõigepealt kalduvad langetõbised kuritegevusele, eriti seksuaalroimade kordasaatmisele.

Roimarite seas leidub väga palju (statistika järgi kaugelt üle poole) psühhopaate, teiste sõnadega inimesi, kelle tahtejõud ja tunded pole normaalsed; psühhopaatia omalt poolt on veel tihedas ühenduses teatava vaimuhaigusega, nn. dementia praecoxiga. Viimane on päritav vaimuhaigus, mille esimesed tundemärgid väga tihti avalduvad juba õige noores eas ja mis juba noorte inimeste juures toob esile nähteid, et mõtlemine, tahe ja tunded ei ole või ei seisa kuidagi kooskõlas; raskematel juhtudel lähedavad inimesed hulluks. Huvitav oleks siin veel märkida, et seksuaalroimarite perekondades leidub väga tihti just dementia praecox juhtumeid ja et seksuaalroimarite järeletulijate seas leidub eriliselt palju psühhopaate, langetõbiseid, vaimuhaigeid raskele kujul ja — mis kõnesoleva küsimuse arutamisel on kõige tähtsam — kuritegeliste kalduvustega isikuid. Tihtipeale neis perekondades valitsev ülemäärane alkoholi tarvitamine, halvad korteriolud ja teised elupuudused mõjuvad kaasa kuritegevuse suurenemisele. Suure tähtsusega küsimuse lõpliku uurimise ja lahendamise juures on kahtlemata see tõsiasi, et meie leiame seksuaalroimarite juures samasuguse kehakonstruktsiooni, nagu isikute juures, kes kannatavad dementia praecoxi all, ja et see konstruktsioon on enamvähem hoopis teissugune kui normaalse inimese kehaehitus.

Et ülesseatud küsimuse kohta jõuda selgusele, on dr. Felscher'i arvates kõigepealt tarvilik uurida mitte üksikuid sugukondi, nagu see üldiselt seni on sündinud, vaid roimareid üldse, samuti on vajalik uurimiste juures arvestada mitte ainult roimarit, keda läks korda tabada ja trellide taha toimetada, vaid ka tema lähemaid sugulasi. Lõpuks peab dr. Felscher'i arvates rohkem tähelepanu juhtima roimarite kehaehitusele, mis võivad anda tähtsaid seletusi kuritegude toimepanemise põhjustist. Samuti tuleks tema arvates senisest täpsemalt kindlaks teha, missugused välised põhjused ja missugused isiklikud kalduvused nimelt võivad põhjustada kuritegude toimepanemist, jättes sel alal üldise filosoferimise ja minnes üle asja üksikasjade täpsele uurimisele. Alles sarnaste uurimiste tagajärjel läheneme oma sihile: paraliseerida kuritegevus niivõrd, kuivõrd see üldse seisab inimeste võimuses.

Dr. Felscher'ile tehti, nagu alul juba tähendatud, Sakseni kohtuministeriumi poolt ülesandeks uurida kirjeldatud suunas kuritegevuse küsimust. Tema seadis oma töökava nii kokku, et töö annaks kõigepealt näpunäiteid, kuidas toimida kuritegevuse vastu võitlemisel tegelikus igapäevases elus, kuid ühtlasi annaks ka tulemusi, mida võivad kasutada õpetlased ja selle küsimuse uurijad teoreetilisest küljest. Sakseni vanglates seati sisse küsimuslehed, mis tuli täita iga vahialuse kohta ja saata dr. Felscher'ile. Kõik andmed, mis ametivõimudel olid vahialuse kohta, lisandati küsimuslehele, samuti ka kehalise ja psüühilise uurimise tulemused. Küsimuslehtede alusel koostati kaart iga vahialuse kohta, mis võimaldab kergesti kasutada kogutud materjali praktilisteks otstarve-

teks. Nii et teatud aja jooksul ettevõetud sellekohased uurimised annavad võimaluse iga Saksenis kinnipeetud või kinnipeetava roimari isiku üle jõuda selgusele, samuti ka tema perekonna ja lähemate sugulaste, tema ja tema perekonna elutingimuste jne. üle. Seetõttu, kui sarnast kartoteeki järjekindlalt ja täpselt pidada, on tulevikus võimalik iga roimarit individuaalselt hinnata. Ühenduses sellega peaks kergemaks muutuma vangide kasvatamine, mis on praegu kõigi vanglate ülesanne ja eesmärk, sest lõpuks on täiskasvanud inimese kasvatamine (nii palju muidugi, kui see üldse on mõeldav) ainult siis võimalik, kui on teada kasvatava iseloom, tema kalduvused, tema elulugu, tema endise elu tingimused. Samuti saaks noorte kohtutele kirjeldatud viisil sisseseatavast kartoteegist anda mõnikord väga tähtsaid andmeid, nimelt siis, kui noorte vanemad või lihtsalt sugulased juba esinevad kartoteegis, samuti kasvatus- ja parandusmajadele. Edasi leiaksid vanglast vabanenute eest hooldamisühingud neile tarvisminevat materjali niisuguseist kartoteegist ja suudaksid otstarbekohaselt ja tagajärjerikkalt muretseda oma hoolealuste eest, teades nende tervet elulugu ja -käiku. Mitte väikese tähtsusega pole asjaolu, et kõnesolevad kartoteegid annavad võimaluse valvata roimarite järele tulijate üle, neid juhtida õigel ajal õigele teele, neid kasvatada ja parandada, nende elu juba algusest peale juhtida õigetessee roobastesse ja seega kaudselt teatava määrani vähendada ja pidurdada kuritegevust.

Peab märkima, et sarnaste kartoteekide sisseseadmisele on mõeldud ka mujal. Iseloomustavat tõsiasja näeme ses osas Ameerika Ühendriiges. Seal on niisuguseid või sarnaseid kartoteeke seatud sisse juba ammu, kusjuures kavade läbiviimist toetasid ja õieti võimaldasidki jõukad ärimed, nii et riigil — vähemalt küsimuse esialgsel lahendamisel — ei tulnud kanda mingisuguseid kulusid. See oli veel seepärast eriti tähtis, et seal alul ei teatud, kust otsast peale hakata, kuidas tervet küsimust lahendada, kuidas asja organiseerida. Ärimed, kellel oli ja on tähtis võitlus kuritegevuse vastu, andsid meelesdi toetussummasid uuele katsele, lootuses, et katse annab kord häid tulemusi. See lootus oli vist õigustatud ja õige.

Tallinna Politsei Spordiringi meistervõistlused käsipallimängudes.

Paul Samalo

Juba aastaid on Tallinna Politsei Spordiring korraldanud Tallinna-Harju prefektuuri politseijaoskondade meeskondade vahelisi meistervõistlusi nii võrk- kui ka korvpallimängudes ja neist võistlusõhtuist kui ka nende eel käivaist harjutustundidest on ela-

valt võetud osa, kuna käsipallimängud, eriti võrkpall, on ametnike hulgas väga eelistatud meelelahutus, mida meelsasti harrastatakse, kui aeg ja töö lubavad.

Sellest ongi tingitud, et alati võistluspinevus enne meister-võistlusi on nii suur, mõnedki jaoskonnad oma algatusel on üüri-nud harjutusiks ruume, sest praegusel ajal ei suuda Spordiring kõige parema tahtmise juures rahuldada kõigi mängida soovijate nõudeid, kuna võimlate üüriks kulub Spordiringil aastas ligemale 1000 krooni ja seejuures on kasutada ainult 6 tundi nädalas, mis võrdlemisi kasin arv Spordiringi 300-liikmelisele perele.

Tänavu peeti võistlused Kaitseliidu võimlas, kus selleks oli kasutada Spordiringi poolt 6 tundi nädalas. Mängiti 2-he miinuse süsteemis, s. t. kaks kaotust saanud meeskond langes võistlusest välja, kuid sellele vaatamata venis võistluste tsükkel õige pikale ja kestis tervelt 11 võistlusõhtut, mille kestel peeti 16 korv- ja 16 võrkpallivõistlust.

Võistlustega alati 29. novembril 1935. a. Avamisõhtut austasid oma osavõtuga Politseivalitsuse direktor R. Veermaa ja Tallinna-Harju prefekt N. Reiman, kes rivistatud meeskonnile vastavais kõnedes toonitasid spordi tähtsust politseiametnikele, soovides nii käesolevaiks võistlusiks kui ka edaspidiseks võistlusindu ja head tahet füüsiliseks arenemiseks. Samuti olid ilmunud võistlusist osavõtivate üksuste juhid — komissarid.

Kummastki võistlusest võttis osa 9 meeskonda: 1, 2., 3., 4., 5. ja 6. jaoskond, prefektuuri, Nõmme jsk. ja ratsareservi meeskonnad. Seega kujunesid tänavused võistlused osavõtjate poolest rekordiliseks ja meeskonnad olid innuga kaitsmas oma jaoskonna värve jaoskonna kaasametnike ergutusel.

Meistriks nii korv- kui ka võrkpallis tuli 6. jsk. meeskond, võites lõppmängudes: võrkpallis ratsareservi meeskonda 2:0 (15:11 ja 15:5) ja korvpallis 1. jsk. meeskonda viimase loobumisel.

Võistluste algus ja lõpp oli vast kahvatuvõitu, kuid võistluste kestel oli nii mõnigi huvitav tasavägine võistlus. Nii korvpallis 2. jsk. ja ratsareservi meeskondade vaheline võistlus lõppes alles lisaajaga 21:20 ratsareservi eduks, kuna mängu normaalaeg lõppes 17:17. Ei puudunud ka üllatusvõite; nii 4. jsk. meeskond võitis võrkpallis ratsareservi meeskonna, kes oli kindel oma võidule, kuid hiljem, teisel kohtamisel ratsareserviga, ei suutnud 4. jsk. enam kindlustada enesele võitu.

Üldiselt võib öelda, et nii võrk- kui korvpallimängu tase meeskonnas on tublisti tõusnud uute ja nooremate ametnike juurdetuleku tõttu, ja et see iga-aastane Spordiringi üritus on võitnud järjest rohkem poolehoidu, ja oma üksuse meeskonna mängutase tõstmiseks oma isikliku ergutusega on nii mõnelgi jaoskonna juhil suured teened, nagu seda tõendas selgelt tänavuaastase meistri kahekordne võit.

Kuna mängud üldiselt ja eriti meeskonna mängud, meeskonna üritused, on tunnustatud üheks paremaks kasvatuslikuks, meelelahutuslikuks, ühistunnet, sõprust, omavahelist läbikäimist jne. arendavaks vahendiks, jääb ainult soovida, et käsipallimängude sõprusvõistlused saaksid sidemeteloojaks ka prefektuuride vahelisele läbikäimisele.

Perekonnanimede ja nimede muutmise põhjusist.

Oskar Angelus

Perekonnanimede korraldamise seaduse (RT 91 — 1934) § 8 järgi Eesti kodanike sooviavaldusel Siseminister võib otsustada muuta nende perekonnanime. Perekonnanime muutmise põhjuseks on: 1) perekonnanime võõrkeelne kuju; 2) perekonnanime halb või labane tähendus või perekonnanime halb kõla; 3) soov eristada perekonnanime, kui see liiga laialt tarvitusel; 4) soov hoida alal sugukonnanime; 5) soov mitmest perekonnanime teisendist tarvitada ainult üht perekonnanime; 6) muud punktides 1—5 nimetatata põhjused, mis Siseminister peab küllaldaseks. Sama seaduse § 25 järgi Eesti kodanike sooviavaldusel Siseminister võib otsustada muuta nende nimed. Nime muutmise põhjuseks on: 1) nime võõrkeelne kuju; 2) soov mitmest nimest tarvitada ainult üht nime; 3) muud punktides 1 ja 2 nimetatata põhjused, mis Siseminister peab küllaldaseks.

Peale Siseministri võivad perekonnanimede ja nimede muutmise asju otsustada veel omavalitsuste perekonnaseisuametnikud Siseministri 14. detsembri 1934 otsuse põhjal perekonnanimede ja nimede muutmiste sooviavalduste otsustamise asjus (RT 107 — 1934), mis on antud Perekonnanimede korraldamise seaduse § 2 põhjal. See otsustamise õigus kestab teadupärast kaks aastat ja lõpeb ühes teiste perekonnanimede ja nimede eestistamisega ja halvakõlaliste või -täenduslike eestipäraste perekonnanimede muutmiseks antud soodustustega 1. jaanuaril 1937 (Perekonnanimede korraldamise seaduse § 1).

Omavalitsuste perekonnaseisuametnikud, kellele on antud õigus otsustada perekonnanimede ja nimede muutmise küsimusi, ei või otsustada kõiki perekonnanimede ja nimede muutmise asju, vaid ainult neid, mis on esitatud põhjusel, et olemasolev perekonnanimi või nimi on võõrapärane või — kuigi perekonnanimi on eestipärane — et see on halva või labase tähendusega või halva kõlaga (Perekonnanimede korraldamise seaduse § 2 ja 7). Teiste sõnadega, perekonnaseisuametnikud võivad otsustada muuta perekonnanimesid vaid Perekonnanimede korraldamise seaduse § 8 punktides 1 ja 2 tähendatud põhjusil ja nimesid sama seaduse

§ 25 p. 1 loetletud põhjusel. See seaduse eeskiri on selge ja peaks küllalt arusaadav olema igale perekonnaseisuametnikule.

Tegelikult kujuneb asi tihti kahjuks sootuks teisiti. Mitmed perekonnaseisuametnikud on võtnud otsustada asju, mis neile ei allu, milleks neil puudub õigus. Kõige sagedamini juhtub see perekonnanime teisenditega, kui need teisendid on kõik eestipärased, ja levinud perekonnanimede muutmisega. Kuid perekonnaseisuametnikud on võtnud enda otsustada perekonnanimede ja nimede muutmisi veel teisilgi põhjusil. See talitusviis tekitab asjatut kirjavahetust Siseministeeriumi ja omavalitsuste perekonnaseisuametnike vahel, sest Siseministeerium kuulutuste kontrollimisel ei saa edasi saata seadusevastaselt tehtud otsuste kuulutusi, vaid peab kuulutused ühes seletustega saatma tagasi perekonnaseisuametnikele. Kohal võib sarnane teotsemine kutsuda esile nurinat ja arusaamatusi. Inimesed ei saa aru, mispärast siis nende perekonnanime või nime muutmise sooviavaldus lükati tagasi: kas Siseministeerium hakkas ajama mingisugust uut joont, või polnud kohalik perekonnaseisuametnik teadlik maksvas korras.

Kuna, nagu tähendatud, perekonnanimede ja nimede muutmise põhjusist pole omavalitsuse perekonnaseisuametnikud igal pool õieti aru saanud ja seetõttu on vigu teinud, peatun allpool veidi üksikasjaliselt nende põhjuste juures, mis peaks andma perekonnaseisuametnikele ülevaate põhjusist ja seega neile võimaldama omalt poolt anda kodanikele õiget seletust.

Perekonnanime (samuti nime) võib muuta ainult üks kord (Siseministeeriumi Üldosakonna ringkiri kõigile omavalitsuste perekonnaseisuametnikele 24. maist 1935, nr. 751). Seaduseandja on arvestanud seda, et kodanikul võib mitmesuguseil, Perekonnanimede korraldamise seaduse § 8 punktides 1—6 loendatud põhjusil tekkida soov perekonnanime muuta, samuti ka nime sama seaduse § 25 punktides 1—3 loendatud põhjusil. Kuna kodanik endale võib valida uue perekonnanime (või nime) oma soovi kohaselt. arvatud välja mõned Perekonnanimede korraldamise seaduse § 11 ettenähtud kitsendused (tuntud tegelase või sugukonna perekonnanime, kaitseregistrisse kantud perekonnanime jne., ei saa endale võtta), ja kuna temale ei saa anda sama § 11 põhjal perekonnanime, mis on laialt tarvitusel, millel on halb tähendus või kõla, mis on võõrapärane, ühesõnaga, mis annaks jällegi põhjust perekonnanime muutmiseks, langevad ära kõik eeldused perekonnanime teiskordseks muutmiseks. Analoogiline kord maksab ka nimede suhtes nende eranditega, mis olenevad nime iseloomust (tuntud tegelase nime võib muidugi võtta, nimede jaoks ei ole kaitseregistrit jne.). Perekonnanimede ja nimede mitmekordsete muutmiste ärahoidmiseks täiendati Siseministri poolt 12. veebruaril 1935 Perekonnaseisuseaduse kohta antud juhtnõuõiride § 81 (RT 15 — 1935) nõudmisega perekonnaseisutunnistusele märkida — juhul, kui kodanik on muutnud oma perekonnanime või nime — endine perekonnanimi või nimi, tähendades, millal ja kelle

otsusega muudeti perekonnanimi või nimi. Iseasi on, kui naiskodanik on muutnud enne abiellumist oma perekonnanime ja 1) abielus olles ühes abikaasaga muudab perekonnanime, sest tema nõusolekut perekonnanime muutmiseks ei nõuta, või 2) kui ta abielu lahutatakse ja ta soovib tagasi perekonnanime, mida ta kandis enne abiellumist, sest siin ei ole tegemist uue perekonnanime võtmisega, vaid endise perekonnanime tagasisaamisega.

Eeltoodud põhimõttest ei pea kahjuks kõik perekonnaseisuatmetnikud kinni. Mõni perekonnaseisuatmetnik võtab muutmisele mõne, näiteks, magusamaigulise perekonnanime, mille on endale valinud ja muutmise korras saanud mõni kodanik, kusjuures põhjusena märgitakse harilikult „perekonnanime halb kõla.“ On õige, et perekonnanimed nagu Lilleorg, Roosiväli, Lillepott, Roosimägi, Lillepõld jne. ei ole kõige vastuvõetavamad. Võib tõesti juhtuda, et kodanik, kes kord valis sarnase perekonnanime ja selle ka sai, tahab nüüd määratud perekonnanimest lahti saada ja võtta endale mehisema kõlaga perekonnanime. Kuid ega Perekonnanimede korraldamise seadus pole antud selleks, et tema abil võib kodanik kas või iga kuu tagant muuta oma perekonnanime (või nime). Seaduses on loendatud põhjused, mis seaduseandja pidas mõjuvateks perekonnanime (või nime) muutmiseks, andes kodanikkudele seaduses loendatud põhjustel võimaluse lahti saada endisest perekonnanimest ja valida endale uus. Ja see on kõik. Seaduseandja oli kaugel tahtest võimaldada kodanikele mitu korda muuta oma perekonnanime (või nime). Perekonnanimi pole korter, mida oma soovil võib alati vahetada, kui senine miskipärast enam ei meeldi.

Nagu öeldud, on arusaadav, et mõned kodanikud tahavad pääseda kord võetud magusamaigulistest perekonnanimedest (ja nimedest), sest ka perekonnanimed ja nimed alluvad kahjuks moele, mis eriti paistab silma nimede juures. Kord ristisid eestlased oma lapsi Vilhelmideks ja Friedrichideks, siis jälle Aleksandriteks ja Nikolaideks, siis Johnideks ja Edvardideks. Perekonnaseisuatmetnike ülesandeks on selgitada neile, kes tahavad endale võtta uuteks perekonnanimedeks (või nimedeks) kuigi puht-eestipäraseid, kuid magusamaigulisi perekonnanimesid (või nimesid), et sarnaseid ei maksaks ikkagi võtta, et on hoopis ilusamad olemas, et tänu tuntud keeleteadlaste tööle on meil perekonnanimede valik suur ja samuti ka nimede valik tänu äsjailmunud sellekohase valimiku tõttu. See perekonnaseisuatmetnike ülesanne ei ole muidugi kerge ja seda tuleb täita taktiga ja täie arusaamisega, mitte kuidagi puhtkantseilise asjaajamisega. Kodanikku ei tohi pahan dada tema poolt valitud perekonnanime äralaitmisega, vaid talle tuleb olla heatahtlikuks nõuandjaks nii, et kodanik aru saab, et perekonnaseisuatmetnik kõneleb kodaniku kasuks. Ei saa muidugi märkimata jätta, et lõpuks on mõni Lilleväli siiski parem kui mõni Blumenfeld.

Mõned perekonnaseisuametnikud ei muuda siiski ise kodaniku perekonnanime või nime, kui see kord juba on muudetud, olgu sooviavaldus esitatud ükskõik mis põhjusel, vaid saadavad küsimuse otsustamiseks Siseministeeriumile, varustades sooviavalduse perekonnaseisutunnistusega, millest selgub juba kord asetleidnud perekonnanime või nime muutmine. Kuid loomulikult ei saa Siseministeerium siin midagi teha, sest tema kohta maksab seaduse nõue ja seaduse eesmärk samal määral kui perekonnaseisuametnike suhtes. Seetõttu on sarnane saatmine asjatu ja võib kodanikes vaid tekitada muljet, nagu ei tahaks Siseministeerium nende soovidele vastu tulla, nagu oleneks siin midagi Siseministeeriumi või Siseministri äranägemisest.

Tõsi küll, minu arvates on käsitletud üldreeglist võimalik teha erand. Arvestades Perekonnanimede korraldamise seaduse peasisilti — eestistada eestlaste perekonnanimed ja nimed — peab arvama, et teiskordne perekonnanime või nime muutmine on lubatav, kui soovitakse eestistada perekonnanime või nime. Asi seisab selles, et mitte-eestlasile lubab Perekonnanimede korraldamise seadus määrata uueks perekonnanimeks või nimeks ka nende rahvusele vastava perekonnanime või mitte-eestipärase nime (vt. Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 11, RT 102 — 1934). Kui nüüd sarnase uue perekonnanime (või nime) kandja kodanik soovib eestistada oma uue, kuid võõrapärase perekonnanime või nime, ei tohiks olla selleks takistusi. Sedasama peab muide tähendama ka nende kodanike kohta, kes ei kuulu eesti rahvusse, kellel puudus perekonnanimi ja kellele määrati nende soovil võõrapärane perekonnanimi Perekonnanimede korraldamise seaduse 3. peatüki korras.

Mis nüüd puutub perekonnanimede ja nimede muutmise põhjuste üksikasjusse, siis loeb seadus muutmise esimeseks põhjuseks perekonnanime (§ 8, teise lõike p. 1) või nime (§ 25, teise lõike p. 1) võõrkeelse kuju. Võõrapärasteks perekonnanimedeks loetakse mitte ainult puhtvõõrkeelsed perekonnanimed (olgu need selgelt võõrkeelsed, tuletatud võõrkeelsete liidetega või foneetiliselt võõrapärased), vaid samuti ka nn. erapooletud perekonnanimed, s. o. perekonnanimed, mida ei saa selgelt pidada ei eestiga võõrapäraseiks või mis esinevad kas ühe või lahkumineva tähenduse all eesti ja mõnes võõrkeeles. Lähemalt ma selle küsimuse juures ei peatu, sest sellest on juba varem kirjutatud „Eesti Politsei“ veergudel, sellest annab ülevaate Siseministeeriumi Üldosakonna ringkiri omavalitsuste perekonnaseisuametnikele 15. juunist 1935, nr. 981, ja seda küsimust on raske üksikasjaliselt käsitleda teisi küsimusi puudutava kirjatüki raames, pealegi on see puhtkeeleteadlaste ala. Märkisin siinkohal ainult veel järgmist, mis pole veel teada kõigile perekonnaseisuametnikele.

1. Põhimõtteliselt on puhtsoome perekonnanimed ja nimed

meile samasugused võõrnimed nagu iga teisegi keele omad, mistõttu pole lubatav nende võtmine perekonnanimede ja nimede eestistamise korras, kuigi need perekonnanimed ja nimed keeleliselt on loomulikult meie keelega väga sarnased. 2. Kui isikul on kaks perekonnanime, millest üks on võõrapärane ja teine eestipärane, siis loetakse võõrapärase perekonnanime ärajätmine eestistamiseks, näiteks Savi-Lehmann'i muutmine Saviks. Eriti sageli võib sarnaseid eestistamisi juhtuda nimede osas, näiteks Magda-Linda muutmine Lindaks. Eestistamisega ei ole tegemist, kui mitmest nimest (või perekonnanimest, mis aga peaks olema haruldane juhtum) soovitakse eestistada ainult üks, näiteks Alfred-Georg soovitakse muuta Alfred-Jüriks: soovitud nimed ei anna tervikuna eestipärast nime. 3. Erapooletuid nimesid meie praktika ei tunne, vastandina perekonnanimedele. Meil on küll, nagu igas teises keeleski, laennimesid kreeka, ladina, saksa, rootsi, vene ja heebrea algupäraga: nagu Eeva, Elss, Kadri, Leena, Tarja, Andres, Erik, Heino, Juhan, Kaarel, Peeter, Simmo jne., kuid need nimed on täiesti kodunenud aja jooksul meie keeles, nii et meie praegu võime täie õigusega neid lugeda eeltoodud kujul puhteestipärasteks nimedeks (lähemalt vt. J. Mägiste, Eestipäraseid eesnimesid, 1936, lhk. 13 ja teised). 4. Eestipärasteks perekonnanimedeks loetakse kõik J. Mägiste ja E. Elisto raamatus „Eesti Nimi“ leiduvad perekonnanimed; eestipärasteks nimedeks loetakse kõik eeltähendatud J. Mägiste raamatus „Eestipäraseid eesnimesid“ leiduvad nimed. 5. Kui perekonnaseisuametnikul tekib kahtlus: a) kas soovitud uus perekonnanimi või nimi on eestikujuuline või b) kas muuta kavatsetav perekonnanimi või nimi on võõrkeelse kujuga, esitab ta asja otsustamiseks Siseministrile Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 22 p. 1 ja 4 põhjal ühes terve asjatoimetusega ja asjaomase kodaniku perekonnaseisutunnistusega. Tegelikult on paljud perekonnaseisumetnikud sarnase kahtluse tekkimise korral hakanud tarvitama teist teed, muu seas väga otstarbekohast ja tervet asjaajamist hõlbustavat ja lihtsustatud teed: nad esitavad Siseministeriumile kahtluse all olevate perekonnanimede või nimede nimestiku ja paluvad Siseministeriumi seisukohta esitatud perekonnanimede ja nimede võõrapärasuse, resp. eestipärasuse suhtes.

Järjekorras teiseks perekonnanime muutmise põhjuseks loeb seadus perekonnanime halba või labast tähendust või perekonnanime halba kõla (§ 8 teine lõige p. 2). Ka selle küsimuse juures ei kavatse ma pikemalt peatuda, kuna see on keeleteadlaste ala, ega mahu käesoleva artikli raamesse ja on selgitatud üldistes joontes Siseministeriumi Üldosakonna ringkirjaga omavalitsuste perekonnaseisumetnikele 15. juunist 1935, nr. 981. Juhiks in perekonnaseisumetnike tähelepanu selle küsimuse käsitlemisel vaid järgmisele.

1. Meie inimesed on kahjuks väga hellad oma perekonna-

nimede suhtes ja tahavad tihti, kasutades perekonnanimede muutmise soodsat silmapilku, muuta päris ilusaid eestipäraseid perekonnanimesid, valides endise mehise ja iseloomustava perekonnanime asemele uue väga meeleolulise ja magusamaigulise, muidugi põhjusel, et senine perekonnanimi olevat halva tähendusega või kõlaga. Ei saa nõuda perekonnaseisuametnikelt, kelle peatöö seisab teiste küsimuste lahendamises ja teissuguste ülesannete täitmises, suurt keeleinstinkti, kuid üldiselt peaksid nad siiski suutma taibata, mis on halvatähenduslik perekonnanimi. Ministeeriumile on näiteks esitatud sooviavaldusi muuta sarnaseid perekonnanimesid nagu Karukäpp, Latik, Murakas, Mõru jne., mille muutmiseks pole mingisugust põhjust. Perekonnaseisuametnikud peaksid ise katsuma kohal asja lahendada ja korraliku eestipärase perekonnanime kandjale selgitama sarnase perekonnanime muutmise mõttetust.

2. Halva tähenduse tõttu lubavad perekonnaseisuametnikud tihti muuta kodanike perekonnanimesid, mis ühtuvad nimedega, nagu Valdur, Eha, Maret, Miina jne. Kuna need nimed on loetud eestipäraseiks, jäävad nad eestipäraseiks ja ilma halva tähenduseta ka perekonnanimedena. Muidugi võib see asjaolu tekitada kodanikule tegelikus elus raskusi, et ta kannab perekonnanimeks üldiselt tarvitusel olevat nime, kuid eestipärase perekonnanime muutmine põhjusel, et see on tuntud kõikjal nimena, võib toimuda ainult harilikus, s. o. maksulises korras Siseministri kaudu Perekonnanimede korraldamise seaduse § 8 teise lõike p. 6 alusel, seda aga ainult juhtumil, kui kodanik esimest korda muudab oma perekonnanime. Sellest järeldub, et perekonnaseisuametnikud peaksid võimaluse piires hoiduma nimede määramisest perekonnanimedeks. Perekonnaseisuametnikud peaksid võimalust mööda juhtima soovi avaldanud kodaniku tähelepanu neile ebamugavusile, mis tegelikus elus võivad esile kerkida, kui perekonnanimeks on laialt tarvitusel olev nimi: meil kirjutatakse sageli (mitte ainult ametiasutuses, vaid ka eraelus) perekonnanimi nime ees, sagedamini küll ümberpöörduvalt; kuid nüüd kuskil aadressraamatus, nimekirjas, seltsiliikmete loenduses jne. esineb näiteks Valdur Hinn, siis on tõesti raske öelda, kas perekonnanimeks on Hinn või Valdur. Muidugi esineb ka teistes keeltes ja teiste rahvaste juures nimesid perekonnanimedena, kui ka seal on sarnane nähe sagedaste eksituste põhjuseks. Neil kaalutlusil pole soovitatav perekonnanimeks määrata nime, kuigi see otseselt pole keelatud seadusega.

3. Halvatähenduslikeks ei loeta perekonnanimesid, mis on kantud laialt tarvitusel olevate perekonnanimede määruse lisse (RT 107 — 1934 ja 98 — 1935), kuigi mõne kohta võiks tekkida sarnane arvamus tema mitme tähenduse tõttu, nagu näiteks Must, Kilk jne. Sääraseid perekonnanimesid võib küll muuta, kuid jällegi ainult harilikus korras Siseministri kaudu Perekonnanimede korraldamise seaduse § 8 teise lõike p. 3 alusel.

4. Huvitaval kombel leidub meil ka halva tähendusega nimesid nagu Klosette, mille olemasolu

seaduseandja ei teadnud ette näha, sest nimede valik sünnib vaba-
tahtlikult vastandina omaaegsele perekonnanimede panemisele.
Arvestades seaduse sihte, võib säärase nimede muutmine toimuda
samas korras nagu halvatähenduslike perekonnanimede muutmine,
kui need ei käi võõrapäraste nimede muutmise kohta maksva korra
alla. Praegu sääraseid nimesid enam ei saa anda, seda keelab Pere-
konnaseisuseaduse kohta antud juhtnõõride § 26 (RT 27—1931),
mille alusel vastsündinuile ei saa anda nimesid, „mis vastolus heade
kommetega või teisiti võivad tekitada avalikku pahameelt või on
naeruväärsed“. 5. Kui omavalitsuse perekonnaseisuatmetnikul tekib
kahtlus: a) kas muuta kavatsetav eestikujuuline perekonnanimi on
halva või labase tähendusega või halva kõlaga, või b) kas soovitud
uus perekonnanimi on halva või labase tähendusega või halva
kõlaga, esitab ta asja otsustamiseks Siseministrile Perekonnanimede
ja nimede korraldamise määruse § 22 p. 5 ja 3 põhjal ühes asja-
toimetusega ja asjaomase kodaniku perekonnaseisutunnistusega.
Otstarbekohasem on järelepärimise tee, nagu lähemalt eelpool se-
letatud võõrapäraste perekonnanimede ja nimede muutmise kohta
käivas osas.

Eeltoodud põhjusil perekonnanimede ja nimede muutmise ot-
sustamine allub peale Siseministri veel omavalitsuste perekonna-
seisuatmetnikele, kes aga ise ei tohi otsustada oma perekonnanime
või nime muutmist, nõue, mille vastu kahjuks ikka veel eksitakse.
Perekonnanimede korraldamise seaduses ei leidu küll otsest keeldu
omavalitsuse perekonnaseisuatmetnikule ise otsustada oma pere-
konnanime või nime muutmise sooviavaldust, kuid sellele vaatamata
peab asuma seisukohale, et ta ei saa teha seda: 1) maksev üld-
põhimõte on, et ametnik ise ei otsusta oma asja, kuigi meil praegu
maksvas administratiivseaduseandluses ei leidu niisugust üldist
eeskirja,*) nagu see maksev kohtunike suhtes, mis keelaks amet-
isikuile osavõtmise niisuguseist asjust, millest nad ise on huvitatud;
sel seisukohal asub ka Riigikohus, kes on mitmel korral seletanud
(näit. adm.-osak. toim. nr. 144¹ — 30. jaanuarist 1934), et „keegi
ei või oma isiklikku asja otsustada, kasutades võimu, mis temale
antud, ja olla ühel ajal paluja ja otsustaja“; 2) Perekonnanimede
korraldamise seaduse mõtte kohaselt peab sooviavaldaja ja otsus-
taja olema kahes isikus, sest perekonnanime või nime muutmise
vastu võivad asjast huvitatud isikud esitada vastuvaidlusi, mis esi-
tatakse otsustajale. Seetõttu peavad omavalitsuse perekonnasei-
suametnikud, kes soovivad muuta oma perekonnanime või nime,
seda tegema teise omavalitsuse perekonnaseisuatmetniku või Sise-
ministri kaudu.

Järjekorras kolmandaks perekonnanime muutmise põhjuseks
näeb Perekonnanimede korraldamise seadus ette soovi eristada
perekonnanime, kui see on liiga laialt tarvitusel (§ 8 teise lõike
p. 3). Sellel ja allpool loendavil põhjusil võib muuta perekonna-

*) Seda küsimust korraldab Administratiivmenetluse seadus (RT 4 —
1936), mis hakkab maksma 1. aprillist 1936.

nime üksnes Siseminister harilikus maksulises korras. Mõned perekonnaseisuametnikud on ka sellesse liiki kuuluvate perekonnanimedega muutmise otsustamise võtnud enda ülesandeks ja on isegi läinud veel kaugemale: perekonnanimesid, mis teatava omavalitsuse üksuse piirkonnas tuleb ette suuremal arvul, on arvatud laialt tarvitusel olevate perekonnanimedega hulka. Mõnikord on perekonnaseisuametnikud jätnud sarnased asjad otsustamata ja on saatnud need otsustamiseks Siseministrile, lugedes levinenuks üht või teist perekonnanime oma maitse, oma arvamuse järgi. Nii on neil motiivil esitatud Siseministrile sarnaste perekonnanimedega muutmise sooviavaldusi nagu Oks, Kingsepp, Juurikas jne. Perekonnaseisuametnikud peavad pidama meeles, et kõnesoleval põhjusel võib Siseminister harilikus korras muuta ainult neid perekonnanimesid, mis on loetletud Laialt tarvitusel olevate perekonnanimedega määruse lisas (RT 107 — 1934 ja selle täiendus RT 98 — 1935). Ühtki teist perekonnanime, olgu see teatavas kohas, näiteks mõnes külas, kui laialt levinenud, ei loeta perekonnanime muutmise mõttes laialt levinenud perekonnanimeks.

Neljandaks perekonnanime muutmise põhjuseks loeb seadus soovi hoida alal sugukonnanime. Sel alal juhtub küll vähe eksimusi perekonnaseisuametnike poolt, kuid nähtavasti ei ole siiski kõik teadlikud seletamises kodanikule, mida nimelt tuleb mõista sugukonnanime alalhoiu all või õigemini, kus on selle mõiste piirid. Need piirid on õige kitsad. Perekonnanimedega ja nimedega korraldamise määruse § 9 järgi tuleb Perekonnanimedega korraldamise seaduse § 8 p. 4 ettenähtud sugukonnanime all mõista sooviavaldaja naise või ema vallaspõlve perekonnanime. Teisi võimalusi kehtiv kord ei tunne.

Järjekorras viiendaks perekonnanime (§ 8 teise lõike p. 5) ja nime muutmise (§ 25 teise lõike p. 2) põhjuseks loeb seadus soovi mitmest perekonnanime teisendist, resp. mitmest nimest tarvitada ainult üht perekonnanime, resp. nime. Kui mitmest perekonnanime teisendist, resp. mitmest nimest on üks võõrapärane ja teine eestipärane ning võtta soovitakse eestipärane perekonnanime või nimi ainsa perekonnanimena või nimena, on tegemist eestistamisega, see tähendab, perekonnaseisuametnik võib toimetada säärased muutmisi lihtsustatud korras; perekonnanime või nime muutmist tuleb sooviavaldajal säärasel juhul põhjendada sooviga eestistada oma perekonnanime või nime. Kui kõik perekonnanime või nime teisendid on eestipärased, Siseminister võib kõnesolevate seaduse määruste alusel lubada kodanikule kanda üht teisendit ainsa perekonnanimena või nimena, kuid see muutmise pole enam eestistamine ja toimub seetõttu ainult harilikus, mitte lihtsustatud korras. Kui kõik perekonnanime teisendid või nimed on võõrapärased, ei saa eesti rahvusest kodanik neist võtta ühtki ainsa perekonnanimena või nimena Perekonnanimedega korraldamise seaduse § 11 põhjal, tal tuleb kas jääda kõigi perekonnanime tei-

sendite või kõigi nimede juurde või valida endale sootuks uus, eesti-pärane perekonnanimi või nimi (resp. nimed). Tõsi küll, nimede suhtes ei sea seadus ise seda nõudmist üles, sest seaduse § 26 ei viita seaduse § 11, ja jätab küsimuse otsustamise Siseministrile, kuid arvestades seaduse peasihti — eestistada eesti soost kodanike perekonnanimed ja nimed — peab arvama, et eestlasele ei saa määrata nimede muutmise korras võõrapärast nime. Kui üks perekonnanime teisendeist esineb laialt tarvitusel olevate perekonnanimede määramise lisas (RT 107 — 1934 ja 98 — 1935), näiteks Rehmi-Rähni, saab võtta ka selle andmiseks keelatud perekonnanime, käesoleval juhul Rähni, sest kodanik tegelikult kannab seda, olgugi ühes teise perekonnanimega. Kui üks perekonnanime teisendeist on kantud kaitseregistrisse, näiteks Tamme-Tammets, saab seda kaitseregistrisse kantud perekonnanime eeltoodud põhjusel samuti määrata ainsa perekonnanimena.

Lõpuks mainib seadus perekonnanime ja nime muutmiste põhjustena veel muid, eelloetletud punktides nimetatud põhjusi (§ 8 teise lõike p. 6 ja § 25 teise lõike p. 3), mis Siseminister peab küllaldaseks. Need põhjused on juba puhtsubjektiivset laadi ja siin kaalub Siseminister iga üksikut juhtumit ses mõttes, kas esile toodud põhjus tõesti tingib perekonnanime või nime muutmist. Säärasteks perekonnanime muutmise põhjusteks võivad olla: soov muuta perekonnanime seetõttu, et perekonnanimeks on nimi (*nagu* Maret, Valdur jne.), soov vabaneda perekonnanimest, mida kannab tuntud kurjategija, soov vabaneda lahutatud mehe perekonnanimest ja muud sarnast. Nime muutmise „muudeks põhjusteks“ võivad olla: soov muuta nimede järjekorda, näiteks võtta Jaan-Madise asemele Madis-Jaan, soov eralduda isikust, kes kannab sama nime ja perekonnanime kui sooviavaldaja, ja muud sarnased.

Nüüd veel mõned üldist laadi märkused. Kodanik, kes soovib muuta oma perekonnanime võõrkeelse-kujuliseks, peab, kui tekib kahtlus ta rahvusliku kuuluvuse kohta, esitama Rahvusse kuuluvuse aluste määramise seaduse (RT 93—1934) § 9 ettenähtud tunnistuse oma kuuluvuse kohta sellesse rahvusse, mille keele kujulise perekonnanime ta soovib võtta (Perekonnanimede korraldamise määramise § 11). Kuna Rahvusse kuuluvuse aluste määramise seaduse § 8 ja 9 põhjal saab anda sarnaseid tunnistusi ainult sakslasile, venelasile, rootslasile ja neisse vähemusrahvustesse kuuluvaile kodanikele, kelle üldarv Eestis ületab kolmtuhat (viimase rahvaloenduse andmeil kuuluvad siia peale eelnimetatud rahvuste veel lätlased ja juudid), ei saa näiteks lubada uue perekonnanimena prantsus- või ingliskeelse kujuga perekonnanime. Analogia põhjal peab arvama sedasama ka nimede suhtes. Kuna võõrkeelse kujuga nimede juures on sageli raske otsustada, missugusest keelest on võetud üks või teine nimi, ei ole muulaste juures tähtis, missuguse võõrkeele kujulist nime nad soovivad võtta ja kas soovitud nimi vastab nende rahvuse keele kujule.

Siseministeriumis kujunenud praktika järgi võib määrata ka kaks (kuid mitte rohkem) nime, kuigi see ei ole päris kooskõlas Perekonnanimede korraldamise seadusega (§ 25 teise lõike p. 2) ja Perekonnaseisuseaduse (RT 191/192—1925) § 29 eeskirjadega; igal juhul on see küsimus vaieldav. Olgu kuidas ta on, kuid meeles peab pidama, et kõik ühele ja samale isikule kuuluvad nimed on ühevõrdselt obligatoorsed, kusjuures ei ole lubatav — vastandina näiteks saksa praktikale — et ametlikus elus jäetakse ära esimene nimi ja tarvitatakse kas teist või koguni kolmandat-neljandat (samal seisukohal A. T. Kliimann artiklis „Nimeõigus“, avaldatud ajakirjas „Eesti Politsei“ nr. 2 — 2. märtsist 1931). Seetõttu on ülearune valida endale mitu uut nime olemasolevate muutmise puhul või registreerida vastsündinud last mitme nime all. Välismaal, nagu Saksamaal ja Inglismaal, on see mõeldav, laps võib seal ka ametlikus elus tarvitama hakata oma nimedest seda, mis talle isiklikult kõige rohkem meeldib.

Nagu teada, ei loe Perekonnanimede korraldamise seadus perekonnanime ja nime muutmise küllaldaseks põhjuseks asjaolu, et perekonnanimi või nimi perekonnaseisuraamatute järgi õigekirjutuselt ei vasta eesti keele õigekeelsuse eeskirjadele. Sarnaste perekonnanimede ja nimede ortograafiline parandamine toimub mitte muutmise, vaid parandamise korras. Eriti eksivad siin perekonnaseisuaametnikud sageli nimede osas, *katsudes nime ortograafiliselt* või keeleliselt parandamise asemel nime muuta just muutmise korras, mis toob üleliigset tööd perekonnaseisuaametnikele, Siseministeriumile, koormab Riigi Teatajat ja on ebasoovitav kodanikele, sest nende nimede muutmise venib seetõttu. Olgu juurde lisatud, et vastandina perekonnanime või nime muutmisele võivad perekonnaseisuaametnikud ise otsustada oma perekonnanime või nime parandamise küsimusi.

Omavalitsuste majanduslikust seisukorrast.

V. Velner

Omavalitsuste majanduslik seisukord ei ole kunagi olnud väga hiilgav. Omariikluse loomispäevil tuli omavalitsusil asuda korraldustööle, mis nõudis erakorralisi väljaminekuid. Kuna toli ajal elasime majandusliku tõusu ajajärgul, kus vaba kapitali oli liikvel suurel määral, kus kodanike maksuvõime oli küllaldane, siis suhtuti ka optimistlikult tulevikku. Tehti põhjapanevaid ehitusi ja ettevõtteid, milleks tehti laenu nii riigilt kui ka eraasutusilt ja isikult. Kuid seda optimismi ja tõusu aega halvas majandusliku tõusu seisak ning algava kriisi saabumine. Omavalitsuste tulud vähenesid aasta-aastalt ning ühes sellega oldi sunnitud kärpima ka kulusid. Eelarvede kuivasid järjekindlalt kokku. See tulude tagasimineki ja eelarvete kärpimine on kestnud käesoleva ajani.

Meie omavalitsuste tulud koosnevad peamiselt maksudest, tea-

tud osast riiklikest maksudest ning mitmesuguseist riiklikest toetustist. Nii saavad ajutised maavalitsused kui endiste maaomavalitsuste õigusjärglased peamiselt oma tulud kinnisvara-, lisapõhiäri- ja tulumaksust, millised maksud 1935./36. a. eelarves moodustavad 26,34%, kuna muud maksud lisandavad ainult tähtsusetu osa ja nimelt 1,95%. Vallaomavalitsuste maksud moodustavad nende kogu eelarvelistest tuludest 77,44%. Sellest moodustavad kinnisvaramaks, kinnisvara lisamaks ja tulumaks 1935./36. a. eelarves 27,25%, isikumaks koguni 41,46% ja teised maksud ainult 8,73%. Linnaomavalitsuste tuludes moodustavad maksud 50,45%. Sellest saavad linnad kinnisvaramaksust, tulumaksust, puhtakasumaksust, äritunnistuste maksust, trahterimaksust ja lõbustumaksust kokku 44,57%, kuna teised maksud moodustavad kokku ainult 5,88%. Aleviomavalitsuste tuludes moodustavad maksud 76,28%, mis saadakse kinnisvaramaksust, tulumaksust, puhtakasumaksust, isikumaksust, äritunnistuste maksust, trahterimaksust ja laada- ning turukauplejate maksust, kokku 71,36%, kuna ülejäänud maksud moodustavad ainult 4,92%.

Sellest nähtub, et eriti tähtsa osa moodustavad maksud alevi- ja vallaomavalitsuste eelarvetes, tervelt $\frac{3}{4}$, kuna aj. maavalitsuste ja linnaomavalitsuste juures maksud moodustavad veidi üle poole (kui aj. maavalitsuste eelarvest eraldada teedekapitali osa). See on seletatav asjaoluga, et aj. maavalitsused ja linnaomavalitsused saavad teatava osa tuludest kapitalest, varandusist ja ettevõttest, kuna valla- ja aleviomavalitsusel tulud selles osas peaaegu üldse puuduvad. Sellega omavalitsuste ülalpidamiskulud kannavad peamiselt maksumaksjad kodanikud ning nende õlgadel lasub küllaltki suur koorem ja kohustus sel alal. Võrreldes välismaa omavalitsuste eelarveid ja nende osi, selgub, et tulud maksudest moodustavad meie omavalitsuste eelarvetes palju suurema osa kui mujal riikides. See nähe on seletatav asjaoluga, et paljudes välisriikides omavalitsused omavad kindlaid kapitale, ettevõtteid ja tagavaru. Meie omavalitsused ei oma selliseid varandusi ega kapitale ega ole suutnud neid soetada lühikesel iseseisvus- ja tegutsemisajal. Isegi vastupidi, paljud on olnud sunnitud ära kulutama isegi need kapitalid ja tagavarad, mis neil olid. Paljud kaotasid oma kogutud kapitalid revolutsiooni ja sõja keerises. Kuigi maksev arvepidamise kord näeb ette kapitalide kogumise kohustuse omavalitsusile, ei ole kaugeltki kõik omavalitsused suutnud täita seda nõuet.

Et omavalitsused ei ole suutnud koguda iseseisvuspäevil kapitale, vaid isegi kapitalid ja varandused on vähenenud, see saab arusaadavaks alljärgnevast omavalitsuste viimaste aastate tulude ja eelarvete analüüsist.

Riigi Statistika Keskbüroo ja Maaomavalitsuste Liidu poolt kogutud andmeist nähtub, et aj. maavalitsuste kui maaomavalitsuste õigusjärglaste tulud on aasta-aastalt vähenenud. Nii olid maaomavalitsuste, resp. aj. maavalitsuste tulude kogusummad:

1930./31 — kr. 3.032.170, 1931./32. — kr. 2.285.175, 1932./33. — kr. 1.906.262, 1933./34. — kr. 1.837.916, 1934./35. — kr. 1.758.208, 1935./36. — kr. 1.811.876. Seega on aj. maavalitsuste tulude kogusumma viimase kuue aasta jooksul langenud 42%, s. o. ligi poole võrra. Ajutiste maavalitsuste eelarves on vähenenud kõik tulude liigid, kuid suure languse on teinud läbi maksude osa. Nagu näitavad andmed, oli aj. maavalitsuste maksude kogusumma 1930./31. a. kr. 1.652.458, 1931./32. — kr. 1.628.558, 1932./33. — kr. 1.289.182, 1933./34. — kr. 1.206.660, 1934./35. — kr. 1.204.912 ja 1935./36. — kr. 1.217.076. Seega on tulud maksudest langenud viimase kuue aasta jooksul 31%. See langus on pideva iseloomuga ja on sündinud järjekindlalt, kuna ainult käesoleva — 1935./36. eelarveaasta juures on näha väikest tõusu. Suurem tulude langus on olnud toetuste osas. Kui 1930./31. a. maaomavalitsused said toetusi kogusummas kr. 34.739 ehk 9,34% kogu maavalitsuste tuludest, siis 1935./36. a. eelarves on toetuste kogusumma ainult kr. 6000 ehk 0,15% kogu tulude summast.

Tulude languse põhjusi selgitama asudes selgub, et see on tingitud mitmesuguseist asjaoludest. Üheks põhjuseks tuleb pidada valitsenud majanduslikku kriisi. Majanduslik surutis, mis vallutas ka meie maa, halvab rahva ja üksikute kodanike majanduselu ja vähendas tunduvalt maksnike maksuvõimet. Eriti painajalikult mõjus majanduslik surutis põllupidajaid, mille tagajärjel maarahva maksuvõime vähenes suurel määral. Selle tagajärjel pidi vähenema maksude kogusumma, kuid ühtlasi suurenes ka laekumata maksude kogusumma. Kriisi haripunkti aastail ulatus üksikute omavalitsuste juures laekumata maksude kogusumma isegi kuni 50%.

Teisest küljest tingisid tulude vähenemist suurel määral seadusandlikud sammud, mis otseselt või kaudselt puudutasid omavalitsuste küsimust ja mille tagajärjel vähenesid tulud maksudest. Kõigepealt tuleb märkida Tulumaksusead. muutmise seadust (RT 46 — 1930), millega tulumaksu vähendati 10% võrra. Kuna põllumajanduse tulude langusega maapidajate sissetulekud tunduvalt kahanesid, siis kujunes olukord sarnaseks, kus maaelanikud enamikus hoopis vabanesid tulumaksu maksmisest. Teiseks pandi 1933. a. maksma uus Maal asuvate kinnisvarade maksuseadus (RT 53 — 1933), millega alandati kinnisvaramaksu määra 21 sendilt 19 sendile puhtakasurublalt ja 1933., 1934. ja 1935. aastate kohta isegi 15 sendile puhtakasurublalt. Erakorraline vähendamine oli tingitud samuti põllumajanduse tulude langusest ja alles 1936. maksuaastast tõuseb maks 15 sendilt 19 sendile puhtakasurublalt. Kuivõrd suure summa ajutised maavalitsused kaotasid kinnisvaramaksust uue seaduse alusel, seda näitavad vastavad andmed. Nii oli enne maksu vähendamist, s. o. 1931./32. eelarveaastal aj. maavalitsuste kinnisvaramaksu kogusumma kr. 803.386, 1932./33. eelarveaastal see summa vähenes kr. 603.932 peale, seega 25% võrra. Kolmandaks kaotati Trahteriäri sead. muutmise seadusega

(RT 29 — 1932) riigi poolt senini ajutisile maavalitsusile määratud trahterimaksu vähenemise kate. Neljandaks, uue Jahisead. maksmahakkamisega (RT 54 — 1934) ajutised maavalitsused kaotasid senise jahilubade maksu, mis läks üle vallaomavalitsusile. Viiendaks on vähenenud ka tulud trahterimaksust. Kui aj. maavalitsused said trahterimaksust 1930./31. a. kr. 65.036, siis 1935./36. a. kuivas see summa kokku kr. 19.300 peale. Uue trahterimaksu seaduse maksmahakkamisega (RT 109 — 1935) vähenevad omavalitsuste tulud trahterimaksust veelgi, kuna uus seadus kitsendab tunduvalt omavalitsuste õigusi maksustamise alal.

Asudes vallaomavalitsuste tulude vaatlemisele, näeme analoogilist nähet. Kogutud andmeist nähtub, et vallaomavalitsuste tulud on langenud järjekindlalt viimase kuue aasta jooksul järgmiselt: 1930./31. — kr. 6.361.119, 1931./32. — kr. 6.017.227, 1932./33. — kr. 4.406.015, 1933./34. — kr. 3.650.640, 1934./35. — kr. 3.571.693, 1935./36. — kr. 3.773.302. Seega viimase kuue aasta jooksul on vallaomavalitsuste tulud langenud tervelt 41%. See langus on olnud järjekindel aasta-aastalt ja ainult käesoleval eelarveaastal on tulude kogusumma näidanud väikest tõusu võrreldes möödunud aastaga.

Ka vallaomavalitsuste tulude languse põhjustajaks tuleb pida ühelt poolt süvenevat majanduskriisi ja selle tagajärjel tekkinud maksnike maksuvõime langust ning maksude vähendamist mitmesuguste seadusandlike aktidega. Kuna vallaomavalitsuste tulud maksudest sisaldavad tervelt 78% kogu tulude kogusummast, siis on ka arusaadav maksude vähenemise otsene suur mõju vallaomavalitsuste üldtulude vähenemisele. Kõigepealt tuleb märkida vallaomavalitsuste tulude langust tulumaksu alal, mis tingitud tulumaksu vähendamisest seadusandlikul teel ja suurema osa põllupidajate väljajäämisest maksukohuslaste nimekirjast. Teiseks piirati valdadele maksuvõtmist Valla- ja maakonnaomavalitsuste sisset., väljamin., eelarvete ja aruan. aj. s. § 9 muutmise seadusega (RT 25 — 1932), millega määrati kindlaks valdade isikumaksu ülemmäär 9 kroonile. Isikumaksu määramine oli varemalt vaba ja tõsis mõnes vallas isegi 20—30 kroonini. Kuna vallaomavalitsuste sissetulekud isikumaksust moodustavad ligi poole, siis isikumaksu ülemmäära piiramine mõjus otseselt ka vallaomavalitsuste tuludele. Vallaomavalitsuste maksude kogusuma on viimase kuue aasta jooksul langenud kr. 4.948.639 pealt 1930./31. tegevusaastal kr. 3.341.607 peale 1935./36. tegevusaastal ehk umbes 27% võrra. Suurel määral on langenud ka toetused. Kui 1930./31. a. toetuste kogusumma oli kr. 139.829, siis 1935./36. a. oli see ainult kr. 4135. Viimase vähenemine on peamiselt riigi toetuse ärajäämisest valdadele piirituse ja viinaostulubade asemaksu näol, mis toimus Trahteriäri s. muutmise sead. alusel (RT 29 — 1932).

Asudes linnaomavalitsuste tulude vaatlemisele, selgub järgmist. Viimase kuue aasta jooksul on linnaomavalitsuste tulud lange-

nud järgmiselt: 1930./31. — kr. 10.050.652, 1931./32. — kr. 8.714.692, 1932./33. — kr. 8.202.105, 1933./34. — kr. 8.126.211, 1934./35. — kr. 8.348.375, 1935./36. — kr. 8.085.611. Võrreldes 1930./31. a. linnaomavalitsuste tulude üldsummat 1935./36. a. tulude üldsumma, selgub, et korralised tulud on vähenenud kr. 2.100.874 võrra ehk 21%.

Linnaomavalitsuste tulude vähenemine on tingitud samadest, eeltoodud põhjustest. Vaadeldes lähemalt viimaste aastate seadusandlikke akte linnade maksude ümberkorraldamise alal, selgub, et need on suunatud maksude üldise vähendamise poole. Kõigepealt tuleb märkida Linnades asuvatelt kinnisvaradelt riigile võetava kinnisvaramaksu seadust (RT 9 — 1932), mille alusel riik saab enesele 15% linnaomavalitsuse poolt võetavast kinnisvaramaksust. Tulumaksuseaduse muutmise seadusega vähendati tulumaksu 10% ja see omakorda aitas kaasa ka linnaomavalitsuste tulude vähenemisele. Linnaomavalitsuste tulud tulumaksu osas on vähenenud 16,38%. Edasi vähenesid ettevõtete tulud Tapamajade ja liha-järelvaatuse sead. muutmise seadusega (RT 30 — 1931). Eriti puudutas nimetatud seadus Tallinna ja Tartu linna, kus linnatapamajad valmistavad lihasaadusi väljaveoks. Eeltähendatud seaduse tagajärjel langesid Tallinna linna tapamaja tulud, mis olid 1930./31. a. kr. 163.137.54, 1934./35. a. kr. 105.478.99 ja Tartu linna tapamaja tulud, mis olid 1930./31. a. kr. 63.463.91, 1934./35. a. kr. 50.921.44 peale. Osalt on aidanud kaasa linnade tulude vähenemisele ka Alkoholimüügi seadus (RT 16 — 1935), millega muu seas laiendati õllemüüki. Trahterimaksu seadusega (RT 109 — 1935) vähenevad linnaomavalitsuste tulud veelgi umbes 15—20%. Nimelt piirab uus seadus tunduvalt omavalitsuste õigusi trahterimaksu alal ja piirab ettevõtete hulka, kes peavad maksma trahterimaksu. Eriti ebastabiilseks on kujunenud linnaomavalitsuste tulud jõuvankrite ja bensiinimaksust. Kui vana korra järgi Jõuvankrite ja bensiinimaksu seaduse alusel sissetulnud summad kanti Teedeministeriumi teedekapitali arvele ning vastavad summad jagati omavalitsusile vastavalt omavalitsuste piires asuvate jõuvankrite arvule ja bensiinimaksust 70% maavalitsuste teedekapitalile ja 30% jaotati linnade ja alevite vahel, siis uue Jõuvankrite ja aktsiisimaksu seaduse alusel bensiinilt võetava aktsiisimaksu jaotamise ja tarvitamise seadusega (RT 13 — 1935) on kogu jaotamise korraldus antud Teedeministri võimkonda. Siin pole enam mingisugust alust ega norme jaotamise alal, vaid Teedeministrile on jäetud täieline vabadus tegutsemiseks oma äranägemisel. Pealegi summad nendest maksudest ja toetusist on vähenenud väga suurel määral. Nii saadi 1934./35. a. linnades jõuvankri- ja bensiinimaksu ning toetusi teedekapitalist: jõuvankrimaksu — kr. 169.312.38, bensiinimaksu — kr. 182.425.— ja toetust — kr. 44.959.—, kokku kr. 369.696.38. Käesoleval eelarveaastal on linnad saanud: jõuvankrimaksu kr. 98.810 ja bensiinimaksu kr. 98.350, kokku kr. 197.260. Üldtoetuste summa, mis linnaomavalitsused on

saanud riigilt, on langenud tunduvalt. Nii said linnad 1930./31. a. toetusi kr. 749.743, kuna 1934./35. saadi toetusi ainult kr. 685.106.

Aleviomavalitsuste tuludest selgub samuti, et viimase kuue aasta jooksul on aleviomavalitsuste tulud näidanud järjekindlat tagasiminekut. Nii olid aleviomavalitsuste tulud järgmised: 1930./31. — kr. 367.486, 1931./32. — kr. 385.008, 1932./33. — kr. 331.968, 1933./34. — kr. 298.368, 1934./35. — kr. 291.381, 1935./36. — kr. 255.403. Võrreldes 1930./31. a. ja 1935./36. a. tulusid, nähtub, et alevite 1935./36. a. tulude kogusumma on vähem 1930./31. a. tulude kogusummast kr. 112.083 võrra. Kuna 1935./36. a. aleviomavalitsuste tulude kogusummas puuduvad Narva-Jõesuu alevi tulud ja kuna ilma Narva-Jõesuu alevita olevate 1930./31. a. tulude kogusumma oli kr. 339.995, siis on aleviomavalitsuste tulude vähenemine kr. 84.592 ehk 25,74 %.

Ka aleviomavalitsuste tulude languse põhjustajaks on olnud samasugused asjaolud, mida nägime teiste omavalitsuste juures.

Eeltoodust nähtub, et kõigi omavalitsuste tulud on aasta-aastalt vähenenud. Omavalitsuste kohustused selle vastu pole kaugeltki vähenenud. Kulud ja kohustused on püsinud ja on näidanud isegi mõnel alal tõusu. Süveneva majandusliku kriisi ja tööpuuduse ajajärgul on kulud hoolekande ja hädaabitööde peale nõudnud omavalitsusilt järjest suurenevaid summasid. Uute seaduste maksimahakkamisega on tulnud omavalitsusile juurde rida uusi ülesandeid ja kohustusi. Kõik need kohustused ja ülesanded nõuavad omavalitsusilt väljaminekuid.

Nii on omavalitsuste kulud suurenenud järgmisil aladel: Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise sead. (RT 63 — 1932), millega hääleõiguslike kodanike nimekirjade pidamise, nimeliste tunnistuste valmistamise, valimise ja hääletamisedelite ja nimeliste tunnistuste saatmise kulud pandi omavalitsuste peale. Samuti on suurendanud omavalitsuste väljaminekuid Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse muutmise dekreet (RT 28 — 1934). Kuna vana korra järgi riik kandis 80% ja omavalitsused 20% koolide ülalpidamiskuludest, siis uue korraldusega peavad omavalitsused kandma 30% koolide ülalpidamiskuludest. Põllupidajate ja kalurite võlgade korraldamise seadusega (RT 85 — 1933 ja 76 — 1934) on ajutisile maavalitsusile pandud põllupidajate ja kalurite võlgade korraldamise asjad. See toob kaasa hulk väiksemaid kulusid, milleks ei ole antud mingisuguseid tulusid. Tööstöörside ja riiklike, kogukondlike ning ühiskondlike tööde korraldamise seadusega (RT 56 — 1934) peavad kandma vastavad omavalitsused tööstöörside korraldamise ja ülalpidamise kulud. Selle uue seaduse kohaselt on vastavad kulud jaotatud linnaomavalitsuste ja ajutiste maavalitsuste vahel. Üksikud ajutised maavalitsused on veeretanud oma osa edasi vallavalitsusile. Vallavalitsusile on tööstöörside kulud täiesti uued kulud, mida nad varem pole kannud.

Kuigi ajutised maavalitsused endise korra järgi kandsid teatud kulud tööbörside korraldamise alal, siis olid need kulud hoopis väikesemad kui praegu. Näiteks figureeris Harju ajutise maavalitsuse eelarves tööbörside kulude all ainult 50—60-kr. summa, kuna nüüd, mil tuleb ülal pidada ühine tööbörs Tallinna ja Nõmme linnaga, see summa ulatub 5000 kr. aastas. See pole kaugeltki väike summa asutuse eelarves, mille kogusumma on umbes 25-000 krooni. Viimase aasta propaganda ülesannetega seoses olevad üldriiklikud ja rahvuslikud algatused on tihedalt seotud omavalitsustega. Kõik need üritused, nagu nimede eestistamine, rahvuslippude levitamine, raamatuaasta korraldamine jne., kõik need teostatakse peamiselt omavalitsuste ja nende tegelaste kaudu ja kaasabil. Loomulik, et nende algatuste läbiviimine nõuab tegelasilt suuremat aja- ja energiakulu. Peale selle on need tööd seotud ka kuludega ühel või teisel alal. Suureneb kantseleikulude osa, suurenevad sõidu- ja päevarahade kulud ja peavad suurenema ka omavalitsuste ametnike tasud, kuna ei saa nõuda, et inimesed sama palgaga peavad töötama mitmekordse töökoormatuse juures.

Uute kooli- ja vallamajade, samuti ka teiste ehitiste püstitamiseks ei ole omavalitsusil vastavaid kapitale. Elulised vajadused on nõudnud nende ehitiste püstitamist. Ka näevad vastavad seadused otseselt ette kohustused teatud alasid korraldada ja selleks püstitada asutusi. Nii paneb koolikorraldus omavalitsusile peale vastavalt koolivõrgule koolimajade ehitamist, rahva tervishoiu korraldus kirjutab ette omavalitsusile teatud kohustuste täitmist, hoolekande korraldus nõuab kategooriliselt teatud kindlate ülesannete täitmist.

Selle tagajärjel on omavalitsused olnud sunnitud tegema võlgu. Üksikuil omavalitsusil tuli selliseid kohustuslikke ülesandeid korraga nii palju, et olid sunnitud võtma sarnase võlasumma kaela, mille kandmine osutus üle-jõu-käivaks. Nii näeme, et keskvalitsuse korraldustega on üksikud omavalitsused pandud n. ö. hooldamise all, nagu Türi linn ja Kõnnu vald. Viimane on tüüpiliseks näiteks sellest, kuidas üle-jõu-käivad ülesanded ja kohustused võivad vjia omavalitsuse pankrotti. Kõnnu vallal tuli korraga ehitada kolm koolimaja, kuna vanad ei vastanud nõudeile. Selleaegsete projektide ja kavade järgi uued ehitati aga suured ja kallid ning tagajärjeks oli see, et valla võlgade kogusumma tõusis üle 170.000 krooni. Loomulik, et mõnetubandilise elanike arvu juures sarnase võlasumma tasumine on võimatu.

Sellise seisukorra juures, kus omavalitsused ägavad suure maksumoormaga all, kus aastas tuleb maksta suuri summasid ainult protsentideks, rääkimata veel kapitaalvõla kustutamisest, ei suuda omavalitsused korralikult täita oma jooksvaid ülesandeid. See kõik annab end tunda üldise valitsemise korralduse alal ja takistab tunduvalt valitsemise ülesannete edukat täitmist kohtadel. Asutused, kes täidavad üldriiklikke ülesandeid, on muutunud nõrgaks ning

jõuetuks, nende tegevus piirdub ainult hädavajaliste jooksvate küsimuste lahendamise, kuna kaugemad ja suuremad ülesanded jäävad hoopis täitmata raha ja võimaluste puudusel.

Selle tagajärjeks on paratamatu omavalitsuste tulude suurendamine. Omavalitsuste liitude poolt esitatud ettepanekutes Siseministeeriumile on tulude suurendamist nõutud vähemalt 25% eelarve üldtuludest. Kuna omavalitsuste üldtulud on keskmiselt langenud rohkem ja ülesandeid on tulnud järjest juurde, siis ei saavutata sellega veel seda tulude taset, mis omavalitsusil oli enne tulude langust. Kuid see oleks siiski esialgseks sammuks omavalitsuste majandusliku olukorra parandamise suunas, kuna lõpliku lahenduse annaks omavalitsuste maksuseaduste täieline ümbertöötamine omavalitsusile iseseisva maksusüsteemi loomisega.

Mis puutub võimalusisse omavalitsuste tulude tõstmiseks ja vastavate allikate leidmiseks, siis ei ole selle lahendamine kaugeltki kerge. Uue maksuna võiks tulla sisseseadmisele linnades kogukonnamaks, kuna valdades ja alevites tähendatud maksuna on juba isikumaks. Rohkem uusi makse peale panna ei ole võimalik ilma maksusüsteemi ümberkorraldamiseta, mis vajab aga rohkem aega. Kuid sellegi uue maksu sisseseadmiseks ei ole praegune moment kohane ja seega tuleks edasi lükata. Jääks üle ainukese võimalusena, mis oleks kiirelt teostatav, praeguste maksude ümberkorraldamine või suurendamine.

Kõigepealt võiks kõne alla tulla tulumaksu omavalitsuste osa suurendamine riigi osa arvel. Praeguse korra järgi omavalitsused saavad tulumaksu üldsummast ainult $\frac{1}{3}$, millest maavalitsused saavad 40%, linnad 40% ja vallad ning alevid 20%. Kui tulumaksust saadud summast anda omavalitsusile $\frac{1}{3}$ asemele $\frac{2}{3}$, siis kõigi omavalitsuste tulud tulumaksust suureneksid kahekordselt. Teiseks võiks kaaluda põhiärimaksu (patendimaksu) omavalitsusile andmist. Põhiärimaksu muudatuste seaduse (RT 44 — 1928) alusel saavad linnaomavalitsused linna piires, aleviomavalitsused alevi piires ja ajutised maavalitsused väljaspool linna ja alevi piire asuvate kaubanduslike ja tööstuslike ettevõtete pealt lisapõhiärimaksu kuni 50% riigi põhiärimaksust. Kui riigi põhiärimaks anda omavalitsusile, siis linna- ja aleviomavalitsuste ning ajutiste maavalitsuste tulud sellest maksust suureneksid kolmekordselt. Linnades võiks kõne alla tulla veel kinnisvaramaksu riigi osa (15%) andmine linnaomavalitsusile. Suuremal määral saaks valdade ja alevite tulusid tõsta isikumaksu ülemmäära kõrgendamise või sootuks kaotamisega. Isikumaksu ülemmäär pandi maksma Riigikogu poolt omal ajal Valla- ja maakonnaomaval. sisset., väljamin., eelarvete ja aruann. sead. § 9 muutmise seadusega (RT 25 — 1932). Sel korral oli see tingitud osaliselt Riigikogu rühmade vahelisest võitlusest ja poliitilisest demagoogiast, kuna ülemmäära piiramise põhjendusena toodi ette asjaolu, et omavalitsused pigistavad oma kodanikke isikumaksu võtmisega. Tegelikult ei pea see väide paika, kuna omavalitsused ei ole läinud isikumaksu määradega kodanike eksplua-

teerimiseni, vaid on kodanikke maksustanud võrdlemisi tagasihoidlikult. Ei ole sugugi õiglane, et ülemmäär peaks tingimata olema 9 krooni. Kui vaene talutüdruk või sulane maksab isikumaksu 3 krooni ja samas vallas elav jõukas ärimees 9 krooni, siis ei ole see kaugeltki õige võrreldes nende varandusliku seisuga. Seepärast oleks täiesti õige ja otstarbekas maksu ülemmäär üldse kaotada. Isikumaksu ülemmäära kaotamine ei tähendaks selle maksu otsest tõstmist, vaid endise olukorra maksmapanekut ja valla- ning aleviomavalitsusile võimaluse andmist ise oma kulude kandmist korraldada. Kaalumisele tuleks võtta ka Maal asuvate kinnisvaramaksu ja lisakinnisvaramaksu määrade kõrgendamise. Kuigi alates 1936. a. kinnisvaramaksu määr tõuseb 15 sendilt 19 sendile puhtakasurublalt, siiski see ei ulatu veel varemalt maksnud määrani, s. o. 21 sendini puhtakasurublalt, ega tõsta kuigi palju ajutiste maavalitsuste ja vallavalitsuste tulusid. Muidugi tuleb seda küsimust veel kaaluda maksnike seisukohalt, kuid kui arvestada seda, et meil maa peaaegu üldse ei maksa tulumaksu ja maapidajate tulud viimasel ajal on näidanud tõusu, siis tuleks siin midagi teha.

Vabariigi Valitsuses oli mõni aeg tagasi kaalumisel ühekordse toetuse andmine valdadele nende erakorraliste kulude katteks. Seda toetust taheti anda ajutiste maavalitsuste kinnisvaramaksu osast ning viimastele anda kaotatud tulude arvel toetust riigikassast. Sellise kavatsuse teostamiseks pole seni astutud tegelikke samme, kuid seda võidakse tulevikus teha. Seda kavatsust ei saa pooldada ei asja otstarbekohasuse ega omavalitsuste huvide seisukohalt. Kinnisvaramaks on ajutisile maavalitsusile suuremaks ja tähtsamaks tuluallikaks. Kui nüüd ajutised maavalitsused peaks selle kaotama, siis jääb nende eelarve tulude osa õhku rippuma. Ei saa rajada ühe asutuse tulusid ainult riiklikule toetusele. See pole otstarbekohane ja teeb need asutused sõltuvaks vastavatest keskkohadest. Pealegi ei saavutata selle sammuga seda eesmärki, mida sellega on tahetud taotleda, nimelt, et anda vallaomavalitsusile võimalus teatud tagavarade loomiseks, millega nad võiks ette võtta üht või teist põhjapanevat. Kinnisvaramaksu võetakse puhtakasurublade alusel, kuna viimased olenevad maa väärtusest. Sellest maksust saavad nimetusväärse tulu ainult need omavalitsused, kelle maa-ala on hea ja sisaldab palju puhtakasurublasid, kuna aga kehva pinnaga omavalitsused saavad hoopis vähe tulu kinnisvaramaksust. Viimaseile peab ikkagi leidma teisi allikaid nende olukorra parandamiseks. Toetust ja abi läheb õieti rohkem tarvis vaesematele kui jõukamatele valdadele.

Vastava ankeedi kokkuvõtete järgi vajaksid ajutised maavalitsused, kelle tulud kogu aeg on olnud kõige rohkem piiratud ja kes on seisnud kogu aeg kaotamise hädaohus ja kes seetõttu on sattunud õieti raskesse seisukorda, järgmiseks 1936./37. eelarve-

aastaks erakordset laenu kogusummas kr. 552.000 oma asutuste, nagu gümnaasiumide, keskkoolide, tööstuskoolide, laste- ja vanadekodude, varjupaikade, haiglate, jaoskonna-arstide hoonete kapitalremontideks ja ümberehitamiseks kui ka vajaliste uute hoonete ehitamiseks, mis võimaluste puudusel aastate vältel on pidanud seisma ja mis ei kannata enam ootamist. Nendeks tarveteks tuleks ajutisile maavalitsusile võimaldada pikaajalise, kuni 30 a. peale, odavaprotsendilise või sootuks protsendita laenu saamine, kas rahvamajanduse elustamise fondist (RT 32 — 1935) või teistest allikatest.

Siseministeriumi Omavalitsuste Osakonna poolt kalkuleeritud andmeil tõuseksid eelpooltähendatud maksude ümberkorraldamisega omavalitsuste korralised tulud järgmiselt: 1. linnavalitsusil: a) tulumaksust — omavalitsuste osa suurendamisega $\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{3}$ -le kr. 415.000, b) kinnisvaramaksu riigiosa (15%) linnadele andmisega kr. 331.492 ja c) põhiarimaksu linnades linnaomavalitsusile andmisega kr. 441.000, kokku kr. 1.187.492. See summa teeks välja 14,6% linnaomavalitsuste tulude üldsummast. 2. Aleviomavalitsusil: a) tulumaksust omavalitsuste osa suurendamisega $\frac{1}{3}$ -lt $\frac{2}{3}$ -le kr. 7.290 ja b) põhiarimaksu alevites aleviomavalitsusile andmisega kr. 22.154, kokku kr. 29.444. Sellega oleks aleviomavalitsuste tulude tõus 11,2%. Siia tuleb veel juurde isikumaksu ülemäära suurendamine või kaotamine, mis omalt poolt aitab kaasa aleviomavalitsuste tulude tõusule. 3. Vallaomavalitsusil: a) tulumaksust omavalitsuste osa suurendamisega $\frac{1}{3}$ -lt $\frac{2}{3}$ -le kr. 166.509, b) kinnisvaramaksu määra tõusuga 15 sendilt 19 sendile kr. 164.292, kokku kr. 330.801. Seega oleks vallaomavalitsuste tulude tõus 7,6%. Siia tuleb samuti juurde isikumaksu ülemäära suurendamine või selle hoopis kaotamine, mis tunduvalt aitab tõsta valdade tulusid. 4. Ajutisil maavalitsusil: a) tulumaksust omavalitsuste osa suurendamisega $\frac{1}{3}$ -lt $\frac{2}{3}$ -le kr. 411.000, b) põhiarimaksu maakondades ajutisile maavalitsusile andmisega kr. 132.000 ja c) kinnisvaramaksu määra tõusuga 15 sendilt 19 sendile kr. 173.867, kokku kr. 716.867. Seega oleks ajutiste maavalitsuste tulude tõus 16,6%.

Nagu nähtub eeltoodust, ei saavutata nende kavatsetavate summadega veel seda tulude taset omavalitsusile, mille nad omasid 6 a. tagasi. Kuid sellise tasemeni ei saagi ja ei võigi tahta omavalitsuste tulude suurendamist, kuna ka riigi tulud on vähenenud aastate jooksul.

Kõigest eeltoodust nähtub, et omavalitsuste tulude suurendamine on hädavajaline ja kiire. Seda on tunnustanud omavalitsused ise ja ka nende keskkoonidised — liidud. Ka Siseministeriumi poolt on tunnustatud omavalitsuste tulude suurendamine kiireiseloolumuliseks ning esitatud vastav ettepanek Vabariigi Valitsusele, kes on ühinenud sama seisukohaga ja Majandusministrile teinud ülesandeks asuda vastavate kavade väljatöötamisele.

Ühtlasi on tunnustatud Vabariigi Valitsuse poolt vajaliseks omavalitsuste võlgade ümberkorraldamine vajaliste suuremate ettevõtete teostamiseks, nagu hoonete kapitaalremontideks, uute hoonete ehitamiseks jne., võimaldada pikaajaline ja odavaprotsendiline laen. See on samuti hädavajaline asi ja tuleb lahendada, kuna omavalitsused on ajanud senini läbi ainult jooksvate küsimuste lahendamise ja vanade varadega ja seisavad nüüd paratamatult suuremate ürituste ja algatuste teostamise ees.

Kohtuotsuseid.

Põhiseaduse § 20 tõlgendamisest. (Riigikohtu adm.-os. t. nr. 346 I — 1935.)

Riigikohtu adm.-os. avaldatud otsuses nr. 69 — 1929 on arutatud ja seletatud Eesti kodaniku õiguse küsimust oma rahvuse määramisel. Selles otsuses ei ole Riigikohus otseselt seletanud, missuguses konkreetnes ulatuses tuleb mõista Põhiseaduse § 20 ette nähtud Eesti kodaniku õigust oma rahvuse määramisel, vaid *konstateerides*, et ei ole olemas üldist eriseadust, mis määraks kindlaks rahvuse määramise õiguse tegeliku tarvitamise õiguse ja tingimused, on Riigikohus seletanud peamiselt Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuste seaduse (RT 31/32 — 1925) § 9 põhjal, et Saksa rahvusnimekirja kodanike sissekandmist toimetatakse kodanike teadaannete põhjal, sest Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuse seadus, kui ainus seadus, mis korraldab seda küsimust, ei tee kodaniku kuuluvust teatavasse vähemusrahvuse kultuuromavalitsusse sõltuvaks kodaniku kuuluvusest selle vähemusrahvuse rahvusse, kui rassi, nagu see nähtub Riigikogu Üldkomisjoni seletuskirjast selle seaduse juurde. Samas otsuses on Riigikohus seletanud, et seadus ei näe ette kodaniku õigust oma teadaande põhjal nõuda, et teda tunnustataks kuuluvaks mõnda rahvusse, kellel ei ole Eesti Vabariigis oma kultuuromavalitsust. Selles otsuses antud seletusega on ühtlasi piiratud kodaniku õigus oma rahvuse määramiseks oma teadaande põhjal selles mõttes, et see õigus on seoses Eesti piires elavate vähemusrahvuste autonoomsete asutuste korraldamisega ja on teostatav üksnes selle rahvuse suhtes, kellel on Eesti Vabariigis kultuuromavalitsus. Nii on Riigikohus piiranud oma seletusega ka Põhiseaduse § 20 mõistmist ja nimelt selles sihis, et Ps. § 20 põhjal ei saa iga Eesti kodanik nõuda üksnes oma teadaande põhjal enese tunnustamist ükskõik missugusesse rahvusse kuuluvaks. Pärast Rahvuse kuuluvuse aluste määramise seaduse (RT 93 — 1934) maksmahakkamist, milles eriti on nähtud ette eesti rahvuse kuuluvuse alused, ei ole enam põhjust ka vä-

hemusrahvuste rahvusnimekirjade koostamise üle otsustamisel aluseks võtta üksnes Vähemusrahvuste kultuuro-mavalitsuse seaduse juhtmõtteid, nagu see on sündinud Riigikohtu varemate otsuste juures. Põhiseaduse § 20 sätte mõte ja eesmärk ei seisa mitte selles, et kaotada kõik kindlad ja objektiivsed tunnused kodanike kuuluvuse üle ühte või teise rahvusse, vaid selles, et kindlustada kõigile Eesti kodanikele, kes ei ole eestlased, võimalus oma rahvuse säilitamiseks, ning kooskõlas Põhiseaduse § 20 korraldavad Põhisead. § 21, 22 ja 23 Eestis asuvate vähemusrahvuste õiguste kaitset nende rahvuste säilitamise ja kultuurilise arenemise võimaluste kindlustamise otstarbel.

Lähtudes sellelt seisukohalt, ei saa pidada põhiseadusevastasteks seaduse või määruste reegleid, kui need peaksid nõudma rahvusnimekirjade koostamisel kodanikelt, kes soovivad ennast lasta sinna sisse kanda, seaduslikus korras tõestatud ära kirju vastavat rahvust tõendavaist dokumendest, nagu see ongi nähtud ette Rahvusnimekirjade pidamise määruse § 5, missugune määrus on antud välja Vähemusrahvuste kultuuro-mavalitsuse seaduse § 30 põhjal. Asudes seisukohale, et Põhisead. § 20 järgi on ainsaks aluseks rahvusnimekirjadesse sissekandmisel kodaniku deklaratsioon oma rahvuse kohta, jõuaksime tulemusele, mis võiks saada hädahohtlikuks vähemusrahvuste kaitse põhimõttele. Niisuguse seisukorra juures oleks ju mõeldav, et teatava vähemusrahvuse nimekirjadesse laseksid end sisse kanda kodanikud, kes tegelikult ei kuulu sellesse rahvusse, niisugusel arvul, mis kindlustaks neile enamuse, ja selle tagajärjel võtaksid oma kätte võõra vähemusrahvuse korraldamise ja kultuurilise arendamise. Põhiseaduse § 20 mõtte järgi ei saa kohustada Eesti kodanikku, kes kuulub teatavasse rahvusse, end pidama mõne teise rahvuse liikmeks, vaid iga kodanik võib vabalt jääda oma rahvuse liikmeks, ilma et sellega oleksid seotud mõned õiguse kitsendused, ja vähemusrahvuste kaitse põhimõttega on täiesti kooskõlas nõue, et vähemusrahvuste nimekirjadesse kantaks üksnes kodanikud, kes tõeliselt kuuluvad sellesse rahvusse.

Alevivolikogul peavad olema teated isikute tulude kohta nende maksustamisel isikumaksuga. (Riigikohtu adm.-os. t. nr. 205 I — 1935.)

X. alevivolikogu protokollist 28. sept. 1934 nähtub, et alevivolikogu koosolekul 24. apr. 1934 olid võetud vastu isikumaksu liigitamise alused vastavalt alevivolikogu otsusele 24. märtsist 1932 ja et nende aluste kohaselt toimetati ka 1934 isikumaksu määramist, kuid sellekohane otsus oli jäetud protokollimata üksnes sekretäri eksimuse tõttu, mispärast 28. sept. 1934 täiendati ka vastavalt alevivolikogu protokollile 24. apr. 1934. Nii tuleb käesoleval juhul õigeks võtta, et 1934. a. isikumaksu määramine on

alevivolikogu poolt üldiselt sündinud seaduslikus korras. Kaebajale J. P.-le on määratud 1934. a. isikumaksu I liigi järgi 9 krooni ja tema abikaasale O. P.-le II liigi järgi 8 krooni. X. alevivolikogu otsuse kohaselt 24. märtsist 1932 kuuluvad esimesse liiki muu seas majaomanikud — valdajad, palgalised teenijad ja teised, kes möödunud aastal on saanud tulu üle 1300 kr., teise liiki, kes on saanud tulu 1000—1300 kr. Alevivolikogu on jätnud tagajärjeta 2. nov. 1934 J. ja O. P. vastulause põhjendusel, et neil on kinnisvara, millest said küllaldaselt sissetulekut I liigi järgi maksustamiseks. Mingisuguseid andmeid ei leidu asjatoimetuses kaebaja ja tema abikaasa sissetulekute üle 1933. aastal peale kaebaja enese seletuste. Asjatoimetusest ei nähtu isegi kui kõrgelt on hinnanud alevivolikogu kaebaja tulu kinnisvarast, mis kuulub ühiselt tema abikaasale ja abikaasa emale. Selle kinnisvara tuluksuse kohta on asjatoimetuses olemas üksnes tunnistaja K. seletused, mis aga ei õigustanud kaebajat maksustama I liigi järgi ja tema abikaasat II liigi järgi. On ju õige, et alevivolikogu isikumaksu määramisel arvestab neid teateid, mis temal olemas maksukohuslaste tulu kohta, ja et need teated ei pruugi olla täpselt tõestatud, kuna maksnikule jääb õigus omalt poolt nende teadete vastu väelda, kuid käesoleval juhul ei nähtu üldse asjatoimetusest, et alevivolikogul oleksid säärased teated kaebaja ja tema abikaasa tulude kohta olnud, mis oleks õigustanud neid maksustama üht esimese ja teist teise liigi järgi.

Kuiperekonnanaseisuaametnik-vaimulik registreerib Eesti kodaniku abielu välismaalasega, loetakse abielu maksvuseks. (Riigikohtu adm.-osak. t. nr. 386¹—1935.)

Kodakondsuse sead. (RT 136 — 1922) § 19 p. 1 põhjal loetakse Eesti kodakondsusest vabastatuks välismaalastega abiellunud Eesti naiskodanikud, kui nad kahe nädala jooksul, abielu sõlmimise päevast arvates, Vabariigi piires vastavale maavalitsuse esimehele või linnapeale, välismaal viibides aga lähemale Eesti Vabariigi ametkonsulile või diplomatilisele esitajale või Siseministrile ei avalda Eesti kodakondsusse jäämise soovi. Perekonnaseisusead. (RT nr. 191/192 — 1925) § 47 teise lõike järgi, kui abiellub E.V. kodakondsusse kuuluv naisterahvas välismaalasega, suletakse vastavas perekonnaregistris temale avatud lehekülg, kui ta Kodakondsuse sead. § 19 p. 1 korras ei avalda soovi E. V. kodakondsusse jäämiseks. Nagu sellest nähtub, oleneb Eesti naiskodaniku Eesti kodakondsusse jäämine tema abiellumise puhul välismaalasega tema poolt tehtud sooviavaldusest, kuid iseenesest mõista, tuleb Kodakondsuse sead. § 19 p. 1 tähendatud ametnikul esitatud sooviavalduse kohta seisukoha võtmisel kontrollida, kas abiellumine on sündinud seaduses ettenähtud korras. Perekonnaseisusead. (RT nr. 191/192 — 1925) § 47

III lõike järgi, kui E. V. kodakondsusse kuuluva naisterahva abiellumine välismaalasega sünnib Eestis, võib seda registreerida ainult omavalitsuse perekonnaseisuametnik. Seaduse väljendus, eriti selles leiduv sõna „ainult“, ei jäta mingit kahtlust selles, et Eesti naiskodaniku abiellumine välismaalasega E.V. piires peab sündima registreerimise teel omavalitsuse perekonnaseisuametniku juures. Seepärast ainult niisugune Eesti naiskodaniku abielu sõlmimine välismaalasega Eestis on seadusepärane ja võib kodakondsusse jätmise küsimust otsustava ametniku juures arvestamisele tulla.

Kaebaja abielu Läti kodaniku M-ga on sõlmitud Eestis registreerimise teel P. koguduse perekonnaseisuametniku juures, järelikult Perekonnaseisuseaduse § 47 kolmandas lõikes ettenähtud registreerimise korra rikkumisega. Kaebaja väide, et käesoleval korral on tegemist perekonnaseisuametniku poolt toimepandud vormiveaga, mistõttu Abieluseaduse (RT 138 — 1922) § 20 põhjal ei loeta abielu maksvusetuks, on ekslik, sest käesoleval korral on vaimulik-perekonnaseisuametnik koostanud akti abielusõlmimise kohta, mida tema Per.-seisu sead. § 47 III lõike järgi ei olnud õigustatud tegema, kuna selle seaduse § 47 III lõike järgi oli õigustatud käesoleval korral abielu registreerima ainult omavalitsuse perekonnaseisuametnik, seega ei ole tegemist ainult vormi rikkumisega, vaid on koostatud akt, millel ei ole Eestis maksvust.

Ametlik osa.

Ametisse määramisi ja ametikõrgendusi:

Krim.-politsei agent Artur Mehiste on määratud assistendiks, arvates 16. jaan. s. a.

Krim.-politsei assistent Sergei Kaup on määratud vanemaks assistendiks, arvates 20. jaan. s. a.

Tallinna-Harju prefektuuri konstaabel Nikolai Raadiko on määratud krim.-politsei assistendiks, arvates 20. jaan. s. a.

Urvaste rajooni konstaabel Karl Ersto on määratud krim.-politsei assistendiks, arvates 20. jaan. s. a.

Poliitilise politsei agent Aleksander Neumann on määratud pol.politsei assistendiks, arvates 1. veebr. s. a.

Kordnik Aleksander Landberg, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Rakvere linna 3. rajooni konstaabliks, arvates 5. jaan. s. a.

Kordnik Rein Reitag, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Laatre rajooni konstaabliks, arvates 15. jaan. s. a.

Kordnik Erik Palm, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Vilo I. rajooni konstaabliks, arvates 20. jaan. s. a.

Van. kordnik Jakob Tarto, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Tallinna-Harju prefektuuri konstaabliks, arvates 20. jaan. s. a.

Van. kordnik Alfred Tiganik, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Urvaste rajooni konstaabliks, arvates 20. jaan. s. a.

Kordnik Voldemar Neljandik, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Kalvi rajooni konstaabliks, arvates 15. veebr. s. a.

Kordnik Elmar Raud, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Kärstna-Riidaja rajooni konstaabliks, arvates 1. veebr. s. a.

Kordnik Elmar Märтин, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Avinurme 1. rajooni konstaabliks, arvates 1. veebr. s. a.

Kordnik Tauno Nutt, kes lõpetanud Politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Vihula rajooni konstaabliks, arvates 1. märtsist s. a.

Krim.-politsei assistent Anton Erilane on määratud vanemaks assistendiks, arvates 1. märtsist s. a.

Piirivalve Valitsuse ülema käskkirjaga 21. veebr. s. a. on kõrgendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest järgmisse astmesse allnimetatud üleajateenijad, arvates 24. veebr. s. a.: v.a.o. August Vetesina, Voldemar Savi, Johannes Viies, Aleksander Lehesalu ja Aleksander Lensment — veltveebliteks; n.a.o. Richard Unt — van. allohvitseriks; reamehed Albert Hallikas, August Pärlin, August Tiisler, Ants Kandi, Richard Pöder ja Richard Erik — kapraliteks.

Ümberpaigutusi:

Avinurme 1. rajooni konstaabel Herbert Johani on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Saare rajooni konstaabliks, arvates 1. veebr. s. a.

Raudteepolitsei Petseri rajooni konstaabel Himar Pihelo on paigutatud ümber teenistuse huvides ja oma nõusolekul Irboska 2. rajooni konstaabliks, arvates 1. veebr. s. a.

Tartu-Valga prefektuuris on paigutatud ümber: Taheva rajooni konstaabel August Hurt oma palvel ja huvides Sangaste rajooni konstaabliks, ja Sangaste rajooni konstaabel Lembit Susi teenistuse huvides ja oma nõusolekul Taheva rajooni konstaabliks, arvates mõlemad 1. märtsist s. a.

Ametist vabastamisi:

Kriminaalpolitsei assistent Artur Sõbber on vabastatud ametist oma palvel tervislikel põhjusil, arvates 1. jaan. s. a.

Krim.-politsei van. assistent Jaak Raudsepp on vabastatud teenistusest oma palvel parandamatu haiguse tõttu, arvates 20. jaan. s. a.

Krim.-politsei assistent Leo Arting on vabastatud teenistusest tervislikel põhjusil pensionile mineku puhul, arvates 20. jaan. s. a.

Pol. politsei assistent Johannes Pürn on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. veebr. s. a.

Sõmeru 1. rajooni konst. August Schilling on vabastatud teenistusest parandamatu haiguse tõttu pensionile mineku puhul, arvates 5. jaan. s. a.

Laatre rajooni konstaabel Edgar Tamm on vabastatud teenistusest oma palvel tervislikel põhjusil, arvates 1. jaan. s. a.

Saare rajooni konstaabel August Ratasepp on vabastatud teenistusest parandamatu haiguse tõttu, arvates 1. veebr. s. a.

Irboska 2. rajooni konstaabel Otto Kuus on vabastatud teenistusest parandamatu haiguse tõttu, arvates 23. jaan. s. a.

Kärstna-Riidaja rajooni konstaabel Aleksander Muni on vabastatud teenistusest parandamatu haiguse tõttu, arvates 1. veebr. s. a.

Kalvi rajooni konstabel Karl Õuntok on vabastatud teenistusest oma palvel tervislikel põhjusil pensionile mineku puhul, arvates 15. veebr. s. a.

Vihula rajooni konstaabel A. Abner on vabastatud teenistusest parandamatu haiguse tõttu, arvates 1. märtsist s. a.

Autasu määramisi:

Tähtvere rajooni konstaablile Friedrich Kasele on määratud rahalist autasu 50 krooni kiire ja osava tegevusega varguse selgitamise eest.

Ambla rajooni konstaablile Johannes Pralits'ale on määratud rahalist autasu 30 krooni kurjategijate jälitamisel ja tabamisel ülesnäidatud leidlikkuse ju püüdlikkuse eest.

Perekonnanime- ja nimemuutmisi:

Konstaabel Johannes Tomson'i nimi ja perekonnanimi on muudetud ja määratud temale uueks nimeks ja perekonnanimeks „Juhan Tammsaar“, Jõhvi alevi rajooni konstaablile Johannes Pupp'ile — „Aavo Rajandu“, Raudteepolitsei Nõmme 1. rajooni konstaablile Eduard Kuuskmann'ile — uueks perekonnanimeks „Kuuskne“, Lustivere-Kurista rajooni konstaablile Evald Reier'ile — „Enn Reimo“, Urvaste rajooni konstaablile Alfred Tiganik'ule — uueks nimeks „Ain“, krim.-politsei assistendile Arnold Ervin'ile — „Arvo Erviku“ ja Võõpsu-Kahkva rajooni konstaablile Eduard Freiberg'ile — perekonnanimeks „Voolaid“.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) vaimuliku ja kasvatusliku sisuga ajakiri „Elutõde“, ilmub

Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Nikolai Päts;

2) informatsioonilise sisuga ajakiri „K.L. Petseri Maleva Teataja“, ilmub Petseris, üks kord nädalas; väljaandja — K.L. Petseri Maleva Staap ja vastutav toimetaja — Hugo Ploomipuu;

3) trükitehnilise sisuga ajakiri „Trükitehnika“, ilmub Tallinnas, kuus korda aastas; väljaandjad Eesti Trükiteöliste Liit, Eesti Trükiteösturite Ühing ja Graafikatööstuse Juhtide Ühing ja vastutav toimetaja — Alfred Offenbach.

Politseivalitsuse poolt on antud loa laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: Sõjaväe Majandusühisuse juhatusel Tallinnas, Pikk 11, Tartus, Küüni 3, Võrus, Jüri 24, Rakveres, Lai 17, Pärnus, Rüütli 27 ja Narvas, Malmi 1, maksvusega 31. detsembrini 1936, Põlva Majandusühisuse juhatusel Põlvas, maksvusega 31. detsembrini 1936, Tartu Linna Laenukassa juhatusel Tartus, maksvusega 26. novembrini 1936, Tallinna Linna Pandimaja juhatusel Tallinnas, Maneesi 4, maksvusega 5. jaanuarini 1937, Gustav Otto p. Laasile Paides, Turuplats 11, maksvusega 4. jaanuarini 1937, Hugo Pärnale Nõmmel, S. Pärnu 94, maksvusega 19. detsembrini 1936, Karl Gotthardi p. Trummerile Albu vallas, Aravetel, maksvusega 22. detsembrini 1936, Mats Matsi p. Arrole, Abja-Paluoja, maksvusega 31. detsembrini 1936, Karl Andrese p. Kivile, Antsla alevis, Jaani 2, maksvusega 16. detsembrini 1936, Arnold Mihkli p. Leesmann'ile, Avanduse vallas, Simunas, maksvusega 27. novembrini 1936, Valter Villemi p. Kariis'ile, Haapsalus, Karja 14, maksvusega 1. jaanuarini 1937, Nikolai Madise p. Schröder'ile Massu vallas, Kõmsil, maksvusega 10. jaanuarini 1937, Oskar Peetri p. Ritsonile Valgas, Kesk tän. 21, maksvusega 22. detsembrini 1936, Hans Andrese p. Saulile Märjamaa alevikus, maksvusega 31. jaanuarini 1937, Harald Gustavi p. Vohrmann'ile Viljandis, Tartu 6-a, maksvusega 22. jaanuarini 1937, Friedrich Hansu p. Martinson'ile Tallinnas, S. Tartu mnt. 1, maksvusega 18. jaanuarini 1937, Väike-Maarja Tarvitajateühisuse juhatusel Väike-Maarjas ja harukaupluses Kiltsis, maksvusega 31. detsembrini 1936, Paide Kaubatarvitajateühisuse „Iva“ juhatusel Paides, Pikk 1/3, maksvusega 31. jaanuarini 1937, Voldemar Juhani p. Schmidt'ile Jõgeva alevis, Suur tän. 28, maksvusega 1. veebruarini 1937, Võhma Majandusühisuse juhatusel Imavere harukaupluses, maksvusega 6. veebruarini 1937, Liisa Jaani t. Kambi'le Lihula alevikus, maksvusega 10. veebruarini 1937, ja Rudolf Augusti p. Veski'le Võrus, Jüri t. 5-b ja 16-a, maksvusega 19. veebruarini 1937; laskemoonaga kauplemiseks: Mustvee Majandusühisuse juhatusel Mustvee alevis, Tartu 25, harukauplusele Lohusuu vallas ja harukauplusele Tudulinna, maksvusega 3. jaanuarini 1937, harukauplusele Avinurmes, maksvusega 1. märtsini 1937, ja harukauplusele L.-Tähkvere v., Sadula külas, maksvusega 17. jaanuarini 1937, Jaan Johani p. Ungerson'ile Elvas, Kesk t. 31, maksvusega 23. detsembrini 1936, Ado Hansu p. Jõe-

saarele Velise vallas ja alevikus, maksvusega 26. jaanuarini 1937, Johan Johani p. Lõmps'ile Karksi-Nuias, maksvusega 30. jaanuarini 1937, Jakob Jaani p. Mikiver'ile Loksal, maksvusega 21. jaanuarini 1937, Viggo Jörgensen'ile, kes kaupleb firma „Eesti Lipp“ nime all Tallinnas, Vene tän. 11, maksvusega 14. veebruarini 1937, Iisaku Tarvitajate ühisuse juhatusel Iisakul, maksvusega 7. veebruarini 1937, Maria Antoni t. Hallaste'le Keilas, Kirikuplats 4, maksvusega 20. veebruarini 1937, ja Fromhold Johani p. Kiloman'ile Rõuge alevikus, maksvusega 28. jaan. 1937; laskemöönaga kauplemiseks ja laskeriistade parandamiseks: Ilse Jaani t. Kirn'ale Viljandis, Lossi 12, maksvusega 16. novembrini 1936; laskeriistade parandamiseks: Elmar Ado p. Vois'ile Võrus, Tartu 17, maksvusega 31. detsembrini 1936.

Politseivalituse direktori otsustega on tühistatud:

Paasvere vallas elutseva Voldemar Jaani p. Vartsen'i, Skarjatina vallas elutseva Nikolai Vassili p. Štšerbakov'i, V.-Maarja asunduses elutseva Valter Hansu p. Kreegimäe, Petseri vallas elutseva Aleksei Aleksei p. Žirnov'i, Tõlliste vallas elutseva Jaan Nikolai p. Jürgenson'i, Esna vallas elutseva Karl Hindreku p. Olo, Rakvere vallas elutseva Rudolf Gustavi p. Seinkivi, Kose v., Kriuşa k. elutseva Nikolai Aleksandri p. Jakobson'i, Rakveres elutseva Kurt Juliuise p. Johanson'i, Avanduse vallas elutseva Viktor Juhani p. Touart'i, Rakveres elutseva Aleksander Jaagu p. Ressa'i ja Richard Madise p. Lemets'i, Märjamaa vallas elutseva Johannes Kustase p. Pihu, Tartus elutseva Ernst Hendriku p. Pulga ja Richard Kristjani p. Bachmann'i ja Riisipere vallas elutseva Eduard Toomase p. Bosmann'i laskeriistalood; Uulu vallas elutseva Nikolai Karli p. Ulgas'e laskeriistaluba revolvri hoidmise ja kandmise osas ja Paides elutseva Rudolf Jaani p. Lepa, Tartus elutseva August Peetri p. Pärna ja Robert Andrese p. Ahas'e, S.-Kõpu vallas elutseva Tõnis Tõnise p. Riisenberg'i Kihelkonna vallas elutseva Peeter Karli p. Taube, Vaivara vallas elutseva Johannes Tooma p. Uustalo ja Velise vallas elutseva August Jaani p. Paavel'i laskeriistalood jahipüüsi hoidmise ja kandmise osas.

Küsimusi ja kostmisi.

„Eesti Politsei“ annab siin kõigile „E. P.“ tellijaile tasuta vastuseid. Kui keegi tellijaist soovib vastuse saada enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juurde 10-send. postmark. Toimetust jätab enesele õiguse avaldada kirjateel saadetud vastused „Eesti Politseis“, kui küsimused on põhimõttelised ja üldhuvitavad.

J. V. Küsimus 1. Kas haigeid isikuid, kes vahistatud ning keda saadetakse politseiarestimajja, tuleb lasta üle vaadata kohaliku prefektuuri usaldusarsti poolt?

Vastus 1. Vangistusseadustiku § 94 ja 95 järgi ravitakse haigeid vahialuseid riigi kulul, kergemaid haigeid ravitakse van-

gistusasutuses, tähendab ka politseiarestimajas, raskemaid haigeid, eriti aga nakkushaigeid — erilises vahialuste haigemajas, möödapääsematu vajaduse korral ka mõnes riigi või omavalitsuse haigemajas. Lähemalt on vahialuste tervishoid määratud Vangistusametite kodukorra § 126—137 eeskirjadega. Ülal tähendatud Vangistusametite ja Vangistusametite kodukorra eeskirju arvesse võttes peab vastama, et ajaistujat tõeliselt haiget vahialust politsei arestimajja vastu võttes tuleb arsti poolt mitte ainult üle vaadata, vaid vajaduse korral isegi riigi kulul ravida. Sama kord on maksev Vangistusametite § 206, 207 ja Vangistusametite kodukorra § 381 juhatusel ka eelvangistatute suhtes.

KM.

Küsimus 2. Kas on kohustatav haigete vahialuste ülevaatus pol.-arestimaja usaldusarsti (prefektuuri usaldusarsti) poolt enne vahialuste tapile saatmist?

Vastus 2. Haigete vahialuste ülevaatus enne tapile saatmist on vajalik, kuna Kohtuministri poolt 26. II 1935 antud Saate teenistuse juhtnõuude § 32 p. 1 järgi ei võeta tapile vastu nähtavalt haigeid või raskejalgseid viimases järgus ilma arstitunnistusega.

KM.

Küsimus 3. Kas on olemas haiguste nomenklatuur, milles näidatud missuguseid vahialuseid-haigeid võetakse tapi peale vastu, missuguseid mitte?

Vastus 3. Sarnane nomenklatuur puudub. Lähemaid juhtnõuude haigete vastuvõtmise üle tapile ja nende tapil edasisaatmise üle, mida Saate teenistuse juhtnõuude § 32 teise lõike juhatusel annab Vangimajade Valitsuse direktor, senini ei ole antud. Vangimajade Valitsuse ringkirjaga 5. I 1926 on küll antud näitlik loend haigusist, millega haigeid vahialuseid ei võeta tapi vastu.

KM.

Küsimus 4. Missugused arsti tasunormid on kohaldatavad vahialuste kohta tapi ülevaatuse puhul?

Vastus 4. Erilisi tasunorme ei ole pandud maksuma, mistõttu tasu tuleb maksta kokkuleppe alusel.

KM.

Küsimus 5. Kas arestimaja konstaabel võib jätta need vahialused arsti poolt üle vaatamata, kes peavad tappi minema, kuid kes seletavad, et nad on täiesti terved?

Vastus 5. Terveid vahialuseid tapile saates ei ole tarvis arstlikult lasta üle vaadata, kuna selleks puudub vajadus ja ei ole pandud maksuma säärast nõuet seadusega ega seadusliku korraldusega.

KM.

Küsimus 6. Missuguse vangla haiglasse paigutatakse haiged vahialused, kui nad põevad raskeid haigusi nagu: tiisikus, süüfilis jne.?

Vastus 6. Tallinna Keskvangimajja.

KM.

Küsimus 7. Kui vahialune jääb arestimajas haigeks ja arst

peab tarvilikuks haigemajja paigutamise, kas võib siis vahialust paigutada lähemasse linna- või maahaiglasse?

Vastus 7. Vangistusseadustiku § 94 järgi võib ka politseiarestimajas haigestunud vahialuse möödapääsematu vajaduse korral arsti korraldusel paigutada lähemasse riigi- või omavalitsuse haigemajja, kui teda ei ole võimalik üle anda lähemasse vangimajja, kus on haigemajja. **KM.**

Küsimus 8. Kas politseiarestimajas on võimalik karistada distsiplinaarmäärustiku alusel, mis on nähtud ette Vangistusseadustiku § 135—144, vahialuseid nimetatud Vang.-sead. paragrahvides ettenähtud süütegude eest? Kellele kuulub karistamise õigus, kui arestimaja ülemaks on konstaabel ja arestimaja allub otseselt prefektile?

Vastus 8. Vangistusseadustiku § 135 ja 136 on maksvad ka politseiarestimajas kinnipeetavate arestiaaluste suhtes sama seadustiku § 81 viienda lõike juhatusel. Karistuse määramise õigus kuulub arestimaja ülemale, olgugi et selleks on määratud konstaabel, kui tema ülemus, komissar või prefekt, ei ole võtnud seda vastava korraldusega oma võimkonda. **KM.**

Küsimus 9. Kas on seaduses norme, mis lubavad vahialuse rahast, kui ta on haige ja tal on arestimajas kaasas raha, kinni pidada arstile makstava visiidi tasu, kui isik keeldub arstile maksmast?

Vastus 9. Ei ole. Vahialuseid tuleb Vangistusseadustiku § 95 juhatusel ravida riigi kulul, arvatud välja Vangistusametite kodukorra § 130 teises lõikes ettenähtud eraarsti kutsumine vahialuse soovil ja kulul. Kuid ka viimasel juhul ei ole õigust vangistusametuse administratsioonil vahialuse nõusolekuta viimase rahast kinni pidada arstitasu, sest säärasel juhul abistab administratsioon vahialust ainult arsti kutsumisel, kuna tasu küsimus jääb arsti ja vahialuse eravahekorraks. Kuna Vangistusseadustiku järgi antakse riigi kulul arstiabi ainult ajaistujatele vahialuseile ja eelvangistatuile, siis ei ole alust seda laiendada nende isikute suhtes, keda Heakorra ja julgeoleku seaduse § 291 põhjal peetakse politseiarestimajas väljamagamiseks. Viimaseile arstiabi andmine vajaduse korral toimub nende oma kulul, mille hulka ei tule arvata arstlikku ülevaatust kas õnnetusjuhu kohta protokollil koostamisel või mõne süüteo selgitamiseks juurdluse toimetamisel. Kuid ka viimaste hoiul olevast rahast nende nõusolekuta ei või maksta arstitasu, vaid neilt tuleb see nõuda vastavas korras sisse. **KM.**

Küsimus 10. Kas Vangimajade Valitsuse ringkiri 5. I 1926 nr. 1 on maksev?

Vastus 10. On maksev, kuna ei ole vastolus Vangistusseadustikuga ega ei ole ka tühistatud. **KM.**

Küsimus 11. Kas politseijaoskonda toodud isikuid, kellel on pealtnäha vigastusi, haavu jne., tuleb lasta üle vaadata arsti poolt vigastuse kindlakstegemiseks enne arestimajja paigutamist?

Vastus 11. Vahistatud, kellel on pealtnäha vigastusi või haavu, mis vajavad arstiabi, tuleb politseiarestimajja vastu võttes lasta arstlikult üle vaadata. Kas arstlikku ülevaatust ja neile arstiabi andmist toimetada kohe arestimajja toimetamisel või hiljem, oleneb vigastuste või haavade iseloomust ja sellest, kuivõrd kiiresti haige vajab arstiabi. Kui haavad või vigastus on vägivaldselt tekitatud, siis on nende arstlik ülevaatus vajalik ka juurd-luse korras süüteo selgitamiseks, kuna kehavigastuste tekitamine, ka siis, kui need on kerged, kuuluvad avalikus korras jälitavate süütegude hulka. Samuti võib arstlik ülevaatus vastavais eriseadusis ettenähtud juhtudel vajalik olla ka õnnetusjuhtude kohta protokoll koostamisel.

KM.

Küsimus 12. Äriomanikule on antud Politseivalitsusest luba oma äris kauplemiseks laskeriistade ja -moonaga. Kas tuleb samal äriomanikul muretseda veel eraldi luba kohalikul prefektilt kauplemiseks jahipüssirohuga samas ruumis, nagu seda näeb ette Lõhkeainete sead. § 25?

Vastus 12. Ei ole tarvis, kuna senini on Politseivalitsuses laskeriistadega ja -moonaga kauplemiseks loa väljaandmisel mõistetud laskemoona all ka jahipüssirohtu.

A. U. Küsimus. Lahkamist toimetanud arstile annab politseikomissar vastava tunnistuse. Kes on kohustatud andma tunnistust lahkamise läbiviimisest, kas politseikomissar, kelle piirkonnas leiti laip ja kes toimetab juurdlust, või politseikomissar, kes tegelikult toimetab lahkamist?

Vastus. Tunnistuse lahkamise toimetamise üle annab arstile see politseikomissar, kelle korraldusse saadeti laip lahkamise toimetamiseks.

N.

Konstaabel M. K. Küsimus. Hoolekandesead. § 10¹ (RT 43 — 1935) näeb ette, et ravikulud nõutakse sisse adm.-korras isikutelt või nende eest hoolt kandma kohustatud isikutelt. Kas „hoolt kandma kohustatud isikutelt“ mõiste alla käib perekonnapea vastutus ala- ja täisealiste laste, naise ja oma vanemate kohta, või on nende vahel mingisugune erand, mis ei luba adm.-sissenõudmist? Kellelt võib § 10¹ mõiste järgi ravikulud adm.-korras sisse nõuda?

Vastus. BES järgi on kohustatud hoolt kandma: 1) abielumees abielunaise eest (§ 9 ja t.); 2) abielunaine abielumehe eest, kui mees vajab hoolekannet (§ 8 p. 3); 3) vanemad laste eest (§ 199 ja t.); 4) lahutatud vanemate laste eest isa ning juhul, kui isal pole selleks võimalusi, emal aga on varandus, siis ema (§ 200); 5) väljaspool abielu sündinud laste eest isa, kui aga isal pole varandust, siis ema (§ 167—172); vanemate eest lapsed (§ 209). Vaeslaste eest, kui järele jäi varandus, kannavad hoolt hooldajad (§ 379). Neilt isikuilt tulebki sisse nõuda hoolekandekulud adm.-korras Hoolekandesead. § 10¹ järgi. Muile isikuile see kohustus üldiselt ei laiene.

J. K.—t.

R. Küsimus. Kas Kaitseseisukorra s. § 10¹ põhjal vabastatud ametnik on õigustatud saama kolme kuu palga?

Vastus. Ei ole. Selle kohta on Riigikohus seletanud järgmist (Riigikohtu adm.-osak. toim. 572 II — 9/26. oktoobrist 1934): Ametnik, kes oli teenistusest vabastatud Vabariigi Valitsuse poolt Kaitseseisukorra seaduse § 10¹ (RT 26 — 1934) põhjal, mitte aga parandamatu haiguse tõttu (Riigiteenistuse seaduse § 22, RT 149 — 1924), ei ole õigustatud saama kolme kuu palka, sest Kaitseseisukorra täiendamise seadus, millega pandi maksuma tähendatud § 10¹, ei näe ette mingit kolme kuu palga või rahatasu maksmist riigiteenijatele pärast teenistusest vabastamist. Kuigi riigiametnik enne Vabariigi Valitsuse otsust tema ametist vabastamise kohta oli palunud ennast vabastada teenistusest parandamatu haiguse pärast, ei anna see asjaolu siiski alust tema suhtes Riigiteenistuse seaduse § 22 kohaldamiseks, sest tegelikult on ta vabastatud teenistusest mitte parandamatu haiguse pärast, vaid sootuks muil põhjusil (vt. J. Valge, Riigikohtu administratiiv-osakonnas 1933. ja 1934. a. lahendatud küsimusi, lk. 15).

K. S. Küsimus. Kas kino, kus etendused on katkestatud üle kahe kuu, kuulub sulgemisele?

Vastus. Kinoseaduse (RT 17 — 1935) § 4 p. 3 põhjal võib Siseminister võtta tagasi avamise loa, kui kinos etendused katkestatud ning katkestamine kestnud mõjuva põhjuseta kaks kuud. Sellest järgneb, et kino loa äravõtmine oleneb Siseministri äranägemisest, kui on tegemist kinoga, mis on olnud kinni mõjuva põhjuseta üle kahe kuu. Minister võib, arvestades kõiki asjaolusid, loa tagasi võtta, ta ei ole aga sunnitud seda tegema. Missuguseid põhjusi Siseminister seejuures loeb mõjuvateks, oleneb tema äranägemisest, kusjuures asjast huvitatud isikul jääb muidugi õigus kaevata Riigikohtusse Siseministri vastava otsuse peale. Sellest järgneb ka, et loa tagasivõtmine kuulub nimelt Siseministrile, mitte aga kohalikule politseiprefektile, kelle ülesandeks on vaid ette kanda sellest, et teatavas kinos on katkestatud etendused ja et see katkestamine on kestnud neil ja neil põhjusil nii ja nii kaua. Sõna „luba“ ei tähenda tunnistust, vaid kinopidamise õigust nende kinode suhtes, mis teotsesid 1. jaan. 1935 ja mis Kinosead. § 23 põhjal ei vajanud edasiteotsemiseks avamisluba, kui nad muidugi vahepeal pole muutnud omanikku või neilt pole ära läinud kinopidamise õigus.

J. P. Küsimus. Kas Riigi ja omavalitsuste teenijate pensioniseaduse põhjal pensionisaaja kuulub isikumaksu alla?

Vastus. Valla- ja maakonna-omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse (RT 18/19 — 1920 ühes hilisemate muudatuste ja täiendustega) § 9 alusel on isikumaksust vabad riigi, omavalitsuse või eraasutuste hoolekandel ülalpeetavad, samuti ka riigi või omavalitsuse paiuki või abiraha osalised isikud. Riigikohus oma 22. novembri 1935 otsuses (adm.-

t. nr. 189¹ — 1935) leidis, et nimetatud § 9 ei ole nähtud ette pensionäre ja et viimaseid ei saa võrrelda paiuki ja abiraha saajatega, sest pensioni õigus on ka isikuil, kes omavad varandusi, mistõttu otsustas J. P. kaebuse E. alevivolikogu otsuse vastu temale kui pensionärile isikumaksu määramise asjas tagajärjeta jätta. Sellest Riigikohtu otsusest tuleb järeldada, et Riigi ja omavalitsuste teenijate pensioniseaduse põhjal pensionisaajad kuuluvad isikumaksu alla.

E. D.

M. v—s. Küsimus. Kas võib vallavalitsus maksukohuslase palvel pikendada Maal asuvate kinnisvarade maksuseaduse § 10 põhjal võetava lisakinnisvaramaksu tasumise tähtaega, või peab seda tegema vallavolikogu?

Vastus. Maal asuvate kinnisvarade maksusead. (RT 53 — 1933) § 20 järgi on maksumäär ajal asutusel õigus maksukohuslase või vastutaja palvel pikendada protsentide või 1/2 %-ga kuus maksuvõla tasumise tähtaega kuni viie aastani. Sama sead. § 11 järgi maksumäär ajaks asutuseks vallas on vallavalitsus. Need eeskirjad käivad nii kinnisvaramaksu (§ 9) kui ka lisakinnisvaramaksu (§ 10) kohta. Järelikult kuulub maksuvõla pikendamine vallavalitsuse, mitte vallavolikogu võimkonda, kui tähtaeg ei ületa viit aastat. Üle viie aasta ei ole pikendamine üldse võimalik, vaid siis võib kõne alla tulla võla kustutamine volikogu poolt § 20 teise lõike alusel.

J. K—t.

L. v—s. Küsimus. Kohalik metsäülem rendib elanikele välja ühekordseks niitmiseks riigimetsa sihid ja metsa vahel olevad lagedad kohad. Nimetatud heinamaatükid on kui riigimetsa maa-ala ja on hinnatud koos riigimetsaga. Eraldi need maksualuste maade nimistus ei seisa. Metsäülem saadab vallavalitsusele nimekirja, kellele need tükid on niitmiseks antud, ja ka puhtakasurublade arvu teedekapitalimaksu võtmiseks. 1) Kas tähendatud heinamaa rentnikud on kohustatud teedekapitalimaksu maksuma ja kas vallavalitsusel on õigus neid maksustada teedekapitalimaksuga, sest maa, mida nad kasutavad, annab tasuta, vastava seaduse põhjal, sillatruupide ehitamiseks puumaterjali; 2) kas metsäülemal on õigus nimetatud riigimetsa sihte ja lagedaid kohti hinnata p-rublade ja 3) kas vallavalitsus on õigustatud metsäülemalt saadud andmete põhjal kodanikele maksu määrama, või tuleb aluseks võtta katastri andmed?

Vastus. Maanteede sead. § 30 (RT 48 — 1930) järgi võetakse riigimetsadelt lisakinnisvaramaksu maavalitsuse teedekapitali heaks, sest riigimets sama sead. § 31 (RT 48 — 1928) alusel ei võta osa § 25 ja 26 (RT 48 — 1928) ettenähtud teetegemisest naturaalkohustuse alusel. Riigimetsa, tagavara heina- ja karjamaade ning rootalade kasutamise määruse (RT 18 — 1933) § 10 järgi kannab väljarenditud riigimetsa heinamaadele langevad avalikud maksud heinamaa rentnik. Järelikult on riigimetsa heinamaa rentnikud kohustatud maksuma teedekapitali lisakinnisvaramaksu nende käes rendil oleva maa puhtakasurublade kohaselt.

Liikumata varanduste maksusead. teostamiseks valla-alevivalitsus-tele antud juhatuskirja (RT 89 — 1923) § 4 ja Maanteede sead. muutm. sead. § 30 elluviimise ja teostamise määruse (RT 37 — 1934) § 4¹ kohaselt saadab metsaülem vallavalitsusele isikute nimestiku, kellele maad kasutada antud. Vallavalitsus on õigustatud maksustama kodanikke teedekapitali lisakinnisvaramaksuga tähendatud nimestikkude järgi, arvutades maksu suuruse katastri andmete alusel.

N.

K. v—s. Küsimus 1. Kas võib vabatahtliku tuletõrje ühingu juhatuse liige olla teisest vallast?

Vastus 1. Vabatahtliku tuletõrje ühingu kehtiv normaalpõhikiri ei nõua, et ühingu liige peab olema elukohaga ühingu tegevuspiirkonnas, ei nõua ka, et ühingu juhatuse liige peab olema ühingu juhatuse asukohast. Põhikirjas määratud juhatuse asukoht on juhatuse ametlik asukoht asjade ajamiseks, ei tähenda aga juhatuse liikmete elukohta.

Küsimus 2. Kas võib peamehe ja esimehe amet olla ühe isiku käes?

Vastus 2. Kehtiv normaalpõhikiri ei keela valida peameest juhatuse esimeheks.

Konstaabel A. Küsimus. Rahvamajade sead. § 21 põhjal on rahvamajades keelatud alkoholsete jookide müümine ja tarvitamine. Alkoholimüügi sead. § 47 põhjal kohalik maksuinspektor annab pidude ja näituste kestuseks loa alkoholsete jookidega kauplemiseks seltsidele ja ühingutele. Seltsid, ühingud või muud koondised korraldavad pidusid rahvamajas ja võtavad peo kestuseks loa alkoholsete jookidega kauplemiseks ja kauplevad rahvamajas nimetatud jookidega. Kuidas saaks sel juhul teostada Rahvamajade sead. § 21 täitmist?

Vastus. Rahvamajade sead. (RT 53 — 1931) § 21 järgi on rahvamajade võrku kuuluvates rahvamajades keelatud alkoholsete jookide müümine ja tarvitamine. Selle järele, et see eeskiri leiaks täitmist, valvab, samuti nagu rahvamaja tegevuse üle üldse, rahvamaja juhatus. Järelevalve selle üle, et rahvamaja kasutamisel seaduse eeskirjad leiaksid täitmist, on Haridus- ja Sotsiaalministeeriumil ning vastaval koolivalitsusel (§ 24). Alkoholimüügi sead. (RT 16 — 1935) § 47 alusel võidakse pidude jne. pidamiseks alkoholimüügiks luba anda ikkagi ainult seesugustes kohtades peetavate pidude puhul, kus alkoholimüük üldiselt pole keelatud. On luba eksikombel antud alkoholimüügiks rahvamajas, ei saa seda luba kasutada. Juhatusel on säärasel korral õigus ja kohustus tarvitada kõiki seaduslikke vahendeid alkoholimüügi keelamiseks, vaatamata loale.

J. K—t.

T. v—s. Küsimus. R. T. nr. 1 — 1932 avaldatud juhtnõu-ride järgi on vallaomavalitsustel õigus võtta metsaraiumisilt äri- lisiks otstarbeiks tööstusmaksu 2% kasvava metsa ostuhinnast. Kas riigi metsatööstus kuulub maksustatavate tööstuste hulka või mitte?

Vastus. Riigi metsatööstuse põhimääruse (RT 197/198 — 1925) § 5 järgi riigi metsatööstus on vaba igasuguseist avalikest riigi-, äri- ja tööstusmaksudest, kuid sama paragrahvi järgi „kogukondlike maksude alla kuulub riigi metsatööstus üldistel alustel.“ RT 1 — 1932 avaldatud juhtnõõride p. 2 järgi kuuluvad maksu alla ka tööstused, mis vabastatud riigi põhiarimaksust. Kuna kõnesolev maks on kogukondlik maks, siis ülaltähendatud seaduse ja juhtnõõride täpse sõnastuse järgi kuulub riigi metsatööstus maksu alla, mis on nähtud ette juhtnõõride ptk. III p. 28.

J. K—t.

A. U. Küsimus. Rändkinopidaja filmiaparaat on vaadatud üle Aval. ehit. püstit. määr. § 23 kohaselt tehnilises komisjonis. Kas omanik on kohustatud muretsema loa Kinoseaduse kohaselt kino avamise kohta? Kui luba on vajalik, kas selle muretsemise kohustusest vabastab asjaolu, et rändkinopidaja korraldab segasisulise ettekande: heliplaadimuusika, film, teaduslik kõne, tants jne.?

Vastus. Kinoseaduse (RT. 17 — 1935) § 1 ja 2 põhjal võib kino avada ainult Siseministri loal, kusjuures seda luba ei vajanud Kinoseaduse maksmahakkamise ajal teotsenud ja kuni 1. jaan. 1935 avatud kinod. Rändkinosid kehtiv seadus üldse ei tunne, mistõttu ei saa ka Siseminister luba anda rändkinode avamiseks ja pidamiseks, ükskõik kas rändkinoaparaatide kasutamiseks on vastava komisjoni luba või mitte. Kui sarnane rändkinoaparaadi omanik tahab korraldada segasisulise ettekande, käib selle korraldamine Avalikkude ettekannete sead. (R.T. 43 — 1923 ja 11 — 1935) eeskirjade alla.

P. v—s. Küsimus. Kas käivad linna adm.-piires asuvad vallaomavalitsuse päralt olevad hooned: vallaomajaja, vanadekodu ja algkoolimaja ja nende juurde kuuluvad krundid linnaomavalitsuse kasuks kinnisvarade hindamise maksu alla ja millisel määral?

Vastus. Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse (VSKK 1917, nr. 274, art. 2010) § 4 põhjal käivad kinnisvarade hindamismaksu alla kõik linna piirkonnas asuvad kinnisvarad, arvatud välja: 1) vaimulikkude asutuste ja seltside varandused, mis määratud otseseiks usulisiks tarbeiks (kõigi uskude kirikud ja palvemajad, matmispaigad jne.); 2) hariduslikeks, heategevaiks ja arstimise otstarbeiks määratud, samuti ka teaduslikele seltsidele ja asutusele kuuluvad majad, kuivõrd neid ei kasutata tulu saamiseks, ja 3) raudteealune maa ja raudtee maa-alal raudtee liikumise tarveteks ehitatud majad, samuti ka raudtee päralt olevate puukoolide maa. Sama paragrahvi juurde kuuluva märkuse põhjal käivad riigimajad neis osades, mis võetud valitsuse asutuste alla, poole vähema hindamismaksu alla kui muud kinnisvarad. Sellest järgneb, et toodud küsimusele tuleb vastata jaatavalt, kuivõrd käesoleva paragrahvi teine punkt

ei võimalda teha erandeid vanadekodu ja algkoolimaja suhtes üldisel alusel, mitte aga seetõttu, et need kinnisvarad kuuluvad vallale. Maksu määrad on nähtud ette sama seaduse § 7 ja 6. Maksumäärajaks on linnavolikogu (§ 2).

Väljaandja: *Siseministeeriumi Administratiivala Kirjastus.*
Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

- Riisman, Rudolf Jaani p., kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 227, v. a. Kaitseväe üend. õppeasutuste ülemalt 23. 1. 32. a. (45857)
- Ige, Aleksei Aleksei p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1317, v. a. Viljandi kaitseväe ringkonna ülemalt 7. 7. 32. a. (45855)
- Pusik, Karl Jüri p., kaitsev. vabastamise tunn. nr. 11185, v. a. Viljandi maak. rahvav. ülemalt 18. 10. 20. a. (33564)
- Maaasing, Oskar, kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 3495, v. a. Tallinna Garnisoni komandandilt ja Vahipataljoni ülemalt 29. 7. 33. a.
- Tamm, Edgar Karli p., legitimeerimiskaart nr. 14127, v. a. Tartu Ülikooli valitsuselt 11. 9. 34. a. (46204)
- Alevit, Johannes Joosepi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9735, v. a. Järva maakonna rahvaväe ülemalt 29. 11. 20. a. (33565)
- Rosvelt, Voldemar Maria p., III järgu reservväelase tunnistus, v. a. 27. 10. 30. a. (33566)
- Oja, Johan Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 151/1283, v. a. Sakala jalaväe rügemendi ülemalt 9. 5. 24. a. (33570)
- Muuk, Aleksander Jaagu p., Kaitseliidu liikmekaart nr. 3163/22968, v. a. Järva maleva pealikult 17. 4. 33. a. (33571)
- Las, Johannes Miina p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 7160, v. a. 2. jalaväe rügemendi ülemalt 5. 10. 23. a. (46205)
- Timmermann, Julius Jaani p., kaitseväest vabast. tunnistuse duplikaat nr. 654, v. a. Tartu kaitsevääringkonna ülemalt 4. 2. 32. a. (46206)
- Lesberg, Eduard Kristjani p., kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 5, v. a. Lääne maakonna rahvaväe komisjoni poolt 16. 3. 26. a.
- Vants, August Ado p., kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 10255, v. a. Harju kaitsevääringkonna ülemalt 17. 9. 29. a. (46209)
- Amus, Jakob Kaarli p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1635, v. a. Soomusrongide suurtükiväe inspektorilt 28. 4. 20. a. (33568)

Kevadhooajaks soovitame:

Moodsaid siid- ja villaseid kleidiriideid,
Parimates mustrites trükitud riideid,
Suures valikus siid-mantliriideid, voodreid jne.

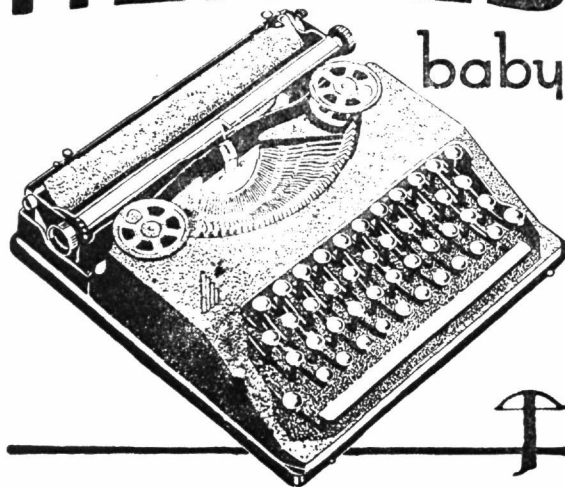
U.-Ü. „Kudur“ Vennad Besprosvanny & Ko.

Tallinn, Veerenni 29, tel. 467-59.

Kaubad saadaval üle maa.

HERMES

Uus kaasaskantav
kirjutusmasin

baby

100% Sveltsi pretsisioontõõs

Kõrgus 6 sm, kaal ühes
teraskohvriga 3,5 kg,
võllilaius ja tähestik
harilikud. Täiuslikum
tehniline saavutus vaa-
tamata väikesele kogule

Ideaalseim
„PORTABLE“
masin

HIND KR. 150.—

Ainuesindus Eestis

† O.-Ü. SYSTEMA
Tallinn, Lai 9

Parimad ameerika ja euroopa kirjutusmasi-
sinad, rotaator-paljundajad ja arvemasinad

Kinnitusselts

„TALU“

Tallinnas, Estonia puiestee nr. 27.

(Estonia teatri vastas)

Telefon 459-07 ja 459-09.

Toimetab tule-, elu-, õnnetusjuhtumite-, tööliste-,
murdvarguste-, koduloomade-, rahe- ja klaasikind-
lustusi.

Esindajad igas linnas ja vallas.

BALTI PÄÄSTESELTS

Tallinnas, Hollandi 48. Tel. 310-10

Merehätta sattunud laevade abistamine.

Tuukri-järelevaatused. Pukseerimine.

BALTI PÄÄSTESELTSI EESTI RANNASÕIDU LIIN

Tallinnas, Viktooria sild nr. 3. Tel. 306-85.

Ühenduse pidamine mannermaa ja saarte vahel I klassi reisijate- ja kaubaveoaurikutega.

A/l. „Eestimaa“ — Tallinna-Rohuküla-Kuressaare liinil,

A/l. „Dagmar“ — Tallinna - Kärdla - Orissaare - Taaliku
Triigi - Sõru - Panga - Ninase - Vaigu-
Kihelkonna liinil.

A/l. „Grenen“ — Tallinna - Heltermaa-Kuivaste - Virtsu-
Kuressaare - Pärnu liinil.

MATUSETALITUS

A. MELDORF

Tallinn, V. Tartu mnt. 1. Tel. 463-33.

Puusärke suures valikus.

Oma surnuvankrid, hauakaunistused jne.

Matmistarvete ja dekoratsioonesemete
tööstus

Joh. Jürvetson

Tallinn, Lennuki 5, tel. 445-06.

Rätsepaäri **JULIUS KULL**

Tallinn, Suur Karja 6-3. Tel. 468-37.

Laos suures valikus inglise moodsaid riideid.

K. GRAUDIN

Malmi- ja vasevalamise vabrik

KONTOR:

Tallinnas, V. Pärnu mnt. 7-3
Telefon 430-34

VABRIK:

Tallinnas, Endla tänav 75
Telefon 435-35

Tuntud rätsepaäri

Fa Schwartz

Tallinn, Kullasepa t. 9, tel 443-03.

Ainult tellimise peale.

Suurim valik uudiseid kodumaa vabrikuist.
Kõrgeväärtuslikud inglise kupongid alati
kohal.

Trikoo- ja sukavabrik

Tallinn, Kopli t. 22. Tel. 439-62

„Estotrikoo“

Agfa fototarbeid

müügil igas fotoäris.

Metsaäri Ernst Bergmann Tallinn, Vabadusplats nr. 7,
Eka maja.
ostab propse Pärnu sadamas ja Pärnu rajooni raudteejaamades.
Esindaja Pärnus **J. Varrik, Gustav Adolfi tn. nr. 2.** II korral, tel. 599

Pudukauba ladu
F. Braschinsky & Pojad. Soovitab mitmesugust
Tallinn, Väike Karja 12, telef. 436-90. pudukaupa.

Tshehoslowaki Centrokomise V. Švec.
Import Agentuur. **Eksport**
Tallinn, Vene t. 19. Telef 458-99.

A-S. VILL — Narvas. Telefonid: juhatus 70
müük 161
Tallinna esindus ja ladu — Suur Karja 20, tel. 450-39.
Valmistame meeste ja naiste ülikonna- ja kostüümiriideid villast ja siidist.
Värvimine ja märtseriseerimine. Lõnga müük suurel arvul.

Estonia Valge Saal

Igal õhtul kabaree, tants ja muusika.

Külastage **B. Rubanovitsh'i** valmisriiete-äri

Tallinnas. Harju 22/24, telefon 436 95.

Alati rikkalikus valikus naiste ja meeste valmisriideid.
Tellimised täidetakse kiirelt ja korralikult. Soodsad ostutingimused.

Kartuliühingute Liit.

Tallinn, Müürivahe 16, telef. 445-54.

Piirituse valmistus, puhastus, eksport.

Kopenhaagenis. CHR. JENSEN Riias.

Telegr.-aadr. „Russjensen“. Tallinn, Pikk 36. Kõnetr. 442-73, 442-72, 442-71

Laevaomanik. Laevamaakler. Laevade tühjendamise ja täitmine.

ESINDUSED: Det Forenede Dampskibs-Selskab. A-S., Kopenhagen.

Skandinavien-Amerika Linien, Kopenhagen.

Wesmans Havaribureau A-S, Oslo.

Koolitarvete- ja Kirjastusühing „TÖÖKOOL“

Tallinn, V. Roosikrantsi tän. 3.

Soovitab: igasuguseid õpperaamatuid ja koolitarbeid
suures valikus.

Välismaa kirjandus Raamatud keelte õppimiseks. Venekeelseid
teaduslikke raamatuid. Saksakeelsed raamatud ja ajalehed tänavu 25% odavamad.

Kluge & Ströhm,

raamatukauplus. Tallinn, Pikk 9, postkast 101.

A|S. Briti-Eesti Metsatööstus

(British Estonian Timbre Co. Ltd.)

Lauaekspord. Tallinn, Estonia puiestee 15 — 1.

Telefonid: 469-51, 469-57.

Plakatitrükk ja karbitööstus

M. Dresselt ja A. Krik.

Tallinn, S. Karja 21, tel. 452-96.

Plekitööstus - Litograafia G. LINHOLM.

Tallinn, V. Kalamaja 32, telefon 439-93.

Valmistab igasugu plekk-artikleid ja teeb kõiksugu stantsimistöid nii
trükitud, värvilisest kui ka valgest plekist.

Jalanõude äri
A. Adamka

Tallinn, Harju 26, tel. 436-26.

Soovitab moodsaid daamide
ja
härrade jalanõusid.

EESTI NÖÖBITÖÖSTUS
„MERKUR“

TALLINN, S. TARTU 69. TELEFON 306-74.

*Valmistab kodumaa kunstsarvest iga seltsi naiste ja meeste
nööpe suures ja maitserikkas valikus.*

Valmisriiete suuräri

K-m. „Erpe“

Tallinn, Viru tän. 22.

Soovitab suures valikus igaks
hooajaks daamide ja härrade
valmisriideid.

Tellimiste vastuvõtmine. Hinnad
möödukad. Järelmaks võimalik.

A. Schein & Ko

Metsaeksport.

Tallinn, Raua 42/6.

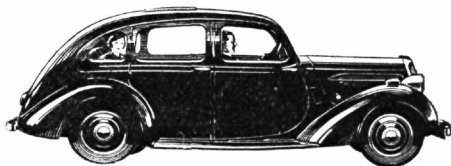
Tel. 305-70, 305-78.

Studebaker ja Standard

on
1936. a. eelistatumaid autosid.

Esindaja Eestis:

Joh. Freybach, Tallinn, V. Karja 8.

$\frac{A}{S}$ H^Y Moser & K^O

PIKK TÄNAV 19, TELEFON 437-47

Soovitab rikkalikus valikus tasku- ja käekelli maailma-kuulsa H-y MOSER & Co-ie vabrikust Le Locle Schweiz. Seina-, laua- ja äratuskelli. Kette ja käevõrusid, kuld- ja hõbeasju. Parimat rootsi kristalli.

Jällemüüjaile meie oma kelli müügiks ei anna, mispärast neid saab ainult meie juurest.

Artur - Karl Herodes.

Tallinn, Vana Viru tän. 3.

Telef. 450-11, 462-10.

Alaline suur ladu:

tapeete, tammeparketti, abjupotte.

Metlahi põranda- ja seinaplaate.

„Dermas“-põrandate valmistam. kivi-,
puu-, aspestmassist.

EESTI ÜHION
TALLINNAS

Suur Karja tän. 18, tel. 445-10.

KÕIK KINNITUSALAD.

**Mehaaniline
saapaparandus-
ja kiir-tallutamistöökoda.**

Tallinn, S. Karja 2, tel. 445-67.

Whishaw Ltd.

Tallinn, Narva mnt. 58.

EKSPORT:

lina ja linaseeme.

IMPORT:

kanep, sisal jne.

THOMAS CLAYHILLS & SON

asutatud 1633. a.

TALLINN, Olevimägi nr. 14.

Telef. 435-23, 435-25;

Laod 306-35, 306-97, 310-25.

Kaupade osakond: Heeringad, sool, suhkur, riis, jahu, manna, vaik, seebikivi, koloniaalkaubad. } Tel. 435-25
Määrdeõlid ja teised naftasaadused.

Sepa- ja aurusõed, koks, küttepuid. Ehitus- ja } Tel. 435-23
metsamaterjalid. Kaupade eksport.

Laevasõiduosakond: Tel. 435-26, 435-58

Ekspeditsiooniosakond: Tel. 435-21, 435-59.

Noorte Punase Risti nahatöökoda

TALLINN, NIGULISTE 12, TELEFON 472-85.

Soovitame kunstimaitselisi nahktöid:

albumeid, kirjamappe, karpe, käekotte jne.

Eriti soodsad kingituseks ja mälestusesemeiks.

Tellimised täidetakse kiirelt.

Eestimaa Kinnitus A.-S. „EKA“

**tule-, elu- ja teised
kindlustuspoliisid**

kindlustavad Teid ja Teie perekonda igasuguste õnnetuste korral.

Pudu-, moe- ja manufaktuurkauba
suurladu E. LERENMANN

Tallinn, S. Karja 10, tel. 446-43.

Soovitatav kodumaa vabrikute:

A.-S. „RAUANIIT“i

A.-S. Kindavabrik „SIMPLEX“i

A.-S. Sukatööstus „COTTON“i j. t.

saadusi ning rikkalikus valikus välismaa pudukaupa ja villast lõnga.

Müük suurel arvul.

Joaveski Puupapivabrik Virumaal

Soovitatav igasuguses sortimendis

valget puupapi-kartongi

KONTOR : Tallinn, Lubja 9-a,

telefon 308-84.

Masinaehitusevabrik

A./S. **FRANZ KRULL**

TALLINN, Kopli 68, tel. 425-35 Osakond TARTUS, Raekoja 13, tel. 17

Valmistab võistlemata headuses iga seltsi:

Masinaid, seadeid, aurukatlaid ja põllutööriistu. Uudisena veskimasinad, tekstiiltööstusmasinad, viljapeksu-masinad ühes ristikkeina-seemnepeksu seadeldistega. Kõrgeväärtuslik malm ja vasevalu. Keskkütte katlad ja radiaatorid. Nõudke hinnakirju ja eelarveid.

Inglise niitide ainuesindus
Eestis

The Central Agency, Ltd

Tallinna osakond, Lai t. 5

Soovitab

„ANKUR“-käsitöölõnga

„KETT“-õmblusniiti

„C.M.S.“

S. Katz

Tallinn

Kudumisetööstus

ja lõngaladu

Merepuiestee 17. Tel. 313-29

„**Union**“

auru-riidevär-
vimise, dekateer-
imise ja keemi-
lise puhastamise
tööstus.

Tallinn.

Väike Karja 1, tel. 444-99. ☎

M. Alperowitsch & Ko.

Majatarvete, tapeetide
ja ahjupottide ladu.

Tallinn, V. Roosikrantsi 5,
tel. 452-98.

A.-S. „EESTI-AGA“

JUHATUS: VENE TÄNAV 11-A, TELEFON 441-33

TEHASED: PÕHJA 5, MIINISADAM, TELEFON 439-96

ERIALA: hapniku ja atsetüleenigaasi valmistamine ja kõigi nende gaasidega seotud seadete ja aparaatide müük, näiteks: šveisimis-aparaadid ja materjalid, tuletoornide, vedurite jne. valgustusseade. Rootsi karbiit mark „Ljunga Stjärn“ igasugus. tükkides laos alati saadaval.

METALLIDE ŠVEISIMISE KOOL

T. K. W.

Moodsaid ja mugavaid
jalanõusid „**Flamingo**“ saadaval
üle Eesti parimates jalanõudeärides.

Kalaekspord JOHANNES VANAASE

Tallinn, Toom-Kuninga 24, tel. 461-45.

Igasugu suitsu- ja värske kala ost ja müük.

Th. Grün & Ko.

Tallinn, Harju 28.

Tel. 436-03.

Kulla- ja kellasepäri.

Kondiitriäri ja kohvik E. PLASMANN, end. G. Heinmann

Tallinn, S. Karja 4.

Soovitab mitmekesiseid ja maitsvaid kondiitrisaadusi parimas kvaliteedis. Tellimise peale: torte, jäätist, magussööke.

Schenker ja Ko.

Rahvusvahelised Transpordid.

Tallinn, Rataskaevu 22.

Tel. 443-63, 443-64, 443-65.

NARVA LINAKETRAMISE MANUFAKTUURI

KONTOR: TALLINN, JAANI 11

Valmistab linaseid riideid:

pesu-, voodi-, laua-, kleidi-,
mööbli-, käterätiku- jne. ning

uuemates mustrites:

päevatekid, põrandavaibad,
voodiesised vaibad, põranda-
riided.

Müügil kõigis suuremates manufaktuurärides üle maa.

EESTI KIVIÕLI A-Ü.

SUURIM ÕLITÖÖSTUS EESTIS

JUHATUS JA
MÜÜGIOSAKOND:

Tallinn, Jaani 6, telef.
463-05, 464-50, 465-56,
462-04.

Kaubamärk.

TEHASED JA
KAEVANDUS:

Kiviõli jaam, telefon:
Sonda 15.

SAADUSED:

Kõrgeväärtuslik kütteõli. Imbutusõli „Kreso-
laat“ (Fenolaat) ja „Karbestoleum“. Katuse-
lakk. Kivitõrv „Ekstra“. Puhast põlevk.-katu-
selakk. Bituumen. Tolmuõli „Estolmit“. Püu-
rimisõli. Mootornafta. Viljapuu-karbolineum
„Estoleum“. Auto- ja aviobensiin „Estolin“.

Tarvitage ja nõudke kõikjal EESTI KIVIÕLI A-Ü. saadusi!

Carnegie's Scotch Whisky

on kõige parem

Reserveeritud

Restoran „DU NORD'ile“; Tallinnas.

Eesti Filmitööstuse A.-S.

Tallinn, Kinga 6/8-1.
Telefon 429-36.

Anker- Sicheltraa

ESINDAJA:

Schädlich

Tallinn, Valli tn.

Tellige

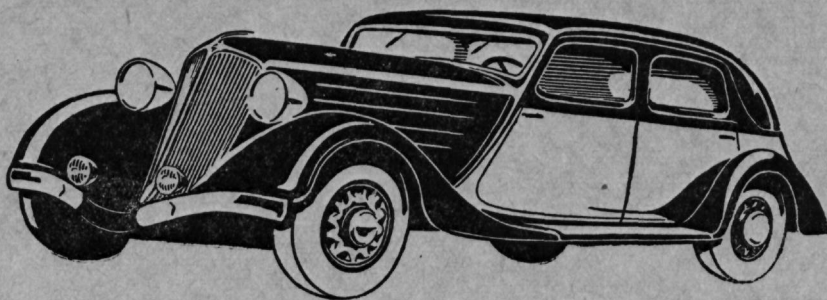
J. VALGE

Riigikohtu administratiiv-osakonnas
1933. ja 1934. a lahendatud kü-
simusi.

HIND Kr. 6,50

Pealadu „Eesti Politsei“ talituses, Toompea lossis.
Tallinn. Postkast 338.

Renault

Autod alates Kr. 5.600.- ja kallimad ning teised veo- ja sõiduaudod ja omnibused.

B. Sabsay & Ko.

Tallinn, S. Karja 16, telef. 435-72.

GRAAFILINE ASUTIS

„LIGRA“

Tallinn, Toompuiestee 10.

Telefon 435-88.

Valmistab kõiksugu kivitrükitöid korralikult, asjatundlikult ja odavate hindadega.

Keila Villaketramis- ja Kudumistööstus

Tallinnas, Soo tän. 27, telefonid 461-01 ja 438-35.

Valmistab tuntud headuses **meesterahva palitu- ja ülikonnariideid** ning **naisterahva mantliriideid**.

Moodne tööstuse sisseseade, kõrge kvaliteediline toormaterjal ning vilunud tööjõud kindlustavad „Keila riide“ hea nime.